

NærNode

Et samlingssted for småbarnsfamilier ved barnehagen

Foreldre og profesjonelle i samarbeid for barns beste

Studie av en prosjektbeskrivelse

Anett Benham

Veileder

Anne Ryen

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket

Universitetet i Agder, 2015
Fakultet for samfunnsvitenskap
Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Forord

Med denne oppgaven avslutter jeg min *Master i Velferdsstudier* ved Universitet i Agder. Fra 2015 har studiet endret navn til *Sosiologi og sosialt arbeid, masterprogram*. Jeg er fra tidligere utdannet revisor og etablerte tidlig på nittitallet et autorisert regnskapsførerselskap hvor jeg har arbeidet som daglig og faglig leder for åtte ansatte. Da jeg i år 2000 hadde behov for barnehageplass til mine barn, etablerte jeg en familiebarnehage som jeg drev ved siden av regnskapsførervirksomheten. I løpet av tiden som barnehageeier og enslig forsørger for tre barn, har ideen om NærNoden vokst frem.

En NærNode er en ide til en virksomhet som er planlagt etablert i nær tilknytning til barnehagene og som har som målsetning å utvide barnehagens virksomhet ved å tilrettelegge for småbarnsfamilier. Dette både gjennom å tilby muligheter for kjøp av varer og tjenester som denne gruppen har behov for (melk, brød, barnepass) samt å være et sted for nettverksbygging og kompetanseutvikling i forhold til det å leve med barn.

Et kjennetegn ved gründere er at de over lang tid kan være ivrig opptatt av et prosjekt. Ofte vil enhver mulighet og anledning bli benyttet til å fremme planer og ideer. Dette har også vært tilfelle for mitt vedkommende i dette prosjektet. I hele prosessen, fra tiden som fersk barnehageeier og daglig leder på regnskapskontor via student på forskjellige studier ved Universitetet i Agder, har jeg snakket om prosjektet til forskjellige folk. Dette har resultert i en prosjektbeskrivelse av NærNoden som er utgangspunktet for denne studien.

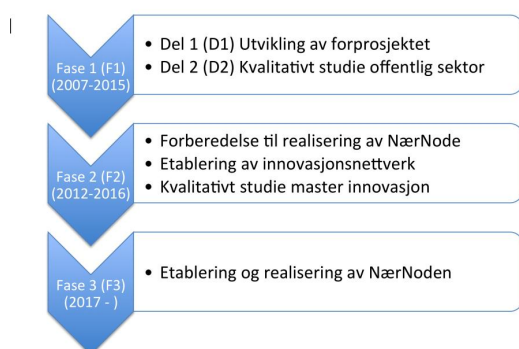
I 2007 var NærNode-ideen (da kalt Familiepark) såpass spennende for meg at jeg avsluttet mitt arbeid som daglig og faglig leder i regnskapskontoret jeg hadde etablert 17 år tidligere og begynte med utvikling av kompetanse innen et nytt fagfelt. Jeg tok bachelor i sosialt arbeid med påfølgende masterstudie i velferdsarbeid (som denne masteroppgaven er en del av). Som følge av spørsmål som ble fremtredende når jeg gjennomførte de kvalitative intervjuene til denne masterstudien, opplevde jeg behov for ytterligere kompetanse og begynte derfor i 2012 på masterstudie i innovasjon og kunnskapsutvikling.

I prosessen med å utvikle NærNoden har jeg delt denne opp i tre faser. Prosjektets første fase (F1) består av to deler: Del 1 (D1) er utarbeidelsen av prosjektbeskrivelsen (forstudien) og del 2 (D2) et kvalitativt studie blant fagfolk i offentlige sektor der jeg undersøker deres innstilling til prosjektet med hovedvekt på tema *tidlig forebygging*. F1 er dokumentert i denne oppgaven.

Prosjektets andre fase (F2), som starter i 2016, går ut på å legge til rette for etablering av en NærNode-pilot. Som en del av F2 inngår masteroppgaven til studie i innovasjon og kunnskapsutvikling. Til sist i den faglige utviklingen, men ikke minst - har det vist seg å være viktig med korrekt grunnutdanning når en ønsker å arbeide i et fagfelt, derfor startet jeg i 2014 på barnehagelærerutdanningen.

Prosjektets tredje fase (F3) er å etablere NærNode-piloten og dermed starte den videre utviklingen av *Barnehage og NærNoden – et helhetlig kompetanse- og vekstsenter for familien*. I figur 1 under fremkommer en tidsakse som viser prosessen med NærNodens forskjellige utviklingsfaser (modellen vises i et større format nedenfor).

NærNodens utviklingsstrinn:													
År:	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Studier:		BACHLOR I SOSIALT ARBEID		MASTER I VELFERDSARBEID (UJA)		MASTER I INNOVASJON OG KUNNSKAPSUTVIKLING (UJA)		BARNEHAGELÆRERSTUDIET UJA		BARNEHAGELÆRERSTUDIET UJA			
Utviklingsfaser		Forstudiet			Kvalitative intervju/ kunnskapsutvikling			Masteroppgave velferd		Masteroppgave innovasjon		Realisering av NærNoden	
Faser:		Fase 1, første del				Fase 1, andre del			Fase 2 - Fra ide til Pilot		Fase 3, Realisering av NærNoden		

Figur 1 - NærNodens utviklingsfaser

Underveis i denne studien har jeg fått mye hjelp, veiledning og støtte. Først og fremst har Universitetet i Agder, med sine studier og dyktige fagfolk, hatt avgjørende betydning for at jeg har kunnet utvikle et NærNode-prosjekt med god faglig forankring. Spesielt takk til min veileder til denne masteroppgaven, førsteamanuensis Anne Ryen. Hun har stått ved siden av meg gjennom prosessen, utfordret meg, drøftet tanker og ideer, kommet med nyttige forslag og ikke minst er hun et levende bibliotek som har koblet meg på nødvendig og nyttig faglitteratur om de forskjellige aspektene i prosjektet.

Mine respondenter, både i offentlige etater og folk ellers, har hatt stor betydning i utvikling av NærNodens innhold. De har også tydeliggjort for meg hvilke utfordringer og spørsmål jeg kan møte i forbindelse med en realisering av prosjektet. Deres tilbakemeldinger har gitt meg interesse og engasjement til å studere prosjektets realiseringsmuligheter videre.

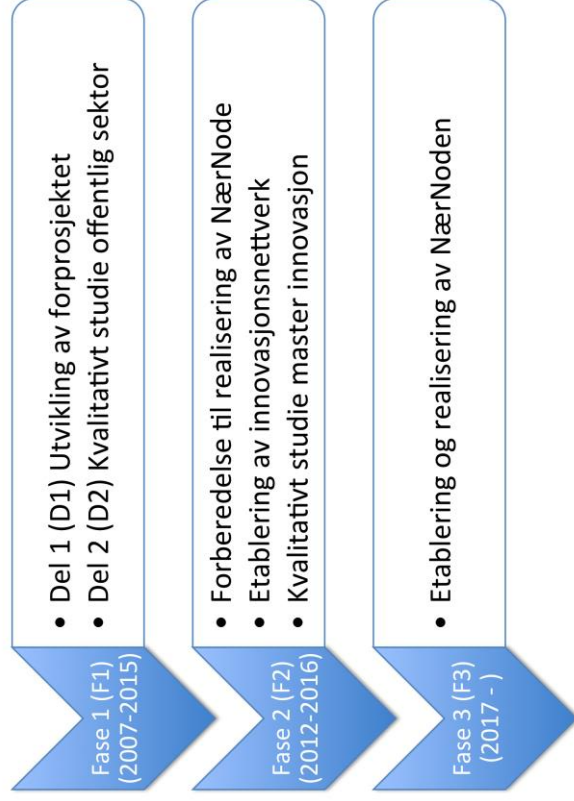
Også min familie, venner og bekjente som jeg har drøftet prosjektet med, har gitt meg interessante og viktige innspill og synspunkter. Dette har hatt betydning for min forståelse av prosjektet, vist meg nye aspekter ved det, bidradd med innspill til hvordan prosjektet ser ut i andres øyne samt hvilken betydning det har hvordan prosjektet presenteres. Jeg vil også takke min mor som har vært en tålmodig korrekturleser og engasjert NærNode-tilhenger.

Sist, men ikke minst, vil jeg takke mine tre barn som nå er 26, 16 og 17 år. De har vært min viktigste kilde til kunnskap om selve livet. De har vist meg nyanser av utfordringer som ingen lærebok rommer. De har også fylt mitt liv med undring, stolthet og kjærighet. Så alt dette er med røtter og næring i min kjærighet til dem.

Anett Benham, 2015

Figur 1- NærNodens utviklingsfaser

NærNodens utviklingsstrinn:													
År:	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Studier:		BACHLOR I SOSIALT ARBEID	MASTER I VELFERDSARBEID (UIA)	MASTER I VELFERDSARBEID (UIA)	MASTER I VELFERDSARBEID (UIA)	MASTER I INNOVASJON OG KUNNSKAPSUTVIKLING (UIA)	MASTER I INNOVASJON OG KUNNSKAPSUTVIKLING (UIA)	BARNEHAGELÆRERSTUDIET (UIA)	BARNEHAGELÆRERSTUDIET (UIA)	BARNEHAGELÆRERSTUDIET (UIA)	BARNEHAGELÆRERSTUDIET (UIA)		
Utviklingsfaser		Forstudiet				Kvalitative intervju(kunnskapsutvikling			Masteroppgave velferd	Masteroppgave innovasjon			Realisering av NærNoden
Faser:		Fase 1, første del			Fase 1, andre del				Fase 2 - Fra Ide til Pilot		Fase 3: Realisering av NærNoden		

Sammendrag

Jeg holder på å studere et prosjekt som jeg har kalt NærNode. En NærNode er en virksomhet som er planlagt etablert i nær tilknytning til barnehagen, og som skal ha tilrettelegging for småbarnsfamiliers behov, som fokusområde.

I denne studien har formålet vært å finne svar på hvordan NærNoden kan bidra til samfunnets målsetning om økt tverretatlig samhandling om innsats tidlig i barns livsløp. I første del av studien er det utarbeidet en projektskisse av NærNoden som siden har dannet grunnlaget for kvalitative intervju blant fagpersonell i offentlig sektor i Kristiansand kommune.

Formålet med intervjuene var å få etatenes tilbakemelding på NærNode-prosjektet samt hvordan etatene så for seg en tverretatlig samhandlingen i NærNoden. Gjennom dette ønsket jeg å få et best mulig utgangspunkt for videre utvikling og etablering av NærNoden.

Av de innspill som har kommet frem i studien vektlegger de offentlige etatene kvaliteter som:

- Mulighet for nettverksbygging
- Møtested for fagfolk
- Foreldrestøttende tiltak

Når det gjelder skepsis har respondentene fremhevet at prosjektet fremstår for ressurskrevende, samt at den tverretatlig samhandling på et slikt lavterskelnivå, ligger utenfor etatenes mandat.

Gjennom en mer dyptgående analyse av data kom jeg frem til det jeg opplever som ”*Etatenes ambivalens*”. Med dette mener jeg at respondentene gir uttrykk for interesse og engasjement for de virkemidler som er en del av prosjektet, samtidig som de avviser at prosjektet er mulig å få til.

I løpet av studien har problemstillingen blitt besvart og de offentlige etaters innspill til prosjektet vil bli innlemmet som et sentralt bidrag til prosjektets videre utvikling.

Innholdsfortegnelse

Forord	ii
Sammendrag	v
Innholdsfortegnelse	vi
Vedlegg:	viii
Oversikt over figurer og tabeller:	viii
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema og samfunnets behov for prosjektet	3
1.2 Problemstilling, avklaring av begreper og studiens avgrensning	4
1.3 Oppgavens videre oppbygning	5
2 NærNode – et kunnskapsbasert møtested for småbarnsfamilier	7
2.1 Lokalisert ved barnehagen	7
2.2 Med familien som ressurs	8
2.3 I samarbeid med fagfolk	9
2.4 En skisse av en NærNode	9
3 Samfunnsendringer som har betydning for småbarnsfamilier	12
3.1 Barnehagens fremvekst i velferdsstaten	12
3.2 Nye familiemønstre	15
3.3 Endringer i arbeidslivet	19
3.4 Barnehagens rolle som sosialiserende og forebyggende arena	22
4 Tverretattlig samhandling – profesjonelle i samarbeid for barns beste	24
4.1 Tverretattlig samhandling - forankring i offentlige dokumenter og teori	25
4.2 Premisser for samarbeid	26
4.3 Hvordan oppnå god synergi i samarbeidet	29
4.4 Barnevernet og barnehagen	31
4.4 Allmenn forebygging - tidlig innsats	34
5 Metode	39
5.1 Metodologi	39
5.2 Paradigmer og metodespråk	41
5.3 Valg av problemstilling	43
5.4 Valg av metode	45
5.5 Det kvalitative intervjuet i et naturalistisk paradigme	48
5.5.1 Kritikk av det kvalitative forskningsintervjuet	50
5.6 Utvalg av respondenter	51
5.7 Gjennomføringen av intervjuene	53
5.8 Analyse av data fra intervjuene	58
5.9 Vurdering av studiens reliabilitet og validitet	59
5.10 Forskningsetiske utfordringer	61
6 Analyse av data	64
6.1 Fra ide til prosjektbeskrivelse - forstudien	66
6.2 Fra rådata til analytisk rammeverk	70
6.2.1 Innspill til NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier (type A innspill)	77
6.2.2 Innspill til NærNoden som arena for tverretattlig samhandling (type B innspill)	78
6.2.3 Etatenes ambivalens	82
6.3 Sammendrag av analysen	84
7 Drøfting av studiens problemstilling	86
7.1 NærNodens potensialer	88

7.1.1 Tverretatlig samhandling	89
7.1.2 Tidlig innsats	91
7.1.3 Foreldrestøttende tiltak	94
7.1.4 Nettverksbygging	96
7.1.5 Fagfolk der folk befinner seg	98
7.1.6 Betydning av kunnskapsvekst	99
7.2 NærNodens utfordringer	102
7.2.1 For ressurskrevende	103
7.2.2 Manglende mandat og domene	106
7.2.3 Legitimitet og tillitt	108
7.2.4 Vanskelig å nå de som trenger det mest, kaotisk og ikke behov	110
7.3 Etatenes ambivalensen	111
7.4 Oppsummering og konklusjon på problemstillingen	113
8 Erfaringer fra studien og videre forskning	117
Litteraturliste	118
PROSJEKTBEKRIVELSE NÆRNODE	1
Forord	2
1 Innledning	4
1.1 Bakgrunn for prosjektet	4
2 NærNodens idegrunnlag	7
2.1 Motforestilling: Forebygging for de andre, ikke oss	8
2.2 Barnehagen som forebyggende arena	9
2.3 Tverrsektorielt samarbeid	9
2.4 Forebygging alles ansvar	10
2.5 Betydningen av barnehagen som sosialiseringsarena	11
2.6 Hvem går ikke i barnehage?	11
2.7 Et sted for samhandling	13
2.8 Et konsept for fremtidens barnehager	14
3 NærNodens målsetning, utforming og rolle i samfunnet	14
3.1 NærNodens formål	14
3.2 NærNodens idegrunnlag	15
3.3 NærNodens utforming	17
3.4 Allment og individuelt forebyggende arbeid	18
3.5 Fokus også utover mot andre deler av samfunnet	18
3.6 Hypoteser om hva som kan være virkningsfullt	18
4 NærNodens innhold og aktiviteter	21
5 Ankepunkt og motforestillinger	22
6 Sammendrag	26
7 Prosjektets status og fremdriftsplan	26
Litteraturliste	28

Vedlegg:

Vedlegg 1	Prosjektbeskrivelse av NærNoden
Vedlegg 2	Forespørsel om intervju
Vedlegg 3	Intervjuguide
Vedlegg 4	Samtykke
Vedlegg 5	Eksempel på regneark

Oversikt over figurer og tabeller:

Figurer:		Side	Kapittel
Figur 1	NærNodens utviklingsfaser	iii	Forord
Figur 2	Antall inngåtte ekteskap, skilsmisser og fødte utenfor ekteskap. 1940-1997. Kilde: Befolkningsstatistikk (NOU 1999:25, p. 56)	15	3.2
Figur 3	Inngåtte ekteskap og partnerskap, skilsmisser og separasjoner 1975 – 2011 (Statistisk sentralbyrå, 2012b)	16	3.2
Figur 4	Tabellen viser oversikt over hvem barnet bor når det bor med en forelder (Jensen, 2005, p. 33)	17	3.2
Figur 5	Andel barn i barnehage 1980-2010 i prosent. (Kitterød & Bringedal, 2012)	22	3.4
Figur 6	The Three Spheres of Sustainability (Kilde: Temple University, 2015)	69	6.1

Tabeller:		Side	Kapittel
Tabell 1	Familietyper i det senmoderne samfunn. Kilde: (Dencik & Themsen, 2005)	18	3.2
Tabell 2	Begrep knyttet til kvalitativ og kvantitativ forskningsdesign ((Ryen, 2006, p. 29)	40	5.1
Tabell 3	Fordeling av utsagn fra intervjudata som gjelder NærNodens som arena for småbarnsfamilier	73	6.2
Tabell 4	Fordeling av utsagn fra intervjudata som gjelder NærNoden som arena for tverretattlig samhandling	74	6.2
Tabell 5	Oversikt over fordelingen av beskrivende enheter til analytiske kategorier	76	6.2
Tabell 6	Skjematisk oversikt over sammenheng mellom kapitler, analytiske kategorier og beskrivende enheter	85	6.3

1 Innledning

I denne studien har jeg studert en ideskisse til et prosjekt som jeg har kalt NærNode. En NærNode er en selvstendig virksomhet som er planlagt lokalisert ved barnehagene og skal fungere som en utvidelse av barnehagens virksomhet. NærNodens formål er å styrke barns oppvekstvilkår og redusere risikoen for senere sosiale problemer.

Denne målsetningen tenkes oppnådd gjennom tverretattlig samhandling der både fagfolk og foreldre deltar i arbeidet. Et av virkemidlene i NærNoden er å tilby småbarnsfamilier varer og tjenester som bidrar til å forenkle og forbedre småbarnsfamiliers vilkår. I tillegg er NærNoden tenkt å være et kunnskapssenter der fagfolk og foreldre i fellesskap utvikler kunnskap og metoder som har som formål å styrke småbarnsfamilier og dermed barns oppvekstvilkår.

Studiens problemstilling er hvordan NærNoden kan bidra til samfunnets målsetning om økt tverretattlig samhandling om innsats tidlig i barns livsløp. For å finne svar på dette spørsmålet er det gjennomført ti kvalitative intervju blant fagpersonell i offentlige etater (jfr. underkapittel 1.2).

Barnehagen som samfunnsinstitusjon er i sterk vekst og utvikling. På slutten av 2013 gikk 90 % av alle barn i alderen 1-5 år i barnehage (www.ssb.no, 2014). Denne prosentatsen har vært stabil siden 2011. Siden 2000 har barnehagedeltagelsen blant de yngste barna økt mest (ibid). I begynnelsen av 2006 ble ansvaret for barnehagene overført fra Barne- og Familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet. Formålet med denne overføringen var å øke kvaliteten i barnehagene, skape større sammenheng og helhet i oppvekst- og utdanningspolitikk samt at det ble satt fokus på det pedagogiske arbeidet i barnehagene (Kunnskapsdepartementet, 2007).

NærNoden er ment å dekke behov småbarnsfamilier har, som ikke er ivaretatt gjennom dagens barnehagesystem. Her er det snakk om praktiske behov i spekteret mellom enkel tilgang på hverdagsprodukter som melk og brød - til mulighet for et trygt, godt og pedagogisk barnetilsyn også på kvelds- og nattestid. Videre er tanken at NærNoden skal gi muligheter for nettverksbygging i nærmiljøet samt inspirere og motivere til kunnskapsvekst for å styrke lokalsamfunnet og dermed barnas oppvekstvilkår.

NærNoden er også tenkt å være et sted for tverretattlig og tverrfaglig samhandling om økt fokus på forebygging tidligere i barns livsløp. Gjennom fagfolks deltagelse i NærNoden vil muligheten for nettverksbygging mellom fagfolk og lekfolk styrkes, slik at kunnskapsflyt og kommunikasjon mellom disse gruppene fremmes. På denne måten kan både fagfolk og legfolk nyttiggjøre seg kompetansen i miljøet av småbarnsforeldre samt blant de forskjellige profesjonene som arbeider for og med barn.

I fremtiden ser jeg for meg at NærNoden er en integrert del av barnehagens virksomhet, men i utviklingsfasen er den tenkt å være en selvstendig enhet som ligger ved barnehagen og samarbeider tett med personell i denne og fagfolk i lokalmiljøet for å *fremme barns og småbarnsfamiliers livsvilkår*.

I dette masterstudiet vil jeg ha hovedfokus på *tverretattlig samhandling* om innsats tidlig i barns livsløp, et samarbeid der jeg anser småbarnsforeldrene som en sentral faggruppe gjennom det å være eksperter på seg selv og sine egne liv.

Dette har jeg gjort i to prosesser hvor den andre prosessen bygger på den første. Den første prosessen har gått ut på å utarbeide en prosjektbeskrivelse for NærNodens virksomhet. Denne prosjektbeskrivelsen er et resultat av samtaler med folk i forskjellige livsfaser og kategorier samt gjennomgang av aktuell faglitteratur, forskning og offentlige utredninger. Denne prosjektbeskrivelsen er sendt ut til studiens respondenter i offentlig sektor og danner grunnlag for de kvalitative intervjuene.

Barnehagen har vist seg å ha høy grad av aksept og tillit hos foreldre siden de velger å la barna være i barnehagen mens de gjør noe annet (Horrigmo & Nylehn, 2009).

Barnehagen er viktig for samfunnsutviklingen både i forhold til å bedre småbarnsfamiliers økonomiske kår og for å opprettholde en fertilitetsrate som sikrer at generasjonene kan ivareta hverandre (ibid). Barnehagens formål er å ivareta barnas behov i samarbeid og forståelse med barnets hjem (Barnehageloven, 2005). Dette medfører at det er barnet som har hovedfokus i barnehagens virksomhet. Selv om småbarnsfamilien er sterkt involvert i barnehagens arbeid med barna, mener jeg det er behov for et økt fokus på hele småbarnsfamilien, det er som en følge av dette behovet at NærNoden vokser frem.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og samfunnets behov for prosjektet

Med bakgrunn som barnehageeier og interesse for potensialet i barnehagene som institusjon, begynte jeg å utvikle NærNode-prosjektet. I NærNoden så jeg en mulighet for å nyttiggjøre seg viktige og ubrukte potensialer i barnehagene som småbarnsforeldre i dagens samfunn kan ha behov for.

I de senere år har et sentralt tema i samfunnsdebatten vært at tidlig innsats og allmenn forebygging er viktig for å styrke barns oppvekstmiljø og deres mulighet for å få en sikker oppvekst. Dette viser omfanget av offentlige utredninger og akademiske arbeider. Nobelprisvinner i økonomi, James J. Heckman har i sine studier av sosialpolitikk funnet bevis for at tidlig innsats gir et samfunnsmessig bedre utbytte, både økonomisk og sosialt, enn senere innsats:

Heckman calls for a refocus of social policy toward early childhood interventions designed to enhance both cognitive abilities and such non-cognitive skills as confidence and perseverance. This new focus on preschool intervention would emphasize improving the early environments of disadvantaged children and increasing the quality of parenting while respecting the primacy of the family and America's cultural diversity. Heckman shows that acting early has much greater positive economic and social impact than later interventions –

(James J. Heckman, 2013, p. fra baksidetekst)

Barnehagenes rolle som sentral arena for å arbeide med barn og familier har vært i søkelyset i mange år. Blant annet kan vi lese følgende i NOVA-rapport 06 fra 2008:

En viktig utfordring i barnehageforskning fremover er å dokumentere endringer i synet på barnehager og konsekvenser av slike endringer. Med dette tenker vi på hvordan barnehagen i større grad blir betraktet som en del av samfunnets serviceinstitusjon preget av større valgfrihet og nisjer og høyere krav til brukervennlighet og kvalitet.

(Borg, Kristiansen, & Backe-Hansen, 2008, p. 85)

Også i St.meld. nr. 27 (1999-2000): *Barnehage til beste for barn og familier (Barnehagemeldingen)* settes søkelyset på barnehagens rolle i samfunnet:

Barnehagen er et virkemiddel for å sikre barn gode oppvekstvilkår, men også et tjenestetilbud til familiene. Barnehagesektoren må derfor være både bruker- og serviceorientert. ... Den gode barnehagen skal dekke barnefamilienes ulike behov. Barnehagetilbudet bør være variert både når det gjelder pedagogisk innhold og åpnings- og oppholdstider. Samtidig skal barnehagene ta vare på barnas behov for trygghet, omsorg og læring. For å imøtekomme dette, er det ønskelig at barnehagene utvikles i samarbeid og dialog med foreldre og barn.

(St. meld. nr. 27 (1999-2000))

Videre fremkommer det tanker og ideer som samsvarer med NærNodens prosjektbeskrivelse i boken: *Sammen med Familien - Arbeid i partnerskap med barn og familier* (Sandbæk & Tveiten, 1996). Boken inneholder beskrivelser av metoder og teorier som har likhetstrekk med de presentert i NærNode-prosjektet. Også i boken: *Samfunnsfaglig perspektiver på barnehagen - Institusjonell utvikling, ledelse og organisasjon* (Horrigmo & Nylehn, 2009) treffer leseren på tanker og teorier som samsvarer med idegrunnet i NærNoden. Jeg vil spesielt trekke frem forfatternes beskrivelse av barnehagens potensiale som læringsarena. Horrigmo og Nylehn sier det er behov for at nye miljøsammensetninger overtar en del av den rollen som tidligere lå i barnets nærmiljø. Her snakker forfatterne om barns mulighet til læring gjennom å delta og observere sammen med andre grupperinger i befolkningen. Da spesielt eldre barn og ungdom (ibid).

Det finnes flere eksempler i faglitteratur og offentlige dokumenter i forhold til de muligheter og potensialer barnehagene legger til rette for i et samfunn hvor viktige støttefunksjoner i lokalsamfunnet ikke lenger er like tilgjengelige.

1.2 Problemstilling, avklaring av begreper og studiens avgrensning

Med utgangspunkt i at barnehagen er blitt en sentral institusjon i samfunnet som de fleste småbarnsfamilier, på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer, har daglig kontakt med, vil dette masterprosjektet ha som formål å finne frem til en virksomhet som kan støtte opp om nye utfordringer i samfunnet.

I utviklingen av prosjektet har jeg valgt å intervju fagpersonell i offentlige etater som står sentralt i arbeidet med barn og småbarnsfamilier. I forkant av intervjuene har de fått tilsendt en prosjektbeskrivelse av NærNoden samt intervjuguiden. Denne

prosjektbeskrivelsen er utarbeidet i forstudien til studien og ligger vedlagt denne oppgaven. Forstudien er beskrevet nærmere i kapittel 6.1.

Respondentene i de kvalitative intervjuene er invitert til å komme med innspill til prosjektet, samt vurdere sin potensielle rolle og deltagelse i NærNoden. Respondentene ble også bedt om å belyse det allment forebyggende arbeidet som utførers i etaten pr dags dato. I prosessen med utvikling av prosjektbeskrivelsen har tilbakemeldingene jeg har fått fra de uformelle samtalene med lekfolk, småbarnsforeldre og andre, hatt stor betydning for prosjektbeskrivelsens utforming og innhold.

Med dette som utgangspunkt har jeg valgt følgende problemstilling:

Hvordan kan NærNoden bidra til samfunnets målsetning om økt tverretattlig samhandling om innsats tidlig i barns livsløp?

Dermed er studien en drøfting av ide-konseptet til NærNoden. De tilbakemeldinger og innspill fagpersonell i velferd-sektoren gir til prosjektet, vil danne grunnlag for videre utvikling og forming av NærNoden.

Med *økt innsats tidlig i livsløpet* menes allment forebyggende arbeid for å styrke barns oppvekstmiljø både i familien og i lokalmiljøet. I NærNoden vil barn i førskolealder og deres familier være hovedmålgruppen selv om det arbeidet som gjøres også vil få betydning for eldre søsken og barn som ikke er født ennå. Årsaken til dette er at hovedfokuset i det utviklende arbeidet rettes mot barnas foreldre og lokalmiljøet. I oppgavens kapittel 2 er NærNode-konseptet beskrevet nærmere. Studien er avgrenset geografisk til Kristiansand kommune.

1.3 Oppgavens videre oppbygning

I kapittel to vil jeg presentere prosjektbeskrivelsen til *NærNoden*. Her beskrives og begrunnes dens samarbeid med barnehagen. I dette tilfellet barnehage i ubestemt form da ideen bygger på tanken om et prosjekt i vekst og utvikling hvor en i fremtiden kan se for seg en gradvis implementering med barnehagens samfunnsfunksjon. Dog er NærNoden i første fase planlagt som et pilotprosjekt hvor tverrfaglige kunnskapsbaser samhandler om videre utvikling av idegrunnlaget. I tillegg til innflytelsen fra fagfolk fremheves innflytelsen fra lekfolk, det vil si småbarnsforeldrene selv.

I kapittel tre presenteres teoretiske perspektiver på samfunnsutviklingen som gir nye utfordringer for småbarnsfamilier. Det er i disse faglige dimensjonene idegrunnlaget for NærNoden er forankret. Tema som er valgt for dette perspektivet er *bakgrunnen for barnehagens fremvekst i velferdssamfunnet, endring i familiemønstre og arbeidsliv, samt barnehagens rolle som forebyggende og sosialiserende arena for småbarnsforeldre så vel som barn*. Den faglige innfallsvinkelen i NærNoden baserer seg på tverretattlig samhandling mellom profesjonelle som har barn og familier samt tidlig innsats som en del av sitt ansvarsområdet.

I kapittel fire har jeg presentert teori om hva som skal til for å få til god tverretattlig samhandling samt teori om allment forebyggende arbeid og tidlig innsats. Her har jeg blant annet lagt vekt på de funn som fremkommer i studien av unge uføre på Agder (Olsen, Jentoft, & Jensen, 2009).

I kapittel fem har jeg beskrevet metoden jeg har brukt for å studere problemstillingen. Siden jeg som forsker står tett på prosjektet det forskes på, har betydningen av dette i forhold til studiens reliabilitet og validitet blitt vektlagt. Dette for å synliggjøre de utfordringer som følger av en slik nærhet.

I kapittel seks beskriver jeg hvordan jeg har analysert studiens rådata for å komme frem til analytiske kategorier som danner grunnlag for drøfting av problemstillingen i kapittel syv. I kapittel syv har jeg også oppsummert oppgaven og presentert studiens konklusjon.

I kapittel åtte har jeg reflektert over prosessen og hvilke nye utfordringer studien har brakt frem i lyset.

2 NærNode – et kunnskapsbasert møtested for småbarnsfamilier

NærNode er sammensatt av ordet *Nær* som refererer til nærmiljø, og *Node* som i et nettverk kan forstås som et kontaktpunkt og/eller et videreformidlingspunkt (www.wikipedia.org, 2015a). Ordet Node er også valgt fordi det gir assosiasjoner til GCE NODE som er en verdensledende næringsklynge på Sørlandet innen olje- og gassnæringen. GCE NODE har oppnådd høy status for sin suksessfulle klyngeorganisasjon med begrunnelse i sitt arbeid med å skape samarbeidsarenaer, kompetanseheving og innovasjon (www.gcenode.no, 2011).

Som det fremgår i forordet er utviklingen av NærNoden planlagt i tre faser. I prosjektets første fase (F1) er det utarbeidet en prosjektbeskrivelse og foretatt kvalitative intervju i offentlig sektor. Fase 2 (F2) går ut på å etablere et nettverk som har som formål å iverksette realisering av en NærNode-pilot. Denne delen av prosjektet har jeg kalt *Fra ide til pilot*. Selve realiseringen av NærNoden er prosjektets fase 3 (F3).

I NærNode-piloten ser jeg for meg at NærNode-modellen utvikles slik at NærNoden blir en del av fremtidens barnehager der en nyttiggjør seg den mulighet, kunnskap og fasiliteter som det allerede er investert i gjennom dagens barnehagesystem.

Som det fremgår er NærNodens innhold og metoder ikke fastsatt, men planlagt utviklet i samarbeid mellom fagfolk og småbarnsforeldre. Nedenfor vil jeg skissere et mulig innhold i en NærNode og reflektere over aktiviteter NærNoden kan legge til rette for.

2.1 Lokalisert ved barnehagen

NærNodens idegrunnlag er å ta i bruk det uutnyttede potensialet som finnes ved barnehagene. Her er det snakk om å nyttiggjøre seg en innarbeidet kunnskapsbase og de systemer som finnes rundt barnehagen. I barnehagen er det barnet som har hovedfokus. Barnehagens forhold til barnets foreldre er også svært sentral. Dette fremgår både av barnehagens formålsparagraf samt lovens §§ 3 og 4 som lovfester både barnets og foreldrenes rett til medvirkning (Barnehageloven, 2005). Gjennom dette kan barnehagen forstås som barnas og deres familiers sted. Det er denne gruppen som har regien og som stiller betingelsene. Dette er et sentralt prinsipp i NærNodens idegrunnlag. Den tverretatlige samhandlingen som er planlagt i NærNoden har sin tilstedeværelse på dette stedet gjennom foreldrenes aksept. Et sentralt formål med NærNodens virksomhet er kunnskapsutvikling i samarbeidet mellom fagfolk og småbarnsfamilier.

Barnehagen representerer også et sted hvor en møter småbarnsfamilier fra alle miljø i lokalsamfunnet. Gjennom dette vil en kunne få tilgang på kunnskap fra et bredt spekter i befolkningen samt at en kan nå ut til de samme med tilbud og muligheter.

En sentral del av NærNodens virksomhet er at den i tverretattlig samhandling mellom offentlige etater, forskningsinstitutter og meningmann, skal arbeide for å fremme barns oppvekstvilkår. Samhandlingsreformen som trådte i kraft 1.1.2012 legger føringer for en tverrfaglig samhandling lokalisert til det stedet der folk befinner seg. Reformen vektlegger også tidlig innsats og forebygging (St. meld. nr. 47 (2008-2009)). Disse betingelsene finnes i barnehagene som dermed er en egnet lokasjon for NærNodens arbeid.

2.2 Med familien som ressurs

Et sentralt virkemiddel i NærNoden er en vektlegging av miljøets betydning i forhold til styrking av barn og familier. Nærmiljøet sitter etter min oppfatning med nøkkelen i forhold til at en del senere problemer kan unngås. Gjennom bevisstgjøring blant småbarnsforeldre og i nærmiljøet kan flere få den hjelpen og støtten de trenger før det er for sent. Dette kan høres ut som forhold som er selvfølgelig og allerede oppnådd, men det kan være nyttig å bevisstgjøre folk ytterligere på dette punktet. I tverretattlig samhandling kan en blant annet ha dette på agendaen for det arbeidet som nedlegges i NærNoden. Blant annet vil det være viktig at profesjonelle i større grad får aksept og adgang til folkets arenaer (barnehagene) og at folket i større grad ser på de profesjonelle som en ressurs som kan bistå også i tilfeller av mindre alvorlig karakter. Hvis hjelpen kommer tidlig, og kanskje før et problem har fått anledning til å utvikle seg, kan dette være nok til at problemet unngås.

Tanken er at NærNoden skal levere flere typer tjenester og tilbud, tilpasset den enkelte NærNodes ideer og visjoner. Dessuten er poenget og hovedmålsettingen en styrking av - og tilrettelegging for - småbarnsfamilier. Familiens behov står i sentrum og da spesielt med tanke på å gi småbarnsfamilier økte muligheter og kompetanse i forhold til det å leve med barn. Et annet viktig fokus er å øke folks kompetanse og bevissthet om egen betydning i sitt lokalmiljø. Andre foreldre og barn kan utgjøre den lille forskjellen som betyr mye for en familie, eller et barn, som opplever utfordringer. Gjennom bevisstgjøring kan en øke folks opplevelse av egen betydning i et nærmiljø og få dem til

å se at ved sin tilstedeværelse kan de utgjøre den lille forskjellen som skal til for en annen. I andre tilfeller, hvor utfordringene ligger på et mer alvorlig nivå enn de dagligdagse, vil det i likhet med dagens praksis, være behov for ekstra oppfølging via hjelpeapparat. Et tankekors i dette bildet er at en stor andel av de alvorlige problemene barn og ungdommer kommer opp i, på et tidspunkt kan ha vært små overkommelige utfordringer som kunne vært ivaretatt med enklere midler på et tidligere tidspunkt i barnets liv. Som vist over i underkapittel 1.1 viser forskning at tidlig innsats i barnets liv gir seks ganger mer avkastning enn sen innsats (J.J. Heckman & Masteroy, 2007).

2.3 I samarbeid med fagfolk

Som nevnt tidligere er et av NærNodens mål å være et sted hvor offentlige aktører som har barn og unges oppvekstvilkår som en del av sitt fagfelt og ansvarsområde, kan møtes for å samhandle om metoder for tidlig intervensjon. Gjennom tilstedeværelse ved barnehagene vil småbarnsfamilier lettere kunne relatere seg til fagfolk fra de forskjellige offentlige etatene og avstanden til kunnskap og hjelp vil kunne reduseres. Tilsvarende vil fagfolk i de forskjellige etatene få en økt mulighet til å komme tettere på et tverrsnitt av den kunnskapen og realiteten som ligger i befolkningen de jobber med.

2.4 En skisse av en NærNode

For å synliggjøre konseptet for potensielle brukergrupper har jeg tegnet et narrativ, en verbal skisse, av en mulig variant av en NærNode. Jeg har valgt å uttrykke meg malerisk i den hensikt å lage et mentalt bilde av det jeg mener kan være fremtidens barnehage.

På et landlig område, ikke langt fra byen, ligger Noatun Barnehage og NærNode på en fredelig og rolig plass. Skog, gress og jorder omgir plassen, og når en lytter, kan en høre fuglesang og skogens lyder. På Noatun ligger det en ganske stor barnehage. For at folk skal komme hit med bilene sine, så er det en parkeringsplass på barnehagens bakside. Senteret i Noatun vender inn mot skogen og jordene.

I barnehagen, som er moderne og ny, går det 200 barn. Barnehagen er bygd opp som en vanlig barnehage, med basis i all den kunnskap og kompetanse som kjennetegner disse. De verdiene som NærNode-barnehagen har valgt å vektlegge, er å skape et miljø og en stemning knyttet til natur og landbruk der verdier som ro og aktiviteter i naturen og på gården, står i fokus.

Noe av det som er spesielt med Noatun-barnehagen, er at den er bygd på en slik måte at den også kan være åpen for forskjellige typer aktiviteter på kveldene. Det vil si at om dagen så er bygninger og aktivitetsrom i hovedsak i bruk i forbindelse med barnehagens virksomhet, men om kvelden er de samme lokalene i bruk i NærNodens aktiviteter.

NærNodens hovedvirksomhet og kontorer ligger i Spisehuset på låven.

I de foreløpige planene er det tenkt at det skal bo en familie på Noatun-gården som kan fungere som vaktmestere. I tillegg til å passe på området, dyr og planter, kan de ha som oppgave å tilby overnattingstjenester for barnehagebarn. Dersom det skulle bli flere barn som vil overnatte i NærNoden, kan det bli utarbeidet rutiner og bemanning i forhold til behovet. Hvordan det eventuelt blir, vil en finne løsninger på når den tid måtte komme. En tanke er at NærNode virksomheten skal tilby barna som overnatter harmoniske og fine kvelder med sunn mat, eventyrfortellinger rundt peisen på låven og hyggelig samvær med barn og voksne. Kanskje det også blir en spasertur ut i mørket eller en tur på slede med hesten før leggetid, men alt dette vil fremtiden vise.

Som sagt er barnehagen på Noatun bygd opp som en vanlig barnehage.

Kjernetematikken i NærNode-barnehagen er at den er bygd opp med et økologisk fokus som betyr at en er opptatt av interaksjonen mellom mennesker, organismer, natur og miljø. I tillegg vil NærNodens verdiforankring og målfokus være knyttet til kunnskap og læring hentet fra felles kulturarv. Med det mener jeg blant annet at barna og deres foreldre skal få opplevelser, erfaring og tilgang til produkter knyttet til matproduksjon og stell av dyr. Hvis muligheten byr seg vil det bo noen eldre på Noatun gården. De vil kunne bidra med aktiviteter og kunnskap om hvordan en gjorde ting i gamle dager. Dette kan eksempelvis være knyttet til matlaging eller håndarbeid.

Bortenfor barnehagen ligger låven på gården. Denne er lagd om til en romslig kafé (Spisehuset) hvor barnehagebarna spiser, baker og har andre aktiviteter. I løpet av dagen og kvelden er det muligheter for foreldrene å gå på denne kaféen. Her kan de kjøpe med seg mat hjem til middag eller de kan spise der sammen med familien sin. Foreldrene har også mulighet til å kjøpe forskjellige småting som småbarnsfamilier trenger. Eksempler på dette er produkter som melk og brød. Som en følge av dette kan småbarnsfamilien slippe å bruke tid på å gå i butikken etter barnehagen. Det vil være med på å redusere småbarnsfamiliens opplevelse av tidspress og stress.

I låven, som er NærNodens hovedbygg, foregår det andre ting også. Blant annet er det mulig å kjøpe forskjellig brukt tøy og utstyr billig. Det er noen som jobber der som tar imot ting folk ikke trenger lenger, - og så fikser de det og gjør det i stand slik at det kan brukes i NærNoden eller selges. De har alt mulig der fra tøy og utstyr til barn, til gamle møbler.

Det finnes også andre aktiviteter i Noatun NærNode, men hva som vil være en del av den enkelte NærNode vil være avhengig av hva som dukker opp av muligheter. Uansett vil de aktivitetene som er i NærNoden representere en del av det verdisynet som Noatun Barnehage og NærNode er bygd opp rundt – det handler blant annet om respekt for mennesker, dyr og natur.

En viktig del av det NærNoden arbeider for er å tilrettelegge for samarbeid mellom fagfolk og foreldre om å finne frem til aktiviteter og løsninger som styrker barns oppvekstvilkår og utviklingsmuligheter. I tillegg til å arbeide for å utvikle kunnskap om barnehagenes virksomhet og profil, jobber de for at foreldre og offentlige etater skal styrkes i sitt arbeid med barn og småbarnsfamilier. Dette kan gjøres ved at det eksempelvis arrangeres et halvtimes seminar en gang pr uke der forskjellige tema av interesse for småbarnsforeldre og fagfolk blir tatt opp.

NærNoden kan også brukes til forskning og utvikling der praktisk utprøving av ideer vil kunne gi kunnskap om videre utvikling av gode og styrkende tiltak for barn og småbarnsfamilier (Reason & Bradbury, 2006).

I neste kapittel vil jeg komme nærmere inn på hvordan endringer i samfunnet gir behov for nye løsninger som kan støtte opp om småbarnsfamilier. Formålet med NærNoden er å søke hensiktsmessige løsninger på nye utfordringer i samfunnet.

3 Samfunnsendringer som har betydning for småbarnsfamilier

I dette kapittelet vil jeg trekke frem faktorer som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag, og som er grunnlaget for barnehagens rolle i småbarnsfamiliers liv. Endringer i familiemønstre og kvinners økte deltagelse i arbeidslivet gir nye utfordringer for småbarnsfamilier. Barnehagens fremvekst og nye rolle i samfunnet har medført en forskyvning av ansvar for barns oppvekstvilkår fra en privat sfære til et mer offentlig styrt anliggende.

Disse endringene har gitt barnehagene en samfunnsfunksjon og betydning i småbarnsfamiliers liv, som er omfattende og stadig i utvikling. Denne fremveksten og sentralisering av kompetanse og kunnskap rundt barnehagene, gir et mulighetsrom for styrking av barn og småbarnsfamilier. Det er i forståelsen av dette mulighetsrommet at NærNodens funksjon kan utvikles.

3.1 Barnehagens fremvekst i velferdsstaten

Tradisjonelt var det familiens ansvar å passe på sine barn. I nyere tider har oppgaver som tidligere tilhørte familien blitt delt mellom det offentlige og familien (Hatland, Kuhnle, & Romøren, 2001). Dette gjelder også ansvaret for pass av barn. Barnehagens fremvekst har fått en sentral rolle i utviklingen av velferdsstaten. I løpet av de siste ti år har barnehagene gått fra å være et dyrt tilbud som ble benyttet av 60 % av barn mellom 0 – 6 år, til å bli et billigere tilbud som benyttes av 89,7 % av barn mellom 0 - 5 år. Tallene er fra slutten av 2011 (Seland, 2009; Statistisk sentralbyrå, 2012a).

Barnehagepolitikk berører spørsmål av betydning for stat og samfunn, barn og familien, arbeidsliv og kjønnsrollemønstre (Leira, 2002). Høy sysselsetting er en forutsetning for velferdssamfunnet og verdiskapningen (St. meld. nr. 9 (2006 - 2007)). En ser gjerne på velferdsordningene, familieliv og arbeidsliv som forskjellige områder i samfunnslivet, men det er viktig også å se disse i sammenheng (Brandth, Elin, & Bungum, 2005).

Gjennom arbeidslinjen, der en ønsker flest mulig ut i arbeid, er det nødvendig å tilrettelegge for gode løsninger for barnepass slik at begge foreldrene kan arbeide (Horrigmo & Nylehn, 2009). Kvinners deltagelse i arbeidslivet er et viktig virkemiddel i forhold til å få flest mulig ut i arbeid. Et økt fokus på at begge foreldre skal arbeide får også betydning for kjønnsrollemønstre og kvaliteten i omsorgen for barn (Ellingsæter & Leira, 2004; Leira, 2002). Kvinnene som hadde sitt arbeid i hjemmet, opparbeidet seg

ingen sosiale rettigheter og befant seg i en usikker og ufri situasjon der hennes livsgrunnlag var bundet til mannens omsorgsvilje og forsørgelsesevne. Økningen i antall kvinner som ønsket å komme ut i arbeid, dreide seg like mye om kvinners ønske om å sikre egne liv ved å tilrettelegge for at de ikke var avhengige av mannen. Så i tillegg til at det er et behov i samfunnet for at kvinner skal bli mer aktive og deltagende i arbeidslivet, er det også et behov som kommer fra kvinnene selv (Phau-Effinger, 2005). I underkapittel 3.3 kommer jeg tilbake til hvordan endringer i arbeidslivet har betydning for barnehagens rolle i samfunnet.

I lys av disse samfunnsendringene vokser barnehagene fram og blir en viktig samfunnsinstitusjon i velferdsstaten. Kvaliteten, det faglige nivået og offentlig kontroll i barnehagen, har i de siste tiår vært i kraftig vekst og er fremdeles i stor utvikling. Pr dags dato er barnehagene en av de største og viktigste arenaer for barns vekst og utvikling. I dette ser vi at barnehagene spiller en sentral rolle både for barns utvikling i kunnskapssamfunnet, og i forhold til foreldres mulighet til yrkesdeltagelse. Barnehagen ansees som første del av vårt utdanningssystem (Horrigmo & Nylehn, 2009; NOU 2009:10) og samfunnet har som mål at barn skal ha trygge og gode oppvekst- og opplæringsvilkår. Barnehagene er et viktig ledd i denne satsningen. Gjennom full barnehagedekning skal alle barn ha lik mulighet til å få barnehageplass (Kunnskapsdepartementet høringsnotat, 2011).

Barnehager er både et godt pedagogisk tilbud og et godt omsorgstilbud for barn og en viktig nøkkel til småbarnsforeldres yrkesdeltagelse.

(Kunnskapsdepartementet høringsnotat, 2011, p. 3)

Det oppstår et spenningsfelt mellom behov for barns ivaretagelse og danning gjennom offentlig styrte prosjekter (barnehagene), behovet for foreldres yrkesaktivitet, foreldre og barns behov for tid og nærhet til hverandre, samt det offentlige kostnad i forhold til det hele. Det er i dette spenningsfeltet at debatten om Statens rolle og ansvar for barnepass oppstår. Dette er en debatt der motstridende interesser råder.

Et av elementene i debatten er verdien av barns tid sammen med sine foreldre. I et hektisk samfunn, der krav til arbeid og effektivitet er blitt sentrale størrelser i våre liv, kan tid til barn bli en mangelvare (Brandth et al., 2005).

Dette kom tydelig frem ved innføringen av kontantstøtte i 1998, der stridens kjerne besto i hvor mye ansvar det offentlige skulle ta ved omsorg for barn, og hvor mye av ansvaret som skulle overlates til familien (Brandth et al., 2005). Det reises også kritiske røster til det som kalles institusjonalisering av barndommen der det tas til orde for det som beskrives som at barn blir tvangsplassert i institusjoner fra de er 1 år gammel (Juul, 2011).

Et annet punkt i debatten er samfunnets kostnad i forhold til drift av barnehagene. I 2011 overførte staten 28 milliarder kroner til kommunene for å dekke utgifter til barnehage. Det offentlige finansierer 80 % av barnehagenes drift mens foreldrebetaling står for 20 % av finansieringen (Kunnskapsdepartementet høringsnotat, 2011).

Ifølge Esping-Andersen bør debatten om sosiale modeller ikke dreie seg om økonomi, men om hvilke behov og ønsker en har for fremtiden (Esping-Andersen, 2005). Videre bør en se på hvilke virkemidler en har for å nå målene og om disse er effektive og gir egenkapital samtidig. Vil instrumentene gi *Pareto Frontier* som betyr størst mulig utbytte i forhold til økonomisk effektivitet og fordeling av inntekter (ibid).

Som en følge av de utfordringer som ligger foran oss i forhold til velferdsstatens utvikling, mener Esping-Andersen at det er behov for å finne frem til en analytisk metode der en ser på velferdssystemet som et velferdsregime istedenfor som en velferdsstat. Dette velferdsregimet består av et samspill mellom stat, marked og forbruker som produserer og bruker velferdsgodene (Esping-Andersen, 2005). Ved en klassifisering av de forskjellige velferdsstatene i typer, kan en bedre forstå, finne og teste hypoteser og se en logikk og sammenheng i utviklingen av velferdsstaten (Esping-Andersen, 1990).

Fremveksten av offentlig organisert barnepass varierer noe fra land til land. Det er naturlig å tenke seg at velferdsstater som er opptatt av likestilling mellom kjønnene og som ønsker å få kvinner ut i arbeid, vil tilrettelegge for barnetilsyn gjennom offentlige finansierte og organiserte løsninger. En annen faktor som ligger til grunn for den vesentlige økningen i statens involvering i barnepass, handler om ordningens egen utvikling (Phau-Effinger, 2005). I Spania er det forskning som viser en sammenheng

mellom endring i internasjonalt syn på barnepass og økt yrkesdeltagelse blant kvinner (Gorfinkiel, 2011).

I sitt innlegg på www.forskning.no sier Heidi Elisabeth Sandnes at skandinaviske småbarnsforelder ikke er i tvil om at Staten har ansvar for å hjelpe dem med å få barnehageplass (Sandnes, 2009). Dette synet på velferdsstaten har sitt fundament i den nordiske velferdsmodellen hvor en del av velferdsgodene er universelle (Esping-Andersen, 1999). I en del andre europeiske land er holdningen hos befolkningen at Staten ikke skal blande seg inn i forhold som oppfattes som familiens ansvar (ibid).

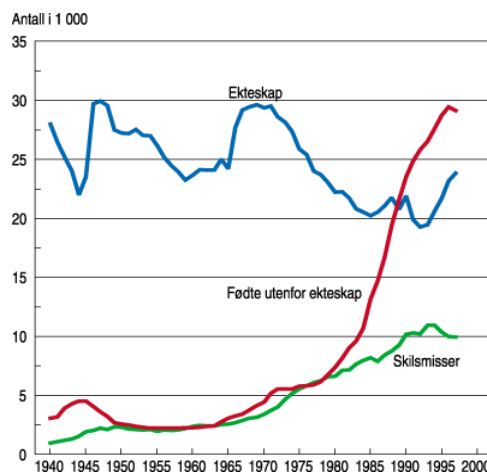
3.2 Nye familiemønstre

I perioden etter annen verdenskrig hadde kjernefamilien slik vi tradisjonelt forstår den, sin storhetstid. Denne kjernefamilien bestod gjerne av en eneforsørgende mann og hans hjemmeværende kone som passet deres felles barn i det hjemmet hun sørget for å holde i orden. Skilsmissetallene var lave og de fleste barn ble født i ekteskapet. Selv om vi gjerne oppfatter at dette er idealet på familie, og at det var slik det var i de gode gamle dager, er det heller denne perioden som skiller seg ut i et lengre historisk perspektiv (Brandth & Moxnes, 1996; Moxnes, 1990).

Dersom en konsentrerer seg om perioden fra 1940 og frem til i dag, vil vi se store økninger i antall skilsmisser og separasjoner. I tillegg ser vi at antall inngåtte ekteskap er synkende. Figur 2 og 3 viser hvordan tall for inngåtte ekteskap og skilsmisser har endret seg fra 1940 til 2011. Figur 1 er hentet fra NOU 1999:25 - *Samboerne og samfunnet* (NOU 1999:25). Den viser grafisk

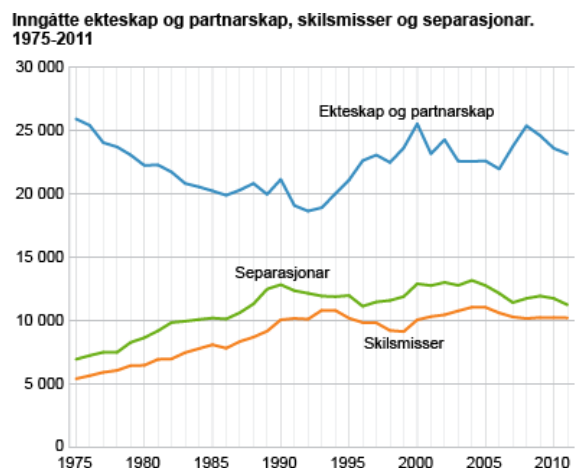
hvordan tallene på skilsmisser og inngåtte ekteskap har endret seg i perioden fra 1940 frem til år 1997. Den røde grafen viser økningen av

barn som er født utenfor ekteskapet. Hovedårsaken til at denne grafen stiger så sterkt fra 70-tallet er fordi ekteskapets posisjon ble svekket på denne tiden og flere inngikk samboerskap (NOU 1999:25).

Figur 2 - Antall inngåtte ekteskap, skilsmisser og fødte utenfor ekteskap. 1940-1997. Kilde: Befolkningsstatistikk (NOU 1999:25, p. 56)

I den første perioden etter 1970 var det mest vanlig at par flyttet sammen som samboere i første del av sitt partnerskap for deretter å gifte seg. Etter hvert har det blitt vanligere at par kunne forbli ugifte også etter at de hadde fått barn (NOU 1999:25). På slutten av perioden i figur 2 ser vi at tallene for skilsmisser synker og tallene for ekteskap øker. I figur 3 ser vi hvordan denne trenden utvikler seg videre fremover mot år 2011. Vi kan se at skilsmissetallene nådde en topp i 2004 og deretter har hatt en svak tilbakegang (Statistisk sentralbyrå, 2012b).

Figur 3 - Inngåtte ekteskap og partnerskap, skilsmisser og separasjoner 1975 - 2011 (Statistisk sentralbyrå, 2012b)

Bak tallene og grafene ligger det flere forhold som får betydning for barns oppvekstvilkår. Det er ikke bare ekteskapets og skilsmisens popularitet og aksept blant folk i de forskjellige periodene som var avgjørende for svingningene. Størrelsene på fødsels-kullene har også betydning ettersom dette vil være avgjørende for hvor mange personer som er i gifteklar alder i de forskjellige periodene. Tilsvarende vil det medføre økning i skilsmissetallene dersom en har store grupper som giftet seg tidligere år (Noack, 1999).

Den store endringen i familiemønstre som en så i 1970-årene kalles den andre demografiske overgangen. I denne perioden synker også fødselsratene og kvinner og menn blir eldre før de velger å stifte familie og få barn. Flere barn lever utenfor ekteskapet og alene med enslig forsørger (som oftest mor) enn før (Lesthaeghe, 2010).

I NOU 2009:5 fremgår det at risikoen for samlivsbrudd er tre ganger større hos samboere enn hva som er tilfelle for gifte. I 2010 var det 23 200 barn som opplevde at foreldrene skilte seg, dette er en økning fra 7500 barn i 1980 (Lyngmo, 2011; NOU 2009:05).

Økningen i samlivsbrudd medfører at et økt antall barn lever med en forelder. I de fleste tilfeller er dette moren, men far blir etterhvert mer deltagende i barnas tilværelse (NOU 2009:05). Ifølge tall fra statistisk sentralbyrå bor 2,9 % av barn mellom 0 og 17 år

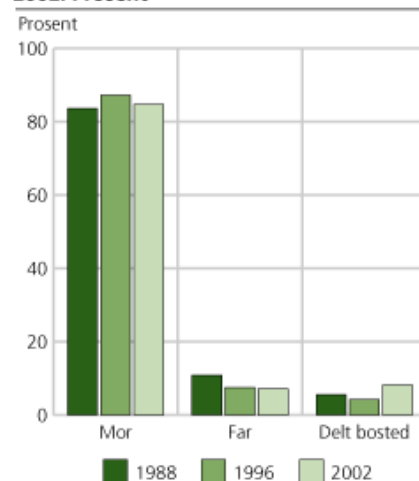
sammen med bare far mens 14,5 % bor med bare mor (Statistisk sentralbyrå, 2011a). Figuren viser også at flere eldre barn bor med far i forhold til de yngre. Av toåringene er det 1% som bor alene med far (11,4 med mor) og blant 16 åringene er det 5,4 som bor bare med far (18,4 % med mor) (ibid).

I figuren til høyre ser vi at andel barn som bor alene med far er vesentlig færre enn de som bor alene med mor. Vi ser også at utviklingen de siste 15 årene (fra 1988 til 2002) ikke gjorde nevneverdig utslag på disse forskjellene. Dessuten fremgår det i artikkelen til An-Magritt Jensen i Samfunnspeilet 2/2005, at det er stor økning i antall barn som bor sammen med en enslig forelder (Jensen, 2005).

I det ovenstående fremgår det hvordan endring i familiemønstre, samlivsbrudd og et liv med aleneforelder er blitt hverdagskost for mange barn. Men endring i familiemønstre er mer enn skilsmissestatistikk og endring i fødselsrater. Blant andre elementer kan som sagt nevnes at både kvinner og menn velger å utsette familielivet i forhold til det de gjorde før. Det vil si at foreldre i gjennomsnitt er blitt eldre (Lesthaeghe, 2010). Tall fra statistisk sentralbyrå viser at mors gjennomsnittsalder ved førstefødsler har økt fra 24 år i 1961 til 28,1 år i 2010. Tilsvarende tall for menn er fra 27,5 i 1961 til 30,9 i 2010 (Statistisk Sentralbyrå, 2011b). Kvinners økte deltagelse i arbeidslivet og foreldres generelle ønske om å realisere seg selv gjennom jobb og karriere, er også forhold som har betydning for barns liv og oppvekst (Lesthaeghe, 2010). Dette vil jeg komme tilbake til i underkapittel 3.3.

Kari Moxnes har i 25 år drevet med familieforskning. I hennes bok *Kjernesprenging i familien – Familieforandring ved samlivsbrudd og dannelse av nye samliv* har hun gitt et helhetlig bilde av familiekarrierer i familier som opplever samlivsbrudd (Moxnes, 1990). Moxnes er ikke opptatt av å se på samlivsbruddet som en negativ hendelse, men som en endring som er en del av en utvikling der en går fra en familieform til en annen. Ved foreldres samlivsbrudd blir som oftest barn satt i en situasjon som de ikke har valgt selv.

Barn under 18 år som bor med én forelder, etter hvem de bor med til daglig. 1988-2002. Prosent

¹ 1988: 4 år, 1996 og 2002: 0-4 år.
Kilde: Barns familier 1988, Samværsundersøkelsen 1996, Samvær og bidrag 2002.

Figur 4 – Figuren viser oversikt over hvem barnet bor hos når det bor med en forelder (Jensen, 2005, p. 33)

De må forholde seg til den situasjonen foreldrene velger for dem. I de fleste tilfeller vil foreldrene være opptatt av hva som er det beste for barnet, og langt på vei prøve å tilrettelegge slik at samlivsbruddet får så små konsekvenser som mulig for barnet. Uansett vil samlivsbruddet medføre store endringer i livssituasjonen for barnet. I tillegg til at de vil miste den daglige kontakten med en av foreldrene, vil de kunne få nye steforeldre, nye søsken/ste-søsken og eventuelt oppleve nye samlivsbrudd. Barnet vil som oftest etter samlivsbruddet, måtte forholde seg til en ny type familie som Moxnes kaller *tokjernefamilier*. I tokjernefamilien vil barnet få to sett av familiesystemer å forholde seg til, et hos mor og et hos far (Moxnes, 1990).

Dette er noen av de forholdene som medfører at barnet får en hverdag som fortoner seg ganske annerledes enn det som var tilfellet før skilsmissem. Så barnet kan være den som tar den største utfordringen i forhold til å skulle tilpasse seg den nye situasjonen på tross av at det verken er deres skyld eller ønske at foreldrene valgte å flytte fra hverandre.

I det senmoderne nordiske samfunnet er familien preget av at begge foreldrene er i arbeid og at det er stor grad av likestilling i hjemmet. Barna har også fått større medbestemmelsesrett enn det som var vanlig tidligere. Sosiolog Lars Dencik (2005) har forsket på forskjellige familietyper. Skjematisk kan disse familietyperne presenteres som følger:

Dencik familietyper:

	Grad av fellesskap	
Grad av individualitet	Stor	Liten
Stor	Den sterke familien. Fungerer som et team.	Den svake familien. Svingdørfamilien
Liten	Den tradisjonelle sterke familien. Den patriarkalske familien.	Den svake familien. Sosialt akvarium

Tabell 1 - Familietyper i det senmoderne samfunn. Kilde: (Dencik & Themsén, 2005)

I den sterke familien som fungerer som et team, treffes beslutninger gjennom forhandlinger og kompromisser. I denne familietyper er både fellesskapets og individets behov ivaretatt gjennom en grunnleggende forståelse blant familiemedlemmene at alle må gi og ta for at fellesskapet skal fungere (Dencik & Themsén, 2005).

Den patriarkalske familietyper er mer tradisjonell. Hovedvekten av beslutninger treffes av patriarken, og det er mindre tradisjon for at det enkelte familiemedlemmet får leve ut

sitt potensiale (Dencik & Themsen, 2005). I svingdørfamilien er hvert enkelt familiemedlem opptatt med sine egne preferanser. De forskjellige familiemedlemmene møtes i døren på vei til eller fra individuelle aktiviteter (ibid).

Den familietyper som kalles sosialt akvarium er familiemedlemmene tilstede på en passiv måte. Det vil si at familiesamholdet og felles samlingspunkt og aktiviteter har mindre fokus (Dencik & Themsen, 2005).

I senere forskning er søkelyset satt på betydningen av en økning i det som kalles *mixed parenting*. Her er det snakk om foreldrepar som representerer hver sin etniske tilhørighet (Singla, 2015).

Endringene i familiemønstre har medført nye utfordringer for barn og familier. Flere opplever å være mer alene med barn. Dette både fordi familiene er blitt mindre og at det er mer vanlig med enslige forsørgere, men også fordi en ikke lenger har det samme bomønster som tidligere der deler av storfamilien bodde sammen med og deltok i familienes hverdagsliv. På samme måte opplever mange at heller ikke nabolaget kan tilby de muligheter for samhold og møtesteder som var mer vanlig tidligere. Også foreldre som er gift eller samboende opplever at hverdagene ikke alltid er like enkle å gjennomføre på en tilfredsstillende måte. Selv om en er to i et parforhold, kan det hver av dem skal håndtere, oppleves som mye.

Reduserte nettverk av storfamilie og nærmiljø gir grunnlag for å tenke nytt når det gjelder å tilrettelegge for nye møteplasser for småbarnsfamilier. Møteplasser der familier kan treffe andre som er i samme situasjon samt få innspill og lærdom om det å leve med barn. Det er også interessant å se hvilke muligheter en har til å gi småbarnsfamilier enklere løsninger i forhold til å kunne håndtere noen av hverdagens oppgaver.

3.3 Endringer i arbeidslivet

Dagens arbeidsliv er preget av endringsprosesser som går raskt som følge av globalisering, økt konkurranse og behovet for hurtig omstilling for å kunne nå nye krav og forventninger i markedet (Ramsdal & Skorstad, 2004). Samfunnets økte forventning om døgnbasert betjening av så vel offentlige institusjoner som kjøpesenter, bensinstasjoner og andre tilbud, får betydning for de krav som stilles til yrkesaktive. Spesielt finner vi at det er den yngre arbeidsstyrken (småbarnsforeldre?) som tar på seg

arbeidsoppgaver som krever skiftordninger. Dette får betydning for barns oppvekstvilkår både i forhold til foreldrenes mulighet til å tilbringe tid med barna sine og hvilken innstilling de har i forhold til disponering av tid. Videre viser endringen hvordan samfunnet gjennom velferdspolitikken tilrettelegger for at arbeid og familieliv skal kunne kombineres. Mulighetene for individuelle og fleksible løsninger i arbeidslivet er blitt vanligere (Ellingsæter, 2009).

Arbeidstid er en sosial dimensjon som får betydning både for sosiale og praktiske forhold. Fra at arbeidslivet var mer standardisert, kvantitativt og råstoffbasert under industrialismen, har vi fått mer individualiserte og fleksible løsninger under postindustrialismen der andelen av personer i tjenesteytende næringer øker (ibid). Kvinners inntog i arbeidslivet har også hatt sosiale og økonomiske konsekvenser i forhold til hvordan vi organiserer våre liv. Fra at livsløp var rimelig standardiserte i etterkrigstiden, har blant annet individualisering i arbeidslivet og endring i familiemønstre medført en destandardisering av livsløpet (Ellingsæter, 2009). De tradisjoner en levde etter og som formet folks liv, oppløses. Dette gir oss et samfunn der hver person i større grad enn tidligere er opptatt av egne behov (ibid).

Forskjellige løsninger for kvinner og menn gir ulike foreldreskap. Kvinner, i større grad enn menn, tar seg av og er ansvarlig for det praktiske arbeidet i hjemme. Ellingsæter snakker om en dualistisk familiepolitikk. Med det mener hun en politikk som støtter både yrkesaktive og hjemmeværende mødre. I hovedsak er det kvinner som opplever konflikt mellom familieliv og karriere (Ellingsæter, 2009). Hjørdis Kaul har studert hvordan kvinners og menns arbeidsliv og vilkår er forskjellige (Kaul, 1999). Marxistisk-feministisk teori medførte at det under industrialismen vokste frem et behov for to typer arbeid, lønnsarbeid i industrien og omsorgsarbeid i hjemmet. Denne todelingen medførte at kvinner ble ført tilbake til hjemmet for å utføre omsorgsoppgavene, mens mannen jobbet i industrien og hadde lønnet arbeid (Kaul, 1999). Disse arbeidsoppgavene ble og er fremdeles verdsatt forskjellig. Dette vises også i velferdspolitikken der mye av folks rettigheter er knyttet til inntektsgivende arbeid. Todelingen har tradisjonelt stilt mannen i en sterkere maktposisjon enn kvinner. I likestillingsprosessen er det satt press mot dette ulikhetsskapende forholdet. Mye av likestillingsarbeidet går ut på at kvinners posisjon i arbeidslivet skal styrkes, deres makt og betydning i samfunnet skal øke samtidig som mannens maktposisjon skal nedgraderes (ibid). Det tilstrebes å oppnå likestilling mellom

menn og kvinner i forhold til karrieremuligheter. I familiesituasjoner ønsker en at både kvinner og menn skal ha mulighet til å delta i egne barns oppvekst.

Statistisk sentralbyrå har i årene 1970, 1980 og 1991 gjennomført tre tidsnyttingsundersøkelser som tar sikte på å kartlegge hva folk bruker tiden på og med hvem (NOU 1996:13). I år 2000 til 2001 ble det gjennomført en fjerde tilsvarende undersøkelse (Rønning, 2002). Undersøkelsene gir konkret informasjon om hva folk bruker tiden på, men ikke hvordan opplevelsen av tidsbruken er. Det vil si at undersøkelsen ikke gir svar på om folk opplever at de har det travelt eller ikke (Kitterød & Lømo, 1999).

I disse undersøkelsene kan en finne informasjon om hvor mye tid foreldre bruker sammen med barn, hvor mye tid de bruker på husarbeid, og hvor mye tid de bruker på arbeid osv. Ettersom undersøkelsene er gjennomført over en tidsperiode på 30 år, kan en også se på de endringene som har skjedd i løpet av disse årene. Undersøkelsene gir nyttig informasjon i forhold til å vurdere barns tid sammen med foreldre og hvordan denne har utviklet seg gjennom de siste tiår.

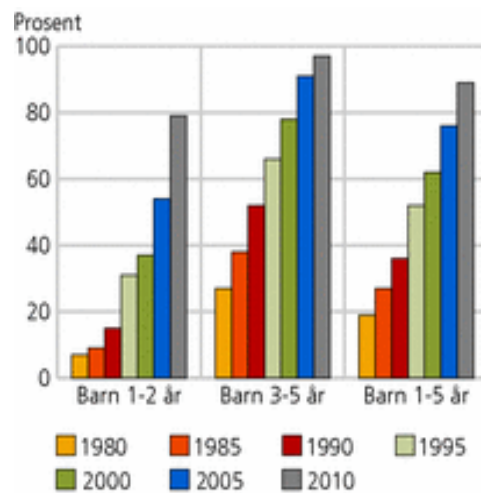
Av tidsnyttingsundersøkelsene fremgår det at arbeidstiden er redusert i forhold til tidligere. Folk oppgir også at de bruker mer tid sammen med barna sine, men opplevelsen av å være i en tidsklemme har økt. Det kan være at en av årsakene til at folk oppgir at de bruker mer tid med barna sine er fordi en er blitt mer bevisst denne faktoren etter at temaet har fått større oppmerksomhet. Videre kan opplevelsen av å være i en tidsklemme på tross av at folk arbeider mindre, skyldes at muligheter og tilbud av aktiviteter har økt (Ellingsæter, 2009).

Forskningen har ofte hatt fokus på foreldrene og hvordan deres behov skal kunne oppfylles. Lite har dreid seg som å se barnet og høre deres stemme. Kvinners inntog i arbeidslivet har vært med på å sette fokus på den omsorgsrollen som kreves i forhold til barn (Ellingsæter & Gulbrandsen, 2005). Barnets stemme er etterlyst i norsk velferdspolitik og spesielt i forhold til utviklingen av barnehagene. Som vist over, går en stor andel av barn i Norge i barnehage og barnehagene er med på å sikre at barn får gode og like oppvekstvilkår (ibid).

I underkapittel 3.4 vil jeg se nærmere på barnehagens fremvekst og betydning i samfunnet både i forholdt til å tilrettelegge for foreldres yrkesaktivitet, barns utvikling, læring og danning samt som en sentral faktor i fremtidens forebyggende arbeid.

3.4 Barnehagens rolle som sosialiserende og forebyggende arena

Frem til 1975 var barnehagene omfattet av lov om barnevern, og det var en tett knytning mellom barnehage og barnevern. I 1975 fikk vi lov om barnehager og utviklingen gikk fra at barnehagene var en institusjon for barn i vanskelige situasjoner til å bli en pedagogisk virksomhet hvor både barnets og foreldres behov ble søkt ivaretatt (NOU 2012:01). Etter mange år med lange køer til barnehagene, ble det den 1.1.2009 fastsatt ny lov som ga barn over 1 år rett til barnehageplass. På denne måten har barnehagene gått fra å være tilbud for sosialt utsatte barn til å bli et allment velferdsgode (Ellingsæter & Gulbrandsen, 2005).

Kilde: Barnehagestatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5 - Andel barn i barnehage 1980-2010 i prosent. (Kitterød & Bringedal, 2012)

Figur 5 viser hvordan andel barn i barnehage har utviklet seg fra 1980 til 2010.

En del av barnehagens innhold er å ha en *helsefremmende og forebyggende funksjon* (Barnehageloven, 2005, p. § 2 6. ledd). Videre finner vi tema omtalt i en rekke offentlige utredninger der det fremheves at barnehagens forebyggende funksjon er en viktig faktor i barns læring og utvikling (Meld. st. 18 (2010-2011); NOU 2010:07; NOU 2010: 08; NOU 2012:01; St. Meld 16 (2006-2007); St. meld nr 41 (2008- -2009); St. meld. nr. 27 (1999-2000))for å nevne noen. I de senere år kan stortingsmelding *Fremtidens barnehage* (Meld. St. 24 (2012-2013)) fremheves for sitt fokus på tidlig forebygging. Her kan vi blant annet lese følgende:

En god barndom varer hele livet. Vi formes mest som mennesker når vi er yngst. Å bidra til at alle barn får en god start i livet er det viktigste vi kan gjøre som samfunn. Barn som vet hvordan de kan få venner og beholde venner, har trygghet og sosial kompetanse med seg resten av livet.

(Meld. St. 24 (2012-2013), p. 3).

Også i Utdanningsdirektoratets veileder *Barns trivsel – voksnes ansvar. Forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen* settes søkelyset på barnehagepersonells rolle i forhold til å skape et godt og trygt barnehagemiljø som vil fremme barns muligheter og forebygge mobbing og krenkelser (Utdanningsdirektoratet, 2012).

Barnehagen som arena for sosialt samspill og nettverksbygging er ikke bare viktig for barna, men også en mulighet for deres foreldre til å treffe andre mennesker som er i en tilsvarende livsfase. I faglitteraturen fremheves det at sosialt nettverk og samspill med andre er viktig for barns og småbarnsfamiliers muligheter og utvikling. Jfr. Parsons aksjonsteori og strukturfunksjonalismen (Parsons, 1949). Gjennom individets oppfatning og forståelse av hvordan andre ser på det, vil individet utvikle seg og vokse *The Lookingglass Self* (Cooley, 1902). Dette gjelder for så vel barnet som for deres foreldre. Barnehagen i seg selv er en viktig sosialiseringsarena for barn og deres familier. Dette gjør barnehagen til en sentral arena ikke bare i arbeidet med barn, men også i arbeidet med deres foreldre.

Mens barnehagen har sitt hovedfokus på barnets beste og barnets behov, er det planlagte målet for NærNoden å ha fokus på småbarnsfamilien som helhet og da spesielt foreldrenes og lokalmiljøets rolle i forhold til å skape et sterkt og sikkert oppvekstmiljø for barn.

4 Tverretatlig samhandling – profesjonelle i samarbeid for barns beste

NærNodens idegrunnlag er at dens innhold og metoder bygger på kunnskap og ideer skapt i tverretatlig samhandling der profesjonelle og foreldre samarbeider om å styrke barns oppvekstvilkår.

Det er et stadig større offentlig fokus på viktigheten av at instanser som arbeider med barn og unge samhandler og samarbeider på tvers av etater og fagområder. Dette for å sikre et best mulig tjenestetilbud, og for å dra nytte av et samlet kompetansegrunnlag i arbeidet med å løse viktige samfunnsoppgaver. Flere stortingsmeldinger og offentlige utredninger som omhandler barn og unge, er sammenfallende i vektleggingen av tverretatlig samhandling og samarbeid. Se for eksempel NOU 2009:22 om samordning av tjenester for barn og unge (NOU 2009:22), NOU 2009:08 om kompetanseutvikling i barnevernet (NOU 2009:08), stortingsmelding om kvalitet i barnehagen (St. meld nr 41 (2008- -2009)) samt NOU 2012:01 som handler om ny lovgivning for barnehagene (NOU 2012:01).

Når det gjelder hva som legges i *tverretatlig samhandling* finnes det flere forskjellige begreper og tolkninger. Blant annet finner vi begrepene tverrfaglig, tverrprofesjonelt, tverretatlig og samhandling, samarbeid og koordinering. I denne oppgaven har jeg valgt å benytte de tolkningene av begrepene som fremgår av boken *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning* (Willumsen, 2009). Tverretatlig viser til organisasjonsnivå som betegner samarbeid mellom etater og tjenester. Videre er samhandling valgt fremfor samarbeid fordi samhandling i større grad enn samarbeid krever et personlig engasjement og en kontinuerlig dialog. Et samarbeid kan handle om fordeling av konkrete oppgaver uten at partene nødvendigvis deltar i felles forhandlinger. Målet, forpliktelsene og ansvaret kan være fastsatt på et overordnet nivå (Ness, 2014; Willumsen, 2009). Samhandling er mer diffust og abstrakt samt at det krever forhandlinger mellom aktørene. I samhandling er det ingen som har totalansvaret for prosessen (Ness, 2014).

Samhandling kan omfatte samarbeid, felles prosesser, felles tiltak for å oppnå samme mål, erfaringsutveksling og deling av kunnskaper for å nevne noe. Samhandling er et virkemiddel mer enn et mål i seg selv (www.wikipedia.org, 2015b).

Når det gjelder begrepet *tverrprofesjonelt samarbeid* sier Willumsen følgende:

... tverrprofesjonelt samarbeid kjennetegnes ved at flere profesjoner jobber tett sammen. Det dreier seg altså om samarbeid mellom ulike profesjoner som har en felles oppgave eller et felles prosjekt.

(Willumsen, 2009, p. 21)

Tverrprofesjonelt samarbeid og tverrfaglig samarbeid er begreper som brukes synonymt. I et tverrfaglig samarbeid vil profesjonene integrere fagkunnskaper fra forskjellige felt og på denne måte bidra til å skape en ny kunnskap og økt forståelse for en problemstilling (Willumsen, 2009). I et samarbeidsprosjekt har gruppen oversikt over helheten i situasjonen og det kreves både fleksibilitet og vilje til at en i fellesskap finner løsninger som er til det beste for den gruppen/personen samarbeidet omhandler (ibid).

Videre i dette kapittelet vil jeg redegjøre for det politiske og teoretiske grunnlaget for tverretatlig samhandling for barns beste samt hvilke forutsetninger som bør være tilstede for at et slikt samarbeid skal fungere.

4.1 Tverretatlig samhandling - forankring i offentlige dokumenter og teori

Samfunnets mål om tverretatlig samhandling og samarbeid i oppgaver som gjelder barn og unge, fremgår både av lov, forskrifter og offentlige utredninger. I rammeplanen fremgår følgende:

For at barn og foreldre skal få et mest mulig helhetlig tilbud til beste for barns oppvekst og utvikling, kreves det at barnehagen samarbeider med andre tjenester og institusjoner i kommunen. Tverrfaglighet og helhetlig tenkning bør derfor stå sentralt.

(Kunnskapsdepartementet, 2006, p. 53)

Tverrfaglig samarbeid med andre hjelpeinstanser vil være viktig.

(Kunnskapsdepartementet, 2006, p. 13)

I stortingsmeldingen *Fremtidens barnehage* fremgår følgende:

Å bidra til at alle barn får en god start i livet er det viktigste vi kan gjøre som samfunn.

(Meld. St. 24 (2012-2013), p. 3).

Fra samme stortingsmelding har vi også følgende utsagn:

For at barn og foreldre skal få et helhetlig tilbud til beste for barns oppvekst og utvikling, kreves det at barnehagen samarbeider med andre tjenester og institusjoner i kommunen. Kommunen har ansvaret for at de ulike tjenestene for barnefamilier fra ulike sektorer er godt kjent og koordinert. ...Tverrfaglig samarbeid er en forutsetning for at barn og unge får helhetlige tilbud og oppfølging.

(Meld. St. 24 (2012-2013), p. kap. 10.14)

Samhandlingsreformen setter søkelyset på at det offentlige skal levere koordinerte og helhetlige tjenester til brukere og at tjenestene samordnes på en samfunnsmessig driftsøkonomisk måte (St. meld. nr. 47 (2008-2009)). Reformen trådte i kraft 1.1.2012 og legger vekt på at en skal *forebygge fremfor å reparere*. Det skal også legges vekt på tidlig innsats og at de offentlige tjenestene *flyttes dit folk bor*. Fagspesialister skal samle sine tjenester og brukermedvirkningen skal styrkes. Samhandling omfatter både samordning av tjenestetilbudet og tverretattlig samarbeid mellom profesjoner og etater (ibid). Under vil jeg komme nærmere inn på hvilke premisser som må foreligge for et godt samarbeid samt hvordan en kan oppnå god synergi i samarbeidet.

4.2 Premisser for samarbeid

Harald Knutsen mener at tre kriterier må være tilstede for å få til et samarbeid som kan fungere (Knutsen, 2004). Dette er domenekompatibilitet, ideologisk og kvalitetsmessig kompatibilitet samt mandatkompatibilitet.

Når det gjelder domenekompatibilitet betyr dette at faggruppene er ansvarlig for, og opererer innenfor, felles områder (fagfelt, geografisk område, kundekrets) og har fordeler av å samarbeide med hverandre. Områdene må være forskjellige, men overlape hverandre noe. Dersom områdene er like, er det sannsynlig at det vil oppstå konkurranse mellom faggruppene, fordi det er naturlig at en faggruppe vil beskytte sitt domene og prøve å vinne frem med sine mål og meninger på bekostning av andre faggrupper. Tilsvarende må domenene være noe overlappende for at det skal være av interesse for den tilstøtende faggruppen å samarbeide. Hver av deltagerne i samarbeidet må føle en nytteverdi for sitt eget felt (Knutsen, 2004; Sagatun, 1998).

Når Axelsson og Axelsson (2009) snakker om revirtenking henviser de til hvordan de forskjellige profesjonene vil forsvare det de oppfatter som sitt fagfelt. Dette kan være en trussel for det tverrfaglige samarbeidet, og en vil ha nytte av å utvikle sin evne til å se og forstå nytten av andres innspill og deltagelse. Ved å tillate et samarbeid til fellesskapets og helhetens beste, gjerne på bekostning av egne mål og interesser, utvikler en altruisme, en motsetningen til revirtenkning (Axelsson & Axelsson, 2009). Her vises også til Kari Killéns forskning som peker på nødvendigheten av å nedgradere fokus på egen profesjon og status for å gjøre en best mulig jobb for familiene (Killén, 2007) (jfr. underkapittel 4.4).

Når det gjelder ideologisk og kvalitetsmessig kompatibilitet, menes det at de faggruppene som skal samarbeide må ha rimelig likt verdisyn. De må ha tro på de samme arbeidsmetodene samt ha tillit til hverandres kompetanse og faglige prestasjoner (Knutsen, 2004). Willumsen beskriver dette gjennom å vise til at de offentlige etatenes forskjellige orientering og organisering vil få betydning for hvordan samarbeid mellom etatene best kan integreres (Willumsen, 2009). Både struktur, funksjon og holdninger i samhandlingen vil ha betydning for kvaliteten på integreringen. Også etatens kapasitet når en ser på de krav de er stilt ovenfor, vil ha betydning for samhandlingens kvalitet (ibid). Willumsen viser videre til dynamiske faktorer både på person- og organisasjonsnivå. Blant disse kan nevnes ferdigheter, erfaring og etikk på personnivå og nettverk og teamarbeid på organisasjonsnivå. Dette er med på å bidra til at samarbeid kan være svært komplekst (ibid.).

Med dette kan en forstå at det handler om organisasjonens formelle og uformelle normer for utførelsen av arbeidsoppgaver. Knutsen (2004) utvider ideologibegrepet til også å gjelde hvordan man innenfor en organisasjon oppfatter andre organisasjoner, og hevder om ideologisk kompatibilitet at:

Det omfatter syn på hva som er god terapi, gode arbeidsmåter og behandlingsformer, oppfatning av hva enheten eller institusjonen står for og hva andre enheter (som potensielle samarbeidspartnere) står for.

(Knutsen, 2004, pp. 44-45)

Goran Basic (2013) har sett på potensielle konflikter i samarbeidssituasjoner. Han har hatt spesielt fokus på samarbeid innen barnehagesektoren. I sin forskning har han kommet frem til at medlemmer i et samarbeidsprosjekt kan være så ivrige i forhold til å kjempe for egen organisasjons eller individuelle interesser og målsetninger, at det kan oppstå konflikt i samarbeidssituasjonen (Basic, 2013). Videre har det kommet frem at velferdstjenester ofte har en uklar kunnskapsbase og metodikk, hvor det er store muligheter for variasjon i verdisyn og ideologi. Også dette kan by på utfordringer i et tverretatlig samarbeid. Videre viser Goran Basic til at institusjonene dannes i daglige rutiner, egne konflikter, andre samarbeid osv. som kan medføre en opplevelse av tilhørighet til et system som tolkes på tvers av samarbeidsorganisasjonen. Til sist kan organisasjonen oppleve at samarbeidet ikke direkte handler om egen organisasjon og deres brukere, selv om målet for samarbeidet også omfatter denne gruppen (ibid).

I et fragmentert offentlig tjenestetilbud vil arbeidsmåter og metoder vise relativt store variasjoner. Dette vil i et samarbeid kunne by på utfordringer i forhold til å finne enighet om hvilke metoder og arbeidsmåter som best fremmer målet. Det vil sannsynligvis også være uenighet om hvilke deler av arbeidet som bør få prioritet først. Og samles om et felles mål og en felles metode for arbeidet, vil være blant NærNodens mest sentrale oppgaver.

I tillegg til de to ovennevnte faktorer er det nødvendig å ha *mandatkompatibilitet*. Det vil si at det finnes en part eller overordnet instans som har fått plikt og rett til å iverksette samarbeidet (Knutsen, 2004; Sagatun, 1998). Et mandat kan også komme i form av juridiske pålegg og politiske føringer.

Som en oppsummering av det ovenstående, og en tilnærming til om det foreligger et grunnlag for tverretatlig samarbeid og samarbeid, stiller Sagatun følgende spørsmål:

1. Oppleveres samarbeidet som nyttig?
2. Har partene respekt for hverandre, og tillit til hverandres måte å jobbe på?
3. Foreligger det mandat for samarbeidet?

(Sagatun, 1998)

Videre vil jeg se på hvilke faktorer som er nødvendig for at samarbeidet skal gi gode resultater (synergi).

4.3 Hvordan oppnå god synergi i samarbeidet

Synergieffekt kan forstås som den mereffekten en kan få ut av et velfungerende samarbeid, der resultatet av samarbeidet er mer enn summen av hva hver av samarbeidspartene bidrar med (Vangen & Huxham, 2009). Det er både praktisk og økonomisk å samarbeide, men det viser seg at det kan være vanskelig å få i gang et godt samarbeid som fungerer og gir gevinster for de involverte (Vangen & Huxham, 2009). I teorien om hvordan man kan få best mulig synergi ut av samarbeidet må følgende punkter være hensyntatt og fungere:

Felles mål

Samarbeidspartnerne bør ha felles mål for samarbeidet for at dette skal gi gode resultater. Ifølge Vangen er dette litt mer komplekst enn det først kan se ut som. Det er sannsynlig at de forskjellige samarbeidspartnerne har forskjellig målsetning med samarbeidet. For det første kan det være forskjeller i målene avhengig av hvilket *nivå* en ser på. Målet kan være forskjellig avhengig av om en ser på målet for selve samarbeidet, for organisasjonen eller for den enkelte deltager (Vangen & Huxham, 2009).

Videre vil det ha betydning for målet hvilket utgangspunkt en vurderer målet i forhold til. Her tenkes på utenforstående interesser som samarbeidspartnere og interessenter. Det må vurderes om målene er oppriktige og relevante. Mål kan ha kommet til som følge av eksternt press eller av at situasjonen har endret seg slik at det målet en hadde, ikke lenger er like relevant (Vangen & Huxham, 2009). I et samarbeid vil de forskjellige partene ha en forventning til hva samarbeidet skal inneholde og hvordan det skal fungere. Dette vil ha betydning for om deltagerne oppfatter at en jobber mot målet eller ikke. Åpenhet i målformulering har betydning for oppfattelsen av et felles mål. Hvilke hensikter og motiver som er bakenforliggende ved målformuleringen, vil ha betydning for opplevelsen av om en har nådd felles mål (ibid).

Tillit

Partene i et samarbeid må ha tillit til hverandres arbeidsmetoder, faglige nivå og kompetanse dersom det skal bli et fruktbart samarbeid. Usikkerhet i forhold til maktmisbruk, mistillit osv. kan ødelegge samarbeidet. Vangen og Huxham henviser til

tillitssløyfen som starter ved at en avklarer forventninger og våger å satse på den(de) andre som utgangspunkt for samarbeidet. På denne måten kan en i neste omgang vise at en fortjener tilliten og dermed ta skrittet videre til et mer ambisiøst samarbeid (Vangen & Huxham, 2009).

Tillit letter overføring av informasjon og kunnskap, gjør samarbeid lettere og gjør det mulig å bygge på hverandres arbeid. Derfor er tillit kostnadsbesparende både når det gjelder tid og ressurser (Grimen, 2008).

Kulturelt mangfold

Her er det snakk om organisasjonskultur så vel som profesjonskultur og nasjonal kultur. Avhengig av hvor vi kommer fra vil vi være forskjellige. Dette vil ofte være en utfordring, men det er viktig å være bevisst på at forskjellighet byr på muligheter. Det er gjennom at en blir kjent med nye perspektiver at horisonter utvides. Tilsvarende kan det by på utfordringer å skulle håndtere en person som er annerledes enn en selv. Når en går inn i et samarbeid, vil en ofte forvente at den andre på mange måter er lik en selv. Det å håndtere annerledeshet i gruppen er ofte en utfordring både for deltagerne og lederen av samarbeidet. Ikke bare er forskjellighet i typer en utfordring, men også forskjellige samhandlingsmønstre hos deltagerne vil kunne by på utfordringer for samarbeidet (Vangen & Huxham, 2009).

Ledelse

I klassisk ledelsesteori er det gjerne vanlig at det er utpekt en formell leder. I samhandlingssituasjoner kan en stå ovenfor en situasjon som er mer komplisert og utfordrende i forhold til lederskap. I fravær av en formell leder kan det være interessant å se på uformelt lederskap og situasjonsbestemt lederskap (Vangen & Huxham, 2009). I disse sammenhengene blir evnen til å motivere, myndiggjøre og fasilitere sentral. Ifølge Huxham og Vangen vil ledelse i slike kontekster dreie seg om redskaper og mekanismer der strukturer og kommunikasjonsprosesser utgjør ledelsesredskapene. Disse har ifølge Vangen og Huxham (2009) like stor instrumentell kraft på resultatet som deltakernes atferd (ibid).

En leder i et tverretatlig samarbeid må ofte forholde seg til fagpersonell med forskjellig profesjonsbakgrunn. Det må tas hensyn til at deltagerne i den tverretatlige

samhandlingen har ulik bakgrunn i forhold til arbeidsmetoder, kompetanse og ferdigheter samt at de bruker ulik terminologi (Sirnes, 2009). Dette krever en leder som har evnen til å lytte og som har faglig kompetanse som er tilstrekkelig i forhold til å kunne oppfatte, anerkjenne og gi trygghet til de enkelte deltagerne (ibid). Som det fremgår ovenfor er det flere faktorer i samarbeidet som skal klaffe, være gjennomtenkt og bearbeidet før en kan forvente et samarbeid som fungerer.

Barnevernet har en sentral rolle i forhold til ivaretagelse av barns behov og oppvekstvilkår. På grunn av dette er det nødvendig å ha forståelse for barnevernets oppgaver samt deres stilling i forhold til andre etater når det gjelder den tverretatlige samhandlingen for barns beste. Under er barnevernets oppgaver og deres rolle i den tverretatlige samhandlingen mellom barnevern og barnehage belyst.

4.4 Barnevernet og barnehagen

Barnevernets formål er å sikre at barn og ungdom lever under trygge forhold og at de får den hjelp og omsorg som de trenger. Barnevernets oppgaver er således på to nivå. Både å sikre barn som lever under vanskelige forhold, men også og bidra til trygge oppvekstvilkår (Sagbakken & Aadneraa, 1993).

I lov om barnevernstjenester § 3-1 finner vi regler om barnevernets forebyggende funksjon: *Kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og adferdsproblemer.*

Barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette. For barnevernet er det en lovfestet plikt etter lov om

barneverntjenester § 3-2 annet ledd, å samarbeide med andre sektorer, instanser og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som de er pålagt etter loven (*Lov om barneverntjenester*, 1992). Barnehagen på sin side har opplysningsplikt til

barnevernet, og barnehageplass er ofte benyttet som hjelpetiltak i barnevernssaker.

Rammeplanen for barnehager understreker nødvendigheten av et godt samarbeid mellom barnehage og barnevern (Kunnskapsdepartementet, 2006).

Forebyggende arbeid kan forstås på flere nivåer. I (St. meld 72 (1984-85)) *Barne- og ungdomsvernet* er begrepet delt opp i tre kategorier:

<i>Primærforebyggende tiltak</i> -	gjennom disse tiltakene søker en å forhindre at uønskede skader og tilstander oppstår
<i>Sekundærforebyggende tiltak</i> -	her søker en å forhindre at negative forhold utvikler seg videre
<i>Tertiærforebyggende tiltak</i> -	tiltak hvor en setter i verk hjelp der hvor problemet er konstatert

Både barnevern og barnehage er begge ansvarlig for tiltak på alle tre nivåene. Dersom barnehagene ikke er bevisst på sitt forebyggende arbeid har det sannsynligvis liten effekt (Sagbakken & Aadneraa, 1993).

Tradisjonelt var barnevern og barnehage to institusjoner som var tett knyttet til hverandre. I sin bok setter Sagbakken og Aadneraa på dagsorden at disse to institusjonene igjen skal gå tydeligere sammen. Ifølge forfatterne er det ingen motsetning i at barnehagene også skal være godt barnevern (Sagbakken & Aadneraa, 1993).

Å sette opp en motsetning mellom sosiale og pedagogiske hensyn, er å underkjenne barnehagens betydning og ansvar som samfunnsinstitusjon og som en viktig del av barns oppvekstmiljø. Barnehager og barnevern må igjen betraktes som to sider av samme sak.

(Sagbakken & Aadneraa, 1993)

Det er store forskjeller i graden av samarbeid samt det kvalitetsmessige innholdet i samarbeidet, når en ser på variasjoner fra kommune til kommune og fra barnehage til barnehage (Backe-Hansen, 2009). Dette kan ha en sammenheng med at selv om barnevernsloven pålegger barnevernet samarbeid med barnehagene, finnes det sjelden formaliserte avtaler eller støttestruktur på organisasjonsnivå som understøtter et slikt samarbeid (Willumsen, 2009). I tillegg til manglende retningslinjer for samarbeid mellom barnehage og barnevern, er det statistisk sett en underrepresentasjon i bekymringsmeldinger fra barnehagene. Ulike kilder opererer med ulike prosenttall i forhold til hvor stor andel av bekymringsmeldingene som kommer fra barnehagene i forhold til fra andre kilder. Prosentatsen varierer mellom 3-5 % (Backe-Hansen, 2009; NOU 2009:08). Dette kan også være en indikasjon på at samarbeidet mellom disse to instansene ikke fungerer tilfredsstillende, samtidig som det ikke kan trekkes en slutning kun på grunnlag av dette.

Det er ulike teorier på hvorfor samarbeid mellom barnevern og barnehage kan synes vanskelig. Backe-Hansen fremlegger flere mulige grunner til dette. Hennes kartlegging danner mye av grunnlaget for veilederen Q-1162 *Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten* utgitt av Barne- og likestillingsdepartementet i desember 2009. Denne veilederen tar for seg det lovpålagte samarbeidet mellom de to aktørene, og skisserer opp mulige måter for hvordan samarbeidet kan forankres og utvikles (Backe-Hansen, 2009; Q-1162 Veileder, 2009).

I sin undersøkelse fant Backe-Hansen (2009) en signifikant forskjell mellom kommunale og private barnehager angående bekymringsmeldinger sendt til barnevernstjenesten. Nesten dobbelt så mange kommunale barnehager som private hadde sendt bekymringsmelding inneværende år, mens tre ganger så mange private barnehager som kommunale hadde aldri gjort det.

Ifølge Backe-Hansen (2009) fremkom det i hennes undersøkelse at styrerne, som har barnehagefaglig utdannelse, vektla manglende kompetanse hos seg selv angående å snakke med barn, samarbeide med foreldre om bekymring, kunnskap om omsorgssvikt, og fremgangsmåte ved bekymring som grunner for å la være å melde bekymring til barnevernet. Videre meldte 37,4 prosent av styrerne at de manglet kjennskap til barnevernets arbeid. Her kan det tyde på at barnevernet på sin side kan gjøre et bedre arbeid i forhold til å synliggjøre sin kompetanse og ansvarsområde (Backe-Hansen, 2009).

En del av respondenter (37 %) svarte at de hadde tidligere negative erfaringer med samarbeidet med barnevernet, blant annet ved at de opplevde manglende tillitt til barnevernets arbeid og de reaksjoner som kom som følge av en melding (ibid). Også i forhold til å benytte barnehageplass som hjelpetiltak benyttes de kommunale barnehager vesentlig oftere enn private barnehager.

Ut fra disse forholdene konkluderer Backe-Hansen med at private barnehager er et spesielt viktig satsningsområde når det gjelder utvikling av samarbeidsformer med barnevernet (Backe-Hansen, 2009).

Mange av styrerne i undersøkelsen etterlyste et mer åpent barnevern, og at barnehagene måtte bli møtt med tillit og respekt. Styrerne ønsket for eksempel en tilbakemelding fra barnevernet etter en bekymringsmelding, og bedre informasjon fra barnevernet når et barn er i barnehagen på hjelpetiltak. Når det gjelder tilbakemelding fra barnevernet på meldt bekymring er dette i ettertid av denne kartleggingen forandret ved lov. Fra 1. juli 2009 plikter barneverntjenesten å gi melder tilbakemelding på meldt bekymring. Styrerne ønsket også bedre muligheter til å drøfte saker anonymt med barnevernet, og et bedre samarbeid med barnevernet, i kraft av faste tverrfaglige møter eller en fast kontaktperson i barnevernet. I følge Backe-Hansen var det i underkant av 6 prosent av barnehagene som deltok i tverrfaglige møter oftere enn en gang per måned, mens 40-45 prosent av barnehagene aldri deltok på slike møter. Styrerne ønsket også en større tilstedeværelse av barnevernet på foreldremøter og personalmøter i barnehagen for å gjøre tjenesten og dens innhold mer synlig og ufarlig (Backe-Hansen, 2009).

Et av hovedmålene i NærNodens tverrfaglige arbeid, er at foreldre og annet fagpersonell skal få økt kjennskap og nærhet til barnevernet og andre sentrale offentlige etater som har barn som fokusområde og kunnskapsfelt. Ved å delta i samarbeid i NærNoden vil de ikke bare kunne formidle sin kunnskap til foreldre og andre samarbeidspartnere, de vil også bidra til at tjenesten får et tydeligere ansikt utad også i miljø som ikke fra før av er kjent med tjenesten.

4.4 Allmenn forebygging - tidlig innsats

NærNodens idegrunnlag bygger på at allmenn forebygging og tidlig innsats er et sentralt satsningsområde når det gjelder å styrke barns mulighet til å unngå fremtidige sosiale problemer. Tidlig innsats og betydningen av forebygging har fått omfattende oppmerksomhet i offentlige utredninger og teoretiske bidrag både nasjonalt og internasjonalt. Dagens småbarnsfamilier kan finne støtte og hjelp i et vidt spekter av offentlige velferdstjenester. Også når det gjelder utfordringer av mer alvorlig karakter finnes det omfattende tiltak i samfunnet.

NærNodens prosjekt er å tilrettelegge for styrking av *småbarnsfamilier*, deres *nærmiljø* og *lokalsamfunn*. Dette sitatet er hentet fra en snart 25 år gammel lærebok, men historiens poeng er stadig like aktuell:

Noen mennesker står ved en elv og ser på utsikten. Plutselig får de øye på noen barn som kommer drivende i strømmen. De løper ut i elva og redder dem opp på land, men det kommer stadig flere barn. Det ropes på flere voksne som må uti elva for å hjelpe til, men det monner ikke, det fortsetter å komme barn drivende nedover. Noen driver forbi og blir borte. Da er det en av de voksne går opp fra elva og begynner å springe oppover langs elvebredden. De ander roper at hun ikke må gå når det er så mange barn som må reddes. Men vedkommende roper tilbake: Jeg må finne ut hvor de detter uti! (Fritt etter Eva Nordland.)

(Sagbakken & Aadneraa, 1993, p. 10)

Her ser vi hvordan voksne er opptatt av å hjelpe barn som har falt i vannet uten at en opplever å ha kapasitet eller tid til å finne ut av hvor og hvorfor de faller i vannet. I NærNoden er målet å jobbe for at barn ikke skal falle i vannet.

FoU-rapport nr. 9/2009 *Et liv jeg ikke valgte Om unge uføre i fire fylker*, kommer frem til at det er sentralt å ha fokus på tidlig innsats. I rapporten har forskerne ønsket å finne svar på hvorfor det er så stor uføreandel blant unge i Agder. I forkant av prosjektet forventet forskerne å finne trekk ved arbeidslivet som kunne forklare forholdet, istedenfor fant de omsorgssvikt i tidlig oppvekst som en hovedårsak til uføretallene (Olsen et al., 2009). I studien finner de også dekning for at dysfunksjonelle familier ofte medfører at barna blir samfunnets tapere (ibid).

Empowerment er et uttrykk som har fått internasjonal anerkjennelse siden det ble lansert i 1986. Begrepet viser til at folk gjennom å ta kontroll over egen situasjon, finner løsninger på egne utfordringer, gjerne i fellesskap med andre. På norsk brukes uttrykket myndiggjøring, men det dekker ikke helt betydningsinnholdet i det amerikanske begrepet (www.forebygging.no, 2010). Videre er begrepet beskrevet i NOU 1998:18 *Det er bruk for alle. Styrking av folkehelsearbeid i kommunene*:

Empowerment er å styrke den makt den enkelte eller gruppen måtte være i besittelse av for å endre og påvirke uhensiktsmessige forhold. Målet er at personene mer effektivt kan styre sine liv mot egne mål og behov. Det er en direkte forbindelse mellom empowerment og frigjøring.

(NOU 1998:18, p. 274)

Empowerment er ressursorientert og bygger på et humanistisk menneskesyn der en tenker at dersom forholdene legges til rette vil den enkelte kunne sikres et godt liv og en positiv utvikling. I en del tilfeller er ikke dette mulig både av fysiske og psykiske årsaker og begrepet er blant annet blitt kritisert for å være for ensidig fokusert (Lenz & Stark, 2002; Sørensen et al., 2002).

I NærNoden er empowerment eller tanken om myndiggjøring, et sentralt prinsipp selv om en ikke av den grunn ser på hjelpeapparatet som mindre sentralt. På lik linje med dagens praksis vil hjelpeapparatet ivareta sine oppgaver. NærNodens idegrunnlag er som sagt at en skal styrke nærmiljøet og småbarnsfamilier gjennom tilrettelegging og kunnskapstilførsel, slik at faren for utvikling av potensielle sosiale problemer kan begrenses.

Urie Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell går ut på at en persons utvikling er avhengig av den konteksten han eller hun lever i. Bronfenbrenner utviklet sin modell gjennom flere revisjoner og fra 1998, 20 år etter at den opprinnelige modellen ble presentert, inneholdt modellen fem systemer som alle er med på å påvirke personens psykologiske utvikling. Disse systemene kaller Bronfenbrenner mikro-, meso-, ekso-, makro-, og tidssystem og de viser til omgivelsene rundt personen fra kjernefamilien og nære relasjoner (mikrosystem) til samfunnet personen lever i (makrosystem) (Gulbrandsen, 2014). I NærNodens arbeid for å forebygge er tanken at en ser på hvordan barns oppvekstvilkår kan styrkes ved å se på alle systemene i Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell. Det vil si at en søker å finne faktorer i spekteret fra familiens indre liv til sosiokulturelle forutsetninger i samfunnet (Gulbrandsen, 2014; Vygotsky, 1978)

Grunntanken i sosiologisk tenkning fremgår av følgende sitat:

Det er i sosiale møter mellom mennesker at utviklingsprosesser settes i gang, vedlikeholdes, gis kraft og retning. For å utforske og forstå utviklingsprosesser er det derfor ikke tilstrekkelig å studere en isolert enkeltperson.

(Gulbrandsen, 2014, p. 50)

I USA er det blitt vanligere å bruke utradisjonelle tilnæringsmåter når hjelpeapparatet skal bistå barn og familier som trenger hjelp. Som en konsekvens av at en har blitt klar

over betydningen av lokalsamfunn, har blant annet flere tjenester og tiltak blitt flyttet til nærmiljøet der familiene befinner seg. Blant annet finner vi tjenester som family support hvor det er sentralt å se på familiens nærmiljø og analysere muligheter i dette og *community mobilization and development*, som går ut på tiltak der målet er å styrke nærmiljøet slik at utsatte familier kan finne trygghet og støtte der (Haapala, 1996).

I videreutviklingen av de familierettede tiltakene finner vi prosjektet *People helping people* der det legges vekt på at lokalmiljøet skal bli bedre i stand til å ta vare på seg selv, og at fagfolk brukes til opplæring og i særlige vanskelige tilfeller til bistand (Haapala, 1996). Det har vist seg at disse programmene har vært vesentlig mer effektive enn mer tradisjonelle hjelpetiltak (ibid).

Begrepet nærmiljø referer både til fysiske og sosiale forhold. I tillegg viser en til hvordan samspillet mellom mennesker fungerer, samt hvordan menneskene fungerer i sine sosiale omgivelser. Lokalsamfunnet viser til et større geografisk område. I et lokalmiljø kan det gjerne være flere bo- og nærmiljø (Statens nærmiljøutvalg, 1990). I de senere år har fokus på nærmiljø og lokalsamfunn fått fornyet aktualitet blant annet gjennom rammeplan for barnehager der et av fagområdene knytter seg til nærmiljø og samfunn (Kunnskapsdepartementet, 2006). Også i faglitteratur legges det stor vekt på betydningen av barnehagens nærmiljø og lokalsamfunn (Horrigmo, 2014; Horrigmo & Nylehn, 2009).

I NærNoden er det nærmiljøet og lokalsamfunnets rolle og funksjon som ønskes utviklet og styrket, med mål om å styrke barn og familiene som er en del av det. Forebygging er nødvendig både av hensyn til barn, foreldre og samfunn. Ofte er det lite som skal til for å endre dysfunksjonelle mønstre i foreldre-barn relasjonen og dermed bryte en negativ og destruktiv utvikling (Killén, 2007). De forhold som foreldrene lever under har betydning for deres forhold til barnet. Vanskelig økonomi, sviktende nettverk, kriser, konflikter osv. vil kunne redusere deres evne til å gi barnet den støtten og nærheten det trenger for å utvikle seg (ibid).

Ved helsestasjoner, skoler og barnehager har det i mange år vært fokus på foreldrestøttende programmer. I skolene er det blant annet helsesøstre og sosiallærere som kan støtte barn og foreldre som opplever utfordringer. Dette er bra, men Killén

peker på at dersom en vil forebygge må en begynne i barnehagene, en arena der en møter barn i det daglige (Killén, 2007).

Killén kommer også inn på betydningen av det tverrprofesjonelle arbeidet og hvordan en kan jobbe med foreldre for å styrke deres kompetanse i foreldre-barn-relasjonen. Killén nevner følgende ingredienser som kan benyttes i det forebyggende arbeidet:

- *reduksjon av tabu*
- *større forståelse for barns medfødte kompetanse, tilknytningsbehov og utvikling*
- *kontaktforholdet til foreldrene*
- *omsorg og støtte*
- *etablering og styrking av nettverk*
- *reduksjon av stress – problemløsning*
- *styrking av foreldrefunksjonene og stimulering av samspill*
- *arbeid med indre arbeidsmodeller*
- *forberedelses- og bekymringsarbeid*
- *hjelp med grensesetting*
- *krisebehandling og krisehjelp*

(Killén, 2007, p. 119)

Killén sier at dersom *tverrfaglig samarbeid skal bli nyttig, må personlige ambisjoner erstattes med faglige ambisjoner* (Killén, 2007, p. 220). Fokuset må ligge på å hjelpe barn og familier fremfor å hevde egen profesjon og status. I et tverrfaglig samarbeid vil det være vanskelig å definere den enkelte profesjons rolle i forhold til det arbeidet som skal utføres, derfor er det viktig at profesjonene møter hverandre med ydmykhet og åpenhet i arbeidet. Ifølge Killén kan kompetanseheving hos de profesjonelle bidra til et bedre samarbeid mellom profesjonene (Killén, 2007). Over i underkapittel 4.2, omtales hvordan revirtenkning hos de forskjellige offentlige aktørene bør unngås for å skape et godt grunnlag for samarbeid. Det vises også til hvordan ulikheter mellom profesjonen i forhold til arbeidsmetoder, teori, kultur osv. kan bidra til å skape utfordringer i samarbeidet.

I neste kapittel vil jeg redegjøre for den metoden jeg har brukt for å finne svar på oppgavens problemstilling.

5 Metode

I dette kapittelet vil jeg presentere hvilken metode jeg har valgt for å finne svar på studiens problemstilling. Det er problemstillingen som er avgjørende for hvilken metode som er best egnet for studien (Ryen, 2006). Videre vil forskerens metodologiske ståsted få betydning for forskningsprosessen og de valgene forskeren tar underveis i arbeidet (ibid).

Med bakgrunn i metodologisk teori vil jeg begrunne forskningstilnærmingen, valg av metode og hvordan studien praktisk er gjennomført. Sist i kapittelet vil jeg rette et skjerpet blikk mot studiens reliabilitet og gyldighet som følge av at prosjektet det forskes på står tett på forskeren.

5.1 Metodologi

Metodologi er læren om metodene som brukes i vitenskapene (Kvale & Brinkmann, 2009). En vitenskap er betegnelsen på kunnskap som er fremskaffet på en vitenskapelig måte. Det vil si at teori og hypoteser testes på en aktiv, systematisk og grundig måte for å få ny kunnskap. En klassisk betingelse for vitenskapelige data (empiri) er at de skal kunne etterprøves og testes av andre slik argumentert for innen naturvitenskapen (Ryen, 2006). Hvordan en forstår og oppfatter verden (ontologi) vil ha betydning for hvordan en velger å gripe an, gjennomføre og forstå forskningen (Ryen, 2006). Tilsvarende vil måten en oppfatter kunnskap og viten på (epistemologi) ha betydning for hvordan en samler inn, tror på og tolker data. Forskningsprosessen vil bli bygd på dette grunnlaget og resultatene av forskningen vil være preget av det. Epistemologi er læren om kunnskap og bygger på hvordan en oppfatter verden (Kvale & Brinkmann, 2009; Ryen, 2006).

I samfunnsvitenskapelige metoder og humaniora (forskning på mennesker og åndsvitenskap) benytter en seg ofte av kvalitative metoder der en gjennom blant annet hermeneutiske fremgangsmåter og fenomenologi, tar utgangspunkt i ideografiske momenter og søker å forstå og tolke disse. Det vil si der tolkningen og forståelsen av enkeltfenomener står i fokus, det unike til fordel for det generelle (Ryen, 2006).

Anne Ryen (2006) har i sin bok presentert en skjematisk oversikt over begrep knyttet til kvalitativ og kvantitativ forskning. For å få en bredere forståelse for forskjellen mellom

disse metodene, samt hvorfor jeg har valgt det ene fremfor det andre i denne studien, har jeg tatt med oversikten her:

Kvantitativ forskning	Kvalitativ forskning
deduktiv	induktiv
teste hypoteser	utvikle hypoteser
nomotetisk	ideografisk
kumulativ	inkompatible paradigmer

Tabell 2 - Begrep knyttet til kvalitativ og kvantitativ forskningsdesign ((Ryen, 2006, p. 29)

I en induktiv analyse utvikles hypotesene av de svarene forskeren får fra respondentene. Dette medfører at en hypotese ikke kan betraktes som entydig verifisert og universell. Dette i motsetning til kvantitativ forskning der hypoteser er utviklet og formulert deduktivt. Det vil si at slutningen er utledet fra utsagn eller premisser etter logiske regler, forutsatt at utsagnene og premissene er sanne (Ryen, 2006). Dermed *tester* en hypoteser i kvantitativ forskning mens en *utvikler* hypoteser i kvalitativ forskning. Når slutningene ansees som ideografiske betyr det at de ikke kan sies å ha en allmenn gyldighet, men at de i større grad er knyttet til kjennetrekke ved de personene, det stedet og den tiden undersøkelsen er foretatt i (ibid).

Karl Popper hevder at induksjon ikke er holdbart for å trekke lovmessige slutninger. Her er vi inne på argument i positivismedebatten, en debatt som var fremtredende på 1950-tallet. Hovedtema i debatten gikk ut på å tilbakevise gyldigheten av kvalitativ forskning som følge av metodens manglende evne til å skape nomotetisk kunnskap (Ryen, 2006). Positivismedebatten og dermed spørsmålene rundt kvalitative metoders gyldighet, mistet mye av sin aktualitet blant annet som følge av Thomas Kuhns bok, *The Structure of Scientific Revolutions (1962/1970)*. Kuhn avviste kumulativ kunnskap som hovedfokus i forskning, men mente mer det handlet om utvikling av paradigmer (Ryen, 2006). Selv om skillelinjene mellom kvalitativ og kvantitativ forskning er mindre fremtredende i dag enn tidligere, dukker det allikevel stadig opp som innvendinger mot kvalitativ forskning (ibid).

Betydningen av kumulativ kunnskap versus inkompatible paradigmer viser til hvordan en ved kumulativ kunnskap ser for seg at ny kunnskap bygger videre på tidligere forskning. På denne måten vil en stadig kunne utvide sin kunnskapsforståelse og dermed komme nærmere sannheten (Ryen, 2006). Dette er mer vanlig i naturvitenskapen der de

spørsmål en ønsker svar på er konkrete og absolutte. Spørsmålet er hva som er den hele sannheten. Inkompatible paradigmer viser til at kunnskapen som utvikles ikke nødvendigvis bygger videre på tidligere paradigmer og utvider forståelsen av dette. I kvalitativ forskning kan en like gjerne finne frem til ny kunnskap og nye forståelsesrammer for fenomener som kan legge grunnlag for et paradigmeskifte. I samfunnsvitenskapelige studier vil en ikke ha forventinger om å søke absolutte sannheter. Mennesker og samfunn er i stadig endring, og hva som er sant i dag kan ha endret innhold og betydning i morgen (Ryen, 2006).

I denne studien har jeg valgt et samfunnsvitenskapelig metodologisk utgangspunkt og ståsted i forhold til forskningsprosessen fordi en tolkende tilnærming til dataene vil være nødvendig for at jeg skal få svar som kan belyse problemstillingen. Jeg er ute etter å finne frem til svar som er gyldige i den tidsepoken vi befinner oss i og som er representative for det samfunnet og den kultur som er rådene i dette aktuelle området. Som en følge av dette vil det være mest hensiktsmessig i forhold til oppgavens problemstilling at studien søkes løst gjennom kvalitativ metode. Jeg er ikke ute etter å finne frem til nomotetisk kunnskap/lovmessigheter, men ideografisk og subjektive oppfattelser som er gyldige her og nå.

I underkapittel 5.2 vil jeg komme nærmere inn på hvordan forskjellige forståelser og oppfatninger av forskningssituasjonen har medført ulike innfallsvinkler til kvalitativ forskning. Å ha en tydelig forståelse for hvilket paradigme forskeren befinner seg i, vil ha betydning for produksjon, forståelse og tolkning av de data en kommer frem til.

5.2 Paradigmer og metodespråk

I utviklingen av kvalitative metoder har forskjellige paradigmer gitt forskjellige retninger og forståelsesrammer. Knyttet til disse retningene er det utviklet et metodespråk som sier noe om hvordan en tolker, forstår og snakker om verden (ontologi) og hvordan en kan forstå og søke ny kunnskap (epistemologi og metode) (Ryen, 2006).

Et paradigme er et sett av allment aksepterte forståelser og oppfatninger som reflekteres i hvordan folk snakker om og forholder seg til verden. I et paradigme vil det være bestemte oppfattelser som er rådende blant folk, dersom det skjer endringer i disse oppfatningene vil en ha et paradigmeskifte (Ryen, 2006).

I Ryens bok er det beskrevet fire vitenskapsteoretiske landskap med hvert sitt metodespråk. På hver sin måte fortolker de verden og oppfattelsen av hvordan man søker kunnskap om verden. Videre vil forståelsen prege hvordan en bruker metodene for å få frem kunnskapen. Dette for eksempel i forhold til hva en spør om, hvordan en foretar spørsmålsstillingen og tolker data (Ryen, 2006).

I det naturalistiske landskapet vil forskeren tolke verden gjennom en holdning og overbevisning om at respondenten sitter på sannheten og der analysen av data fokuserer på respondentens fortellinger, dvs. *hva* spørsmål (Ryen, 2006).

I det etnometodologiske landskapet vil forskeren ha en forståelse av verden som konstruert i et gjensidig språklig samspill mellom de det forskes på, her kalt *medlemmer*, og forskeren. Gjennom denne retningen vil kunnskap om verden være et resultat av at partene sammen lager en oppfatning av den sosiale virkeligheten gjennom måten de snakker om fenomener på. Det analytiske fokuset i dette paradigmet er derfor på *hvordan* medlemmene faktisk gjør dette (uten at de selv vet akkurat dette – oftest ubevisst gjennom kompetanse som alle innehar) (Ryen, 2006).

I det neste landskapet, kalt emosjonalisme, er svarene ikke like tilgjengelig, men krever en tolkning og fordypning der respondentens og forskerens følelser har betydning for resultatet (Ryen, 2006).

Til sist har vi postmodernisme der forskeren er opptatt av å se på et mangfold av versjoner av virkeligheten. I dette landskapet tror en at de svar en kommer frem til selv utgjør en versjon, på linje med de andre versjonene, og kan selv dekonstrueres dvs. analyseres. For å forstå dataene fra intervjuet må vi se dette i et refleksivt lys, slik at en prøver å skille forskerens påvirkning og tolkning fra dataene (Ryen, 2006).

Den naturalistiske tilnærming til det kvalitative forskningsintervjuet er den mest brukte tilnærming i vår tid og det er også denne tilnærmingen jeg har brukt i denne studien. Dog vil en våkenhet også til de andre metodespråkene være av betydning for kvaliteten i de innsamlede og tolkede data. Ved å velge et konkret metodespråk forplikter forskeren seg til å følge visse retningslinjer gjennom hele forskingsprosessen. I det naturalistiske

paradigmet er det sentralt at forskeren skal få tak i respondentens oppfatning uten å selv påvirke denne (Ryen, 2006). Retningslinjer i forhold til dette er å bruke respondentens egne ord og utsagn og fokusere på meningsinnholdet i det respondenten formidler.

I denne studien, som består av en forstudie etterfulgt av kvalitative intervju i et naturalistisk paradigme, har jeg i begge prosessene forventninger om at respondentene sitter inne med den kunnskapen jeg er ute etter. Ved å intervju personer som har kompetanse, erfaring og oppfatninger om det studien handler om, vil en kunne få frem dybdeinformasjonen som utvider forskerens forståelses- og fortolkningsrammer i forhold til tema som studeres (Ryen, 2006).

Studiens problemstilling er sentral for hvilke(n) metode en velger for å finne svar på problemstillingen. I neste punkt vil jeg komme nærmere inn på denne prosessen.

5.3 Valg av problemstilling

Problemstillingen i et kvalitativt studie vil kunne endre seg etter hvert som studien pågår fordi forskeren underveis i datainnsamlingen og analysen av data, kan få nye forståelser og tolkningsrammer for det tema det forskes på (Ryen, 2006). Dette har også vært tilfelle i denne studien. Det har krevd en modningsprosess å komme frem til den endelige problemstillingen. Selv om modningsprosessen har pågått gjennom hele studien, har en stor del av dette vært knyttet til den perioden da jeg arbeidet med å utvikle prosjektbeskrivelsen. Det arbeidet kaller jeg studiens forstudie. I forstudien har jeg over en lengre periode drøftet prosjektet med forskjellige personer fra begge kjønn, i forskjellige aldre og med forskjellig bakgrunn. Denne prosessen har vært nødvendig av flere grunner. For det første ønsket jeg innspill fra forskjellige personer og samfunnslag for å utvikle selve konseptet. For å få dette til var det nødvendig å se og forstå forskjellige innvendinger, forslag og innspill til prosjektets innhold og form. Forstudien har også vært viktig for å utvikle evne til å kunne beskrive og samtale om prosjektet med et fagspråk og en dybdeforståelse som er nødvendig i fagmiljøet. Denne delen av studien, som jeg i ettertid ser er mer omfattende og betydningsfull enn jeg først var klar over, har jeg beskrevet nærmere i analysen av data i kapittel seks. En kronologisk fremstilling av de forskjellige periodene i prosjektet fremkommer i *tabell 1 – NærNodens utviklingsfaser* i forordet.

I prosessen med å finne fram til en klar, entydig og avgrenset problemstilling kan en falle i flere feller. Silverman (2001) beskriver tre fallgruver som fremtredende. For det første kan en lage en problemstilling som resultat av forenklet induksjon (en forventning om at problemstillingen faller på deg mens en er ute i felten), en for omfattende problemstilling eller at en legger opp til å finne ut av for mye på en gang (Ryen, 2006). Jeg opplever å ha vært innom alle tre fallgruvene i løpet av prosessen frem mot en problemstilling som jeg mener er i samsvar med studiens målsetning.

Arbeidet med å finne frem til en kort og konkret spørsmålstilling for problemstillingen, har hjulpet meg med å få et tydeligere og mer skjerpet blikk på studiens målsetning og samtidig bidradd avgrensende i forhold til andre spørsmålsstillinger som prosjektet reiser. Ettersom utviklingen av selve prosjektet og denne studien har foregått parallelt, har det vært utfordrende å få øye på hva studiens fokus og problemstilling egentlig er. Det tok meg litt tid å få klarhet i at studiens problemstilling ikke er det samme som utfordringen i NærNodens etableringsprosess, eller motsatt – at utfordringen i NærNodens etableringsprosess ikke er det samme som problemstillingen i denne studien. Som nevnt innledningsvis og underveis i denne oppgaven, er fokuset i denne studien *en del* av NærNodens virksomhet.

Årsaken til at denne kjernen trekkes fram som sentral i denne fasen av produktutviklingen, er fordi svaret gir retningslinjer og kunnskap til prosjektets formål, modell, utforming og innhold. Når kjernen og formen i prosjektet er tydelig og klarlagt, samt forankret både i fagfolks, lekfolks, teoretiske og politiske anbefalinger, kan NærNoden utvikles. Med bakgrunn i dette, og som nevnt i innledningen i underkapittel 1.2, er studiens problemstilling formulert som følger:

Hvordan kan NærNoden bidra til samfunnets målsetning om økt tverretattlig samhandling om innsats tidlig i barns livsløp?

Med denne problemstillingen er fokus satt på en liten, men sentral del av NærNodens virksomhet og målsetning. I denne kjernen ligger altså NærNodens idegrunnlag og visjon. All aktivitet er tenkt vokst frem fra denne kjernen. De sentrale aktørene for at dette målet kan nås, er fagfolkene i offentlige etater og småbarnsforeldrene i NærNoden og deres samarbeid om å utvikle et miljø i NærNoden som styrker småbarnsfamilier.

I neste avsnitt vil jeg beskrive hvilken metode som er valgt for å finne svar på problemstillingen samt hvorfor denne metoden har vært mest formålstjenlig i denne studien.

5.4 Valg av metode

I kvalitativ metode er kvaliteten i dataene viktigere enn mengden av data (Repstad, 2007). Kvalitativ forskning rommer flere forskjellige tilnærminger. Den mest vanlige er intervjuet, men observasjon og dokumentanalyse inngår også i de kvalitative metodene. Det kvalitative forskningsintervjuet kjennetegnes ved at forskeren foretar et utvalg blant relevante respondenter for mer dyptgående forståelse for deres oppfatning av en problemstilling (Ryen, 2006). Videre er kvalitativ metode preget av nærhet til respondentene, prinsippet om en samhandling mellom subjekter og tolkning av den konteksten som ligger til grunn for situasjonen (Holme & Solvang, 2004). Den kvalitative forskeren søker å legge et kritisk og tolkende blikk på de svar respondenten gir (Ryen, 2006).

Hvilken metode en bruker for å samle inn empiri vil være avhengig av studiens problemstilling. Problemstillingen i denne oppgaven krever en hermeneutisk og fenomenologisk tilnærming til de dataene som skal undersøkes. Hermeneutikk er læren om fortolkning av tekster (Ryen, 2006, p. 69) der *tekster* også kan forstås som intervjudata. Målet med tolkningen er å oppnå en gyldig og allmenn forståelse for de data som er behandlet. Fenomenologien, grunnlagt av Edmund Husserl (1859-1938) som filosofisk retning, henviser til at en er opptatt av å beskrive respondentens oppfattelse og livsverden ved å være åpen ovenfor respondentens tolkning og sette egen forhåndskunnskap til side (Kvale & Brinkmann, 2009).

Innen fenomenologisk filosofi er objektivitet uttrykk for troskap mot de undersøkte fenomener. Målet er å nå frem til en undersøkelse av essenser - fenomenenes vesen - ved å gå fra å beskrive enkeltfenomener til å søke etter deres allmenne vesen

(Kvale & Brinkmann, 2009, p. 46)

Gjennom det kvalitative intervjuet kan forskeren forstå respondentens oppfattelse av verden (Kvale & Brinkmann, 2009). Som det fremgår av problemstillingen vil det være behov for en dypere utredning fra respondentene for å få frem deres respons og

innstilling til spørsmålet i problemstillingen. Det kvalitative intervjuet er en dybdeboring som gir større fleksibilitet og nærhet til data (Repstad, 2007). Ryen og Kvale er kritisk til dette synspunktet og mener at en intervjusituasjon ikke gir grunnlag for inngående kunnskap om respondentens oppfatninger (Kvale & Brinkmann, 2009; Ryen, 2006).

NærNode-piloten er planlagt lokalisert i Kristiansand. Dermed blir ansatte i offentlige etater og lekfolk på denne lokasjonen studiens naturlige respondenter. I studiens forstudie er det i hovedsak lekfolk som har bidradd med innspill til NærNode-ideen. Dette undersøkelsesarbeidet har resultert i prosjektbeskrivelsen samt en utvikling og kompetanseheving hos meg som forsker. Prosessen har utviklet min evne til å snakke om prosjektet og bedre forstå forskjellige tolkninger av ord og begreper. Forstudien har foregått over en lang periode, se skjematisk oversikt i forordet til denne oppgaven, og jeg opplever at denne perioden har vært viktig i forhold til prosjektets modningsprosess.

De innspill til prosjektet som jeg har fått underveis har medført at prosjektbeskrivelsen er justert både i forhold til innhold, begrepsbruk og virkemidler. Den endelige prosjektbeskrivelsen mener jeg gjenspeiler samfunnets tolkning og forståelse av samfunnssituasjonen for småbarnsfamilier.

Studiens neste fase har gått ut på å få tilbakemeldinger på prosjektbeskrivelsen fra ansatte i relevante offentlige etater. Siden de offentlige etatene er særlig viktige i forhold til NærNodeens målsetning om å arbeide tidlig forebyggende, er det denne delen av NærNode-ideen som har hatt hovedfokus i studien. Slik jeg oppfatter det kan problemstilling best besvares gjennom et kvalitativt intervjustudie med respondenter fra offentlige etater i Kristiansand kommune. Denne vurderingen bygger på at prosjektet i første omgang ønskes realisert i Kristiansand. Dermed er den lokale settingen og studiens respondenter de aktuelle aktørene som prosjektet ønsker å samarbeid med i fortsettelsen. Det er også naturlig å tenke seg at de lokale aktørene er de som kjenner forholdene og utfordringene i Kristiansand best.

I en videreutvikling av NærNode-prosjektet er det sannsynlig at Kristiansand kommune har likhetstrekk med andre kommuner i Norge med tilnærme likt antall når det gjelder offentlig fokus, småbarnsfamiliers livsvilkår og forutsetninger ellers.

Studiens problemstilling og respondentenes status som kompetent og erfarent fagpersonell i forhold til det spørsmål som ønskes belyst, medfører en forventning om at disse sitter med de riktige svarene. Som forsker opplever jeg det lite relevant å skulle overprøve respondentenes tilbakemeldinger eller sette spørsmålstegn ved deres synspunkter. På den annen side kan jeg som utenforstående se andre sider ved saken enn det en får øye på som *innfødt*. Drøftingen av problemstillingen i kapittel syv vil løfte frem noen innspill av slik karakter.

Som Ryen fremhever er det viktig at forskeren ikke påvirker respondenten med egne meninger og oppfatninger (Ryen, 2006). Når jeg i ettertid har hørt på intervjuene har jeg tidvis opplevd at jeg verken har klart å uttrykke mine spørsmål tydelig, ei heller klart å avstå fra å fremstå argumenterende i dialogen. Dog har jeg en oppfatning av at min muntlige dialog i intervjuet har hatt liten betydning i forhold til de svar respondentene har gitt. Dette begrunnes med at respondentene er kompetente og tydelige fagfolk som har lang erfaring. De har i begynnelsen av intervjuet fremstått klare på hvilke tilbakemeldinger de ønsker å gi, og mine engasjerte innspill har ikke endret disse. Et annet moment i denne vurdering er at respondentene har fått prosjektbeskrivelsen tilsendt på mail i god tid før intervjuene. Min klare opplevelse er at de har satt seg inn i denne i forkant av intervjuet og hadde gjort seg opp en mening i forhold til hvilke innspill og tilbakemeldinger de ønsker å komme med. Et eksempel på dette er en respondent som i starten av intervjuet sier følgende:

Vi mener at pedagogen i barnehagene er ansvarlig for å påse at hvert enkelt barn får den oppfølging de trenger... Jeg ser for meg at dette er et slags oppvekstsenter.

Samme intervju avsluttes med følgende replikk:

Dette prosjektet kunne vært knyttet til et oppvekstsenter.

Med bakgrunn i det ovenstående har jeg valgt det kvalitative forskningsintervjuet i et naturalistisk paradigme som metode for å finne svar på studiens problemstilling. I neste underkapittel vil jeg komme nærmere inn på hva som kjennetegner det naturalistiske kvalitative forskningsintervjuet.

5.5 Det kvalitative intervjuet i et naturalistisk paradigme

Et av kjennetegnene ved det naturalistiske kvalitative intervjuet er at det ligger tett opp mot et positivistisk grunnsyn. Det vil si at forskeren mener at det finnes en virkelighet som det er mulig for forskeren å få tak i dersom en spør respondenten *hva* spørsmål (Ryen, 2006). Forskeren har en forventning om at respondenten sitter inne med den informasjonen han/hun ønsker å finne frem til. Som en følge av dette er det derfor viktig at intervjuguiden ikke er så omfattende og stram at den binder forskeren i egne forestillinger og oppfatninger. Dette kan trekke fokus bort fra det respondenten formidler (Ryen, 2006). Det semistrukturerte intervjuet er den vanligste intervjuformen i et naturalistisk paradigme. Der fremgår gjerne tema og hovedspørsmålene av intervjuguiden mens rammene ellers er åpne (ibid).

Ifølge Kvale er det syv kjennetegn ved intervjubasert kunnskap. Disse kjennetegnene refererer ikke bare til den intervjubaserte kunnskapen, men også til det menneskelige sosiale samspill. Kjennetegnene er at kunnskapen er produsert, relasjonell, samtalebasert, kontekstuell, språklig, narrativ og pragmatisk (Kvale & Brinkmann, 2009). Disse innfallsvinklene til kunnskapen leder mot en forskningsprosess der kunnskap blir skapt og løftet frem i et samarbeid mellom forsker og respondent der kvaliteter som relasjoner, nettverk og et skapende miljø ligger til grunn for forskningens resultater (ibid).

Som nevnt tidligere har kommunikasjonen i forkant av intervjuene vært en sentral del av denne studiens kvalitative intervjuer. I denne fasen av prosessen har respondenten fått en forståelse for studiens tema, innhold og spørsmål. Etter som jeg i ettertid opplever å tidvis ha fremstått uklar og usikker i selve intervjuprosessen, mener jeg at den skriftlige kommunikasjonen som har pågått i forkant av intervjuene, har gitt et godt miljø for kunnskapsutvikling og dialog.

Hvordan intervjuet legges opp kan variere fra *ingen-metode* til *bare-metode*, fra *det frie og spontane* intervjuet til *det rigide og strukturerte* (Kvale & Brinkmann, 2009). I det kvalitative forskningsintervjuet står en ovenfor en mengde etiske utfordringer (ibid). For at de forskningsdata en produserer skal være vitenskapelige og troverdige, er det viktig at forskeren har forberedt seg i forkant av intervjuene. Her viser Kvale og Brinkmann (2009) til syv faser i intervjuundersøkelsen. Disse er 1) tematisering av intervjuprosjektet, 2) design, 3) selve intervjuet, 4) transkriberingen eller utskrivning av

intervjuet, 5) analyse, 6) verifikasjon og 7) rapportering (Kvale & Brinkmann, 2009, p. 38).

I denne studien har tematisering av intervjuprosjektet vært forberedt i forstudien der målet med prosessen var å utarbeide en prosjektbeskrivelse. Denne skissen ble, som nevnt tidligere, sendt til respondentene i forkant av intervjuene og dannet grunnlaget for intervjuene. Forstudien er beskrevet nærmere både tidligere i dette kapittelet og i underkapittel 6.1.

I løpet av intervjuprosessen dukket det stadig opp spørsmål og usikkerhet om det ville være mulig å realisere et slikt prosjekt. Som en følge av dette ble det nødvendig å løfte dette spørsmålet frem. Jeg hadde selv opplevd usikkerhet knyttet til innovasjonen, men tenkte at dette fikk være et tema jeg ville adressere senere i prosjektet. Dessuten måtte jeg erkjenne at dersom studien skulle være relevant å arbeide videre med, var det nødvendig å respondere på dette spørsmålet ved å skaffe meg mer kunnskap og forståelse for disse spørsmålene.

Som en følge av dette endret jeg plan og design på studien og valgte å innlemme innovasjonsspørsmålene i denne masterstudien. Jeg fant raskt ut at dette var et fagfelt jeg opplevde å ha manglende kompetanse på til tross for at jeg gjennom tidligere arbeid og nyetableringer har hatt relativt omfattende erfaring med innovasjonsprosesser. I tillegg opplevde jeg at innovasjon er et så stort og omfattende fagområde som ikke lar seg avkode uten videre studier. Resultatet var at jeg begynte på et nytt masterstudie ved Universitetet i Agder Grimstad. Dette kommer jeg tilbake til i underkapittel 6.2 på side 71 der jeg beskriver prosessen fra rådata til analytisk rammeverk.

I forkant av intervjuene hadde jeg, som nevnt over, utarbeidet en intervjuguide samt en prosjektbeskrivelse som jeg sendte til respondentene i god tid før intervjuene skulle gjennomføres. I intervjuguiden hadde jeg også forklart respondentene hva jeg holdt på med og hva som var målet med intervjuene. Altså å få etatens innspill og innvendinger i forhold til NærNode-prosjektet og en redegjørelse for etatens status i forhold til tidlig allmenn forebyggende aktivitet. Som en følge av dette opplevde jeg at respondentene var godt forberedt til intervjuene og allerede på forhånd hadde tenkt gjennom hvilke innspill de ønsket å gi til prosjektet. Se eksempel på dette i underkapittel 5.4 på side 47.

Dette vil jeg komme tilbake til senere i dette kapittelet, hvor jeg beskriver hvordan intervjuene ble gjennomført (se underkapittel 5.7). De dokumentene jeg sendte til respondentene i forkant av intervjuet ligger som vedlegg til denne oppgaven.

Når det gjelder prosessen med transkribering og analyse av rådataene fra intervjuene, vil dette bli behandlet i kapittel seks. En vurdering av studiens totale validitet og gyldighet har jeg behandlet i underkapittel 5.9.

5.5.1 Kritikk av det kvalitative forskningsintervjuet

Det kvalitative forskningsintervjuet er kritisert for å være individualistisk, idealistisk, godtroende, intellektualistisk, immobilt, kognitivt, verbaliserende, ateoretisk og ubetydelig (Kvale & Brinkmann, 2009; Ryen, 2006). Eksempelvis kan en forvente at respondentens svar vil være avhengig av den settingen intervjuet foregår i. Et svar fra en respondent vil kunne være forskjellig avhengig av om svaret er gitt i et individuelt intervju eller i et gruppe intervju. Tilsvarende om intervjuet er foretatt på et område der respondenten opplever å være utrygg i forhold til om intervjuet tas i respondentens kjente omgivelser. Også forhold som tolkning av kroppsspråk og nonverbal kommunikasjon, kan ha meningsbærende betydning i forhold til hvordan rådata fra et kvalitativt intervju oppfattes (ibid).

Slik jeg ser det vil respondentens stilling og status ha betydning for hvor stor vekt det er nødvendig å tillegge de forskjellige betydningsskapende usikkerhetsmomentene. I denne studien har jeg henvendt meg til kompetente aktører som svarer på spørsmål relatert til eget fagfelt. Alle respondentene er intervjuet på sitt arbeidssted, og alle har lang erfaring og faglig trygghet på det feltet intervjuet utforsker. Med bakgrunn i dette blir en del av de usikkerhetsmomentene en kan forvente i andre intervjusituasjoner redusert. Slik jeg ser det, vil maktforholdet mellom forsker og respondent være av betydning i forhold til hvor stor usikkerhet en kan tillegge svarene. Som en følge av dette, og som jeg også opplever å ha erfart i intervjusituasjonene, har ikke respondentene latt sitt svar påvirke av konteksten til det kvalitative intervjuet, men istedenfor formidlet konkret og relevant informasjon til de spørsmål som er stilt. Se også kommentarer og eksempler på dette i underkapittel 5.4 på side 47. Et annet, og etter min mening mer relevant usikkerhetsmoment til de svar respondentene har gitt, er om de reflekterer en korrekt oppfatning av det tema (NærNoden) som ønskes belyst. Dette vil være avhengig av om prosjektbeskrivelsen og informasjonen ellers som respondenten forankrer sitt svar i,

samsvarer med den informasjonen som er ment formidlet. Da det ikke er tvil om at prosjektet det spørres om handler om tidlig allmenn forebyggende virksomhet i en eller annen form - i tilknytning til barnehagens virksomhet, så er hoveddrammene for prosjektet til stede uansett hvordan respondentene oppfatter den konkrete strukturen i NærNoden. At det i tillegg er snakk om innspill til hvordan denne strukturen bør se ut, er heller ikke dette en uklarhet som kan velte studiens gyldighet. I de fleste intervjuer har jeg også opplevd at respondenten har bedt om forklaring på momenter ved NærNoden som har fremstått som uklar for ham eller henne.

Med bakgrunn i det ovenstående opplever jeg at en del av de usikkerhetsmomenter som kan knyttes til det kvalitative forskningsintervju som metode, er mindre fremtredende i dette tilfellet som følge av trekk ved intervjusituasjonen.

I neste underkapittel vil jeg komme inn på hvordan jeg har valgt ut respondenter til studien.

5.6 Utvalg av respondenter

Når en skal foreta et utvalg av respondenter til kvalitativ forskning, er det viktig å ta stilling til både situasjon, aktør, hendelse og prosess (Ryen, 2006). Som nevnt tidligere har dette forskningsprosjektet bestått av to deler, en forstudie (D1) og et kvalitativt intervjustudie med ansatte i offentlige etater i Kristiansand kommune (D2). I den første delen av prosjektet (i forstudien) var utvalget av *respondenter* tilfeldig og avhengig av situasjonen. Samtalene har kommet opp som emne enten ved at jeg har tatt opp temaet eller som følge av at personer jeg har møtt har spurt om hva jeg arbeider med. Jeg har vært opptatt av å få et bredt spekter av innspill til NærNode-prosjektet, så jeg har snakket med folk med forskjellig bakgrunn og sosial status samt ulike alder og kjønn om prosjektet. Personene har vært jevngamle venner fra ulike fagfelt, venner av mine barn, mine medstudenter og forelesere ved Universitetet i Agder, samt ansatte og foreldre i barnehagen. Jeg har også snakket med ansatte og pasienter ved Sørlandets sykehus helseforetak, avdeling for rus- og avhengighetsbehandling, i den perioden jeg var i praksis og arbeidet der. For ytterligere beskrivelse av respondentene og prosessen med forstudien, se underkapittel 6.1.

Med bakgrunn i dette har utvalget av respondenter til forstudien vært lite planlagt og konkret. Ryen viser i sin bok om det kvalitative intervjuet, til Jan Trost (1989) som sier

at utvalget av respondenter i en del kvalitative studier er utydelige og ubegrunnede (Ryen, 2006). Dette kan muligens være en kritikk som gjelder for forstudien. På den annen side kan utvalget av forstudie-respondenter og måten det er gjort på, begrunnes med at dette opplevdes som det mest hensiktsmessige for å komme frem til de innspill jeg ønsket. Prosjektets utvikling krever også en modningsperiode der det først etter en fase i utviklingen vil vise seg hva slags informasjon og spørsmål som er nødvendig i neste fase. Dette i tråd med Ryens uttalelse om utvalgets størrelse:

Utvalgets størrelse er som nevnt et skjønnsspørsmål. Ofte er det umulig å fastsette antall respondenter i startfasen. Den innsikt man tilegner seg i løpet av studien, gjør at man ofte siden ser behov for andre og nye respondenter enn dem man allerede har intervjuet. (Ryen, 2006, p. 92).

Intervjuene/samtalene har ikke vært strukturerte, transkribert eller katalogisert, men innspill, innvendinger, ideer og tolkninger har jeg jevnlig notert ned og reflektert over. Jeg har også vært opptatt av å få tilbakemeldinger fra personer i forskjellige aldre, med forskjellig kjønn og med forskjellige sosial og faglig bakgrunn. Dette i henhold til anbefalinger i faglitteratur. Prosessen har vært viktig for at jeg skal forstå hvordan prosjektet oppfattes, tolkes og forstås i forskjellige samfunnslag samt at prosessen har vært sentral for min egen forståelse og dermed prosjektets endelige utforming. Sist men ikke minst, har prosessen også representert en viktig fase i min egen utvikling i prosessen med å finne fotfeste i en ny profesjon og i et nytt fagfelt. Se oppgavens forord side iii, for en skjematisk og kronologisk oversikt over studiens forskjellige faser.

Når det gjelder utvalget av respondenter til de kvalitative intervjuene, har dette nærmest gitt seg av seg selv når jeg har besluttet og holde meg i Kristiansand kommune som avgrenset lokasjon og valgt å intervju fagpersonell i offentlig etater som har tidlig forebygging som en del av sitt arbeids- og ansvarsfelt. Med hensyn til variasjon i utvalget i forhold til kjønn og alder, som anbefalt i Ryens bok om kvalitativ metode (Ryen, 2006), har dette regulert seg selv uten at jeg har hatt fokus på dette.

Respondentene fra fagmiljøet har bestått av både kvinner og menn, og aldersspennet har variert. Det har ikke vært noen respondenter under 30 år. Dette representerer muligens en svakhet i analysen og en åpning for at respondenter i denne gruppen kunne gitt andre type svar. Dette har jeg ikke tillagt vekt i oppgaven.

Jeg har valgt ut de etatene som det er satt fokus på i offentlige utredninger som omhandler tverrfaglig samarbeid om forebyggende arbeid i forhold til barn. Spesielt i *NOU 2009:22 – Det du gjør, gjør det helt. Bedre samordning av tjenester mot utsatte barn og unge*, fremgår det konkret hvilke offentlige organer som skal samarbeide om forebygging (NOU 2009:22). Dermed har jeg tatt kontakt med disse etatene og bedt om å få et intervju med den personen som er mest sentral i forhold til etatens forebyggende arbeid. I tillegg har jeg tatt kontakt med Universitetet i Agder og bedt om intervju med en av deres universitetslektorer som blant annet har forsket på barnehagens rolle og funksjon i velferdssamfunnet. Totalt har jeg henvendt meg til ti respondenter hvor alle har stilt seg positive til å bli intervjuet. De offentlige etatene er oppvekstsektoren (2 avdelinger innen denne sektoren), barnevernet, helse- og sosialsektoren, pedagogisk støtteenhet for barnehager, politiet, Sørlandets sykehus avdeling for barn og unges psykiske helse (ABUP), barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufetat), helsestasjon og familiesenter. Gjennom disse intervjuene og dette utvalget av respondenter, opplever jeg å ha fått innspill til studien som representerer fagmiljøet i Kristiansand.

Tidlig i prosjektfasen hadde jeg også planer om å intervju politiske aktører i forbindelse med prosjektet. Jeg har jobbet en del med dette, men har kommet til at denne innfallsvinkelen ville medføre at studien blir for vid. Ikke desto mindre er det politiske aspektet både spennende og sentralt når en ønsker å realisere en virksomhet som har som målsetning å bevege seg inn i den offentlige sfæren av tjenestetilbud. Med bakgrunn i dette har jeg planer om å rette fokus mot politiske aktører i en senere fase av prosjektets utvikling.

I det ovenstående har jeg redegjort for hvordan prosessen med å velge ut respondenter til forstudien og til de kvalitative intervjuene har foregått samt at jeg har vurdert kvaliteten i dette arbeidet. I neste underkapittel vil jeg beskrive hvordan intervjuene ble gjennomført.

5.7 Gjennomføringen av intervjuene

Ryen (2006) har gitt en praktisk guide til hvordan intervjuer kan gjennomføres i det naturalistiske paradigme. Normalt vil det være å foretrekke og bruke en eller annen intervjuguide. Hvor detaljert intervjuguiden skal være, vil være avhengig av problemstillingene og utvalget (Ryen, 2006). Det kan argumenteres både for en

intervjuguide som har liten forhåndsstruktur til en som har mye forhåndsstruktur. Ved å velge en intervjuguide som er mindre bundet, kan en oppnå at respondenten opplever å være friere til å komme med innspill som kanskje ikke hadde kommet i en mer bundet struktur. På den annen side vil en mer bundet struktur på intervjuguiden hjelpe til med at en får akkurat den informasjonen en er ute etter, samt at spørsmålsstillingene kan hjelpe til at en ikke får mye overflødig informasjon (Ryen, 2006). Det finnes også argumenter som sier *it depends* som viser til at situasjonen og kjennetegn ved respondentene vil være avgjørende for hvordan intervjuguiden utformes (ibid). Det siste har hatt betydning i denne studien. Det er respondentenes fagkunnskap og status som fagkyndige som har vært retningsgivende for hvordan intervjuguiden er utformet. Også gjennom prosjektbeskrivelsen og den informasjonen respondentene har fått i forkant av intervjuene, er det naturlig å forvente at respondentene har forstått hva jeg er ute etter av informasjon. Denne antagelsen har også vist seg å være i tråd med de faktiske forhold. Jeg er overrasket og imponert over hvor godt forberedt respondentene stilte til intervjuet. De hadde tatt seg tid til å lese prosjektbeskrivelsen og intervjuguiden, samt at de på forhånd hadde tenkt gjennom hvilke spørsmål de hadde til meg i forhold til å klargjøre momenter i prosjektbeskrivelsen som fremstod uklare. Videre opplevde jeg at de i forkant av intervjuet hadde bestemt seg for hvilke innspill til prosjektet de ønsket å formidle.

Noe av årsaken til at respondentene var så raskt koblet på det tema NærNoden handler om, er fordi spørsmålet har vært aktuelt og en del av samfunnsdebatten i lang tid. Dette fremgår blant annet av innspill fra Karita Bekkemellem Orheim fra 1999 (daværende barne- og familieminister) som jeg fant frem til etter tips fra en av respondentene til studien:

Skal en barnehage være et sted barna blir passet på? Eller kan vi tenke oss andre tjenester, tilpasset nye familieformer? I tante Olga Barnehage i København i Danmark tilbys foreldrene vask av klær og ferdig middag som de kan ta med hjem.

Det ville være en lettelse for mange familier og av og til kunne levere vasken i barnehagen, slik at foreldrene fikk mindre tidspress og mer tid med barna, sier Bekkemellem Orheim.

Hun ønsker seg forsøksordninger med en ny type barnehage. - En mulighet kan være at barnehagene er døgnåpne, slik at foreldre som jobber skift også kan ha barna i barnehagen den tiden de er på jobb.

(Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste (NSD), 1999)

Som en følge av temaets aktualitet blant fagfolk og kjennetegn ved respondentene, har jeg funnet det mest hensiktsmessig med en lite bundet intervjuguide. Intervjuguiden har bestått av tre spørsmål hvor det første, i tillegg til å gi informasjon om etatens pågående arbeid med tidlig forebyggende arbeid, fungerer som et spørsmål i intervjuets åpningsfase (Ryen, 2006). Ifølge Ryen er det det semistrukturerte (halvstrukturerte) som brukes mest i det naturalistiske paradigme.

I intervjuprosessen er det hensiktsmessig å følge noen råd som kan gjøre intervjuet mest mulig formålstjenlig. For det første er det en fordel dersom en tar lydopptak av intervjuene, slik at en ikke behøver å bruke fokus underveis på å skrive ned det som blir sagt. Alle respondentene sa seg villig til at intervjuet ble spilt inn (jfr. underkapittel 6.2). I tillegg til at intervjuene er spilt inn, har jeg notert litt underveis for å minne meg selv på hva jeg opplevde som spesielt sentralt i intervjuet. Notering fungerer også som en sikring av data i tilfelle innspillingen skulle feile. I alle intervjuene presenterte respondenten seg og sa hvilken etat de tilhørte. Dato for intervjuet ble også sagt. I tillegg noterte jeg ned denne informasjonen. Ifølge anbefalinger til åpningsdelen av intervjuet, nevner Ryen at det er viktig å starte med spørsmål som frigjør respondenten og lager en god stemning i intervjusituasjonen (rundtur-spørsmål) (Ryen, 2006).

Dette gjorde jeg ved å benytte meg av det første spørsmålet i intervjuguiden som handler om etatens pågående arbeid når det gjelder forebyggende arbeid. Ved hjelp av dette spørsmålet kunne respondenten fortelle fra egen virksomhet og etatens pågående aktivitet. Ettersom dette spørsmålet handler om tema som respondenten føler seg hjemme og trygg i, vil samtale rundt dette bidra til en god stemning i intervjusituasjonen. I tillegg knyttet gjerne respondenten denne informasjonen til studiens tema og det de neste spørsmålene handlet om. Eksempelvis ved at respondentene snakket om deres forebyggende arbeid i forhold til en yngre aldersgruppe og i et allment perspektiv. På denne måte fikk vi en glidende overgang inn i intervjuets hovedfase der tema i hovedsak dreide seg om innspill til NærNoden og respondentens oppfatning rundt egen etats

mulighet, ønske og utbytte i forhold til å delta i et slikt prosjekt. I denne delen av intervjuet sa de gjerne noe om hvordan de oppfatter det tverretatlige samarbeidet generelt og hva de mener fungerer bra og hva de mener ikke fungerer like bra. Dette vil jeg komme tilbake til både i kapittel seks hvor jeg analyserer rådataene fra undersøkelsen, og i kapittel syv hvor jeg foretar en drøfting av de analytiske kategoriene jeg kom frem til i analysen.

Som innledning til spørsmål om NærNoden åpnet gjerne respondenten med å be om nærmere beskrivelse av punkter i prosjektbeskrivelsen som de hadde opplevd som uklare eller som de ikke helt hadde klart å se for seg den praktiske siden ved. Deretter opplevde jeg at de hadde gjort seg opp en klar mening om hva de ønsket å formidle som innspill til NærNode prosjektet. Videre hadde de fleste gjort seg tanker om det planlagte tverretatlige samarbeide. Noen mente dette ville være vanskelig å få til av forskjellige årsaker. Blant annet ga en av mine respondenter denne tilbakemeldingen til denne delen av prosjektet:

Jeg kan ikke se hvordan dette prosjektet kan la seg målstyre på noen måte. Det fremstår mer for meg som en vrangleplass med masse mennesker uten at en kan klare å få et konkret målfokus for virksomheten.

Dette innspillet er et sentralt punkt, og NærNoden når ikke sitt mål dersom hensikten med prosjektet, som er det tverrfaglige forebyggende fokus, *ikke* kommer til syne og blir en del av folks bevissthet. Det er for så vidt derfor det tverretatlige samarbeidet i NærNoden er det som blir løftet frem i denne studien.

Som nevnt tidligere har intervjuguiden hatt fokus på to typer innspill til NærNode-prosjektet. Det ene handler om etatenes innspill til aktiviteter og innhold i en type virksomhet som NærNoden representerer, det andre handler om mulighetene for tverretatlig samhandling om tidlig forebygging i et slikt konsept. Min opplevelse er at det har vært enklere for respondentene å gi tilbakemeldinger på det første tema (innspill til aktiviteter og innhold) enn til det andre tema (NærNoden som arena for tverretatlig samhandling). Jeg tolker at årsaken til dette er at respondentene lett kan se for seg et NærNode-lignende sted og har klare formeninger om hva de mener er viktig for barn og

familier sett i lys av de utfordringer en møter i samfunnet i dag (eksempelvis at livet for små barn fort kan bli preget av stress).

Når det gjelder tema rundt tverretattlig samhandling og etatenes mulighet til et økt fokus på allmenn tidlig forebygging, ble stemningen i intervjusituasjonen fort litt mer amper. Dette uten at jeg mener å si at stemningen ble dårlig, men at vi nok var inne på et tema som de fleste hadde et engasjert forhold til. Slik jeg oppfattet det hadde flere av respondentene erfaringer der disse oppgavene har vært vanskelig å prioritere i en hverdag fylt av tidspress i forhold til mer alvorlige saker. Når jeg da kommer med mitt *Utopia* (som en av foreleserne ved studiet i velferdsmasteren ved UiA døpte prosjektet) så reflekterer nok dette også en del respondenters opplevelse av prosjektbeskrivelsen. Det vil vel si at respondentene kan ha opplevd at jeg kommer med et urealistisk forslag til løsning på en langvarig og vanskelig utfordring. Jeg nevner dette under beskrivelse av intervjuene, for å vise hvordan *det tema* som skulle besvares, fikk betydning for *stemningen og samhandlingen* i intervjusituasjonen. Jeg vil avslutte dette med å si at respondentene ga uttrykk for at de mente det ville være bra dersom et slikt prosjektet ble realisert.

I faglitteraturen legges det vekt på at forskeren ikke skal påvirke sine respondenter med egne meninger og standpunkter. Når jeg i ettertid hører på intervjuene opplever jeg å ha vært mer på hugget i forhold til å forsvare prosjektet enn hva jeg skulle ønske meg. På den annen side opplever jeg at dette ikke har bidradd til at respondenten har blitt påvirket av mitt engasjement for prosjektet. De har vært tydelige på sin tilbakemelding og har fått formidlet disse godt. Slik jeg oppfatter det har min væremåte i intervjusituasjonen hatt mindre betydning for rådataene enn om maktforholdet i intervjusituasjonen hadde vært annerledes. I dette tilfellet har jeg vært underlegen mine respondenter både i forhold til fagkompetanse og posisjon. Dette mener jeg har betydning i forhold til om respondentene lar seg påvirke av forskers fremtreden. Dette har jeg omtalt tidligere både i underkapittel 5.4 og 5.5. På side 47 fremkommer også et eksempel som viser dette.

Det er viktig at det lages en positiv avslutning på intervjuet (Ryen, 2006). Det kan også være lurt at en spør om det er mulig å komme tilbake med flere spørsmål dersom dette skulle være nødvendig (ibid). Dette gjorde jeg i mine intervjuer etter at jeg kort

oppsummerte det vi hadde snakket om, for å få bekreftet at jeg hadde oppfattet respondentens innspill korrekt.

5.8 Analyse av data fra intervjuene

I analysen av intervjudata (rådata) bruker jeg en klassisk innholdsanalyse. Dette handler om å redusere mengden data til kategorier som kan analyseres og drøftes (Ryen, 2006). Arbeidet foregår ved å dele opp rådataene i beskrivende enheter, det vil si *..de minste informasjonsbitene eller enheten som kan stå alene som uavhengige tanker*. (Ryen, 2006, p. 147). Videre går arbeidet ut på å kategorisere de enkelte enhetene i analytiske kategorier. Et utsagn kan tilegnes flere kategorier, men en må være forsiktig slik at dette ikke medfører en tilsvarende mengde uoversiktlige data som det en hadde i utgangspunktet (Ryen, 2006). Ut fra et slikt kategoriseringsarbeid vil det springe ut ny teori (erfaringsbasert teori). En slik analyse kalles induktiv analyse der en går fra rådata for deretter å formulere hypoteser (Ryen, 2006).

Det er også mulig å foreta en iterativ eller gjentakende prosedyre. Denne består av flere sløyfer, der en gjennom de første sløyfene utarbeider seg teorier induktivt og så siden går videre for å kontrollere disse hypotesene (deduktivt). For å sikre seg at analysen innehar god kvalitet er det nødvendig at kategoriseringsarbeidet gjøres regelmessig mens intervjuene pågår. Oppdaterte gjennomganger av det materialet en har utarbeidet vil bidra til at en kan justere studiet i henhold til ny kunnskap (Ryen, 2006). I motsetning til kvantitative spørreundersøkelser, foregår kvalitative intervjuer over tid. Også denne faktoren medfører at forskeren kan justere tilnærmingen til data etter det en lærte i foregående intervju. Dette forbedrer den interne validiteten i studien siden en dermed kan unngå å gjenta tidligere feil og mangler (Ryen, 2006). Ved gjennomføringen av et kvalitativt studie i det naturalistiske paradigmet foregår det altså en prosess der intervjuer, transkribering av intervju og gjennomgang av teori og empiri foregår i en vekselvirkning (Ryen, 2006). Det vil si at en gjerne forbereder seg til intervju ved å planlegge tema og intervjuguide samt å lese seg opp på teori. Etter de første intervjuene vil en gjerne finne ut at teori, spørsmålstillinger i intervjuet og innfallsmåte kan justeres noe. Det er mulig en hører på et intervju og fester seg ved utsagn som en tenker er vesentlig for studien, men at en senere – etter flere andre intervjuer - ser at andre ting kanskje er vel så viktige. Med bakgrunn i det en har oppdaget kan en gå tilbake til nye intervjuer for å undersøke om de teorier og antagelser som dukket opp stemmer. Ved denne metoden blandes induktiv og deduktiv analyse (ibid). Denne vekselvirkningen,

hvor nye erkjennelser har gitt grunnlag for nye teorier som videre må testes, har vært fremtredende i dette studiet både i forstudien og i de kvalitative intervjuene.

I forstudien la jeg frem prosjektbeskrivelsen for forskjellige personer som dermed ga sin tilbakemelding på prosjektet. Etter en viss mengde tilbakemeldinger fikk jeg ny kunnskap om prosjektet som medførte at jeg kunne tilpasse prosjektbeskrivelsen i henhold til den nye kunnskapen. Den nye skissen ble deretter lagt frem for nye personer (eller de jeg hadde snakket med tidligere) for å teste hvordan prosjektet fremstod etter korreksjonene. Dette i samsvar med det som Ryen kaller en iterativ prosess (Ryen, 2006).

Den nye kunnskapen som jeg tilegnet meg (se avsnittet over) dreier seg ikke bare om innholds- eller formmessige forhold i NærNoden. En stor del av kunnskapen knyttet seg kun til betydningen av hvordan *ord og uttrykk* ble tolket av mottaker. Gjennom dette har jeg blitt bevisst at det er nødvendig å være klar over hvilke diskurser som eksisterer i nedslagsfeltet (forståelsesmodeller) (Dalen, 2011). Det ble tydelig for meg at visse ordvalg og ordkombinasjoner fremstod som en *rød klut* for mottaker og gjerne kunne (slik jeg tolket det) medføre en *stagnasjon* hos mottaker der videre åpenhet for å tolke prosjektet, ble fastlåst. Eksempler på dette er ordet *forebygging* i kombinasjon med *barnehage*, tilsvarende med *barnevern* i kombinasjon med *barnehage*. Også ordet *forebygging* alene og ikke minst ordene *døgnåpen barnehage*.

I forhold til dette har det også vært interessant å merke seg hvordan tiden og samfunnsdebatten har medført endringer i disse tolkningene. Jeg opplever dette som paradigmeskifter der ny tolkning og forståelse av tema medfører en ny allment akseptert oppfatning av fenomener, ord, uttrykk og begrepspar. For nærmere beskrivelse av dette se underkapittel 6.1 på side 68.

I siste del av dette kapitlet vil jeg kommentere studiens reliabilitet og validitet samt forskningsetiske utfordringer som har gjort seg gjeldende underveis i studien.

5.9 Vurdering av studiens reliabilitet og validitet

Det kan diskuteres om begrepene reliabilitet og validitet er relevante når det er snakk om å vurdere kvaliteten av data som ikke refererer til en stabil ytre virkelighet (Ryen, 2006). Reliabilitet og validitet i en forskningsrapport viser til hvilken tillitt som kan knyttes til

rapporten (ibid). Tradisjonelt er det knyttet noen kriterier som inngår i disse begrepene, men som en del av diskusjonen rundt temaene presenterte Lincoln og Cuba (1985) nye begreper som de mener passer bedre i vurderingen av reliabilitet og validitet i naturalistiske kvalitative undersøkelser (ibid).

Intern validitet viser til sannsynligheten for at en skal få de samme resultatene dersom en annen forsker skulle gjennomføre en ny analyse av de samme rådata. Dette er lite sannsynlig i naturalistiske undersøkelser (Ryen, 2006). Gjennom å være bevisst på å søke etter, og dokumentere, avvikende tilfeller, kan en øke studiens troverdighet og kredibilitet. En slik innfallsvinkel til dataene vil også gi forskeren økt bevissthet og en bedre muligheten til å foreta begrunnede valg (ibid).

I ekstern validitet stiller en seg spørsmålet om en annen tilsvarende undersøkelse ville gitt de samme resultatene. Det vil si om en kan vise til at en ville finne en tilsvarende årsakssammenheng i andre studier. Innen det naturalistiske paradigmet opererer en ikke med at det finnes en sannhet, .. *enhver lokal kontekst har et potensiale for å være unik*. (Ryen, 2006, p. 180). I naturalistiske undersøkelser har Lincoln og Cuba foreslått begrepet *overførbarhet* som mer dekkende for det en ønsker å finne ut av (ibid).

Gjennom å bruke *tykke beskrivelser* der settingen i intervjuet er tilstrekkelig detaljert og belyst, vil leseren ha mulighet til selv å kunne vurdere situasjonen og tolke resultatene (Ryen, 2006). Kunnskap er alltid kontekstualisert og kontekstsensitiv. Når forskeren kjenner nedslagsfeltet og de eksisterende diskurser (forståelsesmodeller) er det mulig å tydeliggjøre resultatene og den kritikk som foreligger (Dalen, 2011).

På lik linje med at begrepene intern og ekstern validitet er byttet til kredibilitet og overførbarhet, er begrepet reliabilitet erstattet av begrepet *pålitelighet*. Gjennom at forskeren legger til rette for egen revisjon av dataene samt opptrer selvkritisk i forhold til disse, vil påliteligheten i forskningsarbeidet kunne økes. Et eksempel på dette er at intervjuene spilles inn og at avvikende tilfeller dokumenteres. Det er også viktig at forskeren dokumenterer metodologisk fremgangsmåte og er selvkritisk til forskningen. Dette krever tillitt til forskerens beretning (Ryen, 2006). Andre metoder kan også brukes for å øke påliteligheten av innsamlede data, eksempelvis kan medlemsvalidering eller triangulering av metoder være anvendbare metoder (ibid).

I dette studiet er alle intervjuene innspilt ved hjelp av smarttelefon. Et intervju er besvart via e-post. Jeg har skrevet ut intervjuene, noen i sin helhet og noen der jeg har hoppet over mine beskrivelser av prosjektet og annen informasjon som ikke er relevant for studiens problemstilling. Det sistnevnte kan eksemplifiseres med samtaler om hvordan etaten arbeider forebyggende i dag med andre grupper enn de som er aktuelle i denne studien (eksempelvis ungdom og unge voksne). Jeg har hørt gjennom intervjuene flere ganger i løpet av de årene som har gått siden intervjuene ble foretatt. Etter hvert som jeg har fått nye forståelsesrammer har jeg lyttet på intervjuene og gått gjennom utskrevet materiale på nytt. Jeg har også lyttet med spesielt fokus – med det mener jeg at jeg kan ha lyttet konkret etter respondentens innspill til prosjektet eller at jeg spesielt har hørt etter kritiske og negative innspill. Ved å lytte på denne måten, hvor *helheten* i det som sies settes i bakgrunnen, har jeg opplevd å *høre noe nytt* som ikke var så tydelig tidligere. Dette har vært med på å gjøre meg mer bevisst på det totale innholdet som respondentene reflekterer samt at det har medført at jeg har sett andre forhold som jeg mener er interessante. Eksempelvis at respondentene gir uttrykk for en større ambivalens i forhold til tema enn det jeg hadde lagt merke til tidligere. I studiens drøfting i kapittel syv vil jeg komme tilbake til det jeg opplever som etatenes ambivalens i underkapittel 7.3.

I studiens startfase var jeg inne på at jeg ønsket å legge opp til en medlemsvalidering av dataene ved at de transkriberte intervjuene ble sendt til respondenten. Dette ble gjort med et intervju uten at jeg fikk noen tilbakemelding fra respondenten på dette. Etter en vurdering kom jeg til at dette ville medføre et unødig tidsforbruk for respondentene som allerede hadde avsatt tid til intervjuet, så jeg valgte det bort.

Når det er snakk om studiens validitet og reliabilitet er det samtidig snakk om forskningsetiske prinsipper. I neste og avsluttende del av dette kapittelet om studiens metode, vil jeg komme nærmere inn på dette.

5.10 Forskningsetiske utfordringer

Bevisstheten om etiske forhold gjelder ikke bare i intervjuet, men i hele forskningsprosessen (Ryen, 2006). Det er viktig at forskeren forholder seg etisk korrekt til forskningsoppdraget og er bevisst de etiske utfordringer som foreligger i prosjektet.

Den nasjonale forskningsetiske komitéen for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), har lagt frem retningslinjer for hvilke punkter en bør være spesielt oppmerksom på ved vurderingen av de forskningsetiske forholdene i et prosjekt (www.etikkom.no, 2012). Prinsippene som skal ligge til grunn for forskningsarbeidet er respekt for deltagende aktører, gode konsekvenser for de involverte, rettferdighet og integritet. Retningslinjene for forskningsarbeidet skal blant annet strebe etter å være sanne, forskeren skal ha frihet til å gjennomføre en uavhengig forskning, forskningen skal ha høy kvalitet, respondentene skal være informert om at deltagelsen er frivillig og at data fra forskningen vil bli behandlet konfidensielt, habilt og redelig. Forskningsresultatene skal gjøres tilgjengelige (ibid).

I forskningsarbeidet har jeg hatt fokus på retningslinjene og tilstrebet at disse blir fulgt. Jeg har også vært opptatt av anonymisering og aidentifisering av intervjudata, datasikkerhet gjennom beskyttelse av data både i forhold til innsyn og tap, korrekt formidling og henvisning til kilder. Kristiansand kommune har et relativt gjennomiktig miljø, og for å sikre at en respondents uttrykk ikke skal kunne kobles sammen og dermed fremstå helhetlig og gjenkjennbare, har jeg lagt vekt på å ikke merke utsagnene som er brukt som eksempler i oppgaven.

I dette forskningsarbeidet er det også viktig å se nærmere på forskningsetisk utfordring i forhold til at forskeren står tett på og har interesser i, prosjektet det forskes på. Det er viktig at det sannsynliggjøres at forskeren klarer å være nøytral og objektiv i arbeidet med et prosjekt. En bevissthet i forhold til hvordan en skal løse og forholde seg til dette, vil være en del av forberedelsene til det praktiske arbeidet med oppgaven.

Noe av kritikken til kvalitativ forskning er at forskeren ikke skal pålegge respondentene egne holdninger, meninger og synspunkter. Ifølge Forskningsrådet skal forskeren ikke manipulere individene. Det er heller ikke forskningsetisk korrekt at tolkningen av data fra analysen preges av forskerens holdninger (Ryen, 2006). For reliabiliteten og validiteten av forskningsresultatene er det viktig at disse og tilsvarende forhold er vurdert, informert om i oppgaven og løst før arbeidet iverksettes. På tross av slike forholdsregler skal en allikevel ikke avvise at en forskerpåvirkning har hatt innflytelse på dataene. Det bør undersøkes heller enn avvises (Kvale & Brinkmann, 2009).

I kontakten med respondentene har min rolle i forhold til prosjektet vært tydelig og kommunisert. Jeg har tidligere kommentert denne utfordringen og hvilke forutsetninger som er lagt til grunn i forskningsprosessen for å sikre arbeidet i forhold til dette. Blant annet har jeg vist til betydningen av respondentenes faglige status som tilsier at risikoen for at de vil la seg påvirke av forsker er liten (Jfr. underkapittel 5.4 side 47). I tillegg har jeg argumentert for at det faglige utbytte av studien vil forutsette en tydelig bevissthet og adressering av kritiske innspill. Til slutt har jeg også tydeliggjort en bevissthet rundt at en reel behandling og presentasjon av data vil være nødvendig for å opprettholde troverdighet i et relativt lite fagmiljø.

I neste kapittel vil jeg beskrive hvordan jeg har analysert rådata fra de kvalitative intervjuene for å danne analytiske kategorier.

6 Analyse av data

Dette studiet består som sagt av to prosesser som bygger på hverandre. Den første prosessen har jeg kalt *forstudien*, og det har gått ut på å utarbeide en prosjektbeskrivelse av NærNoden. Den andre prosessen er et *kvalitativt intervjustudie* blant fagfolk ansatt i offentlige etater i Kristiansand kommune. I de kvalitative intervjuene har prosjektbeskrivelsen fra forstudien vært grunnlaget for intervjuene.

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for hvordan jeg har analysert studiens rådata for å komme frem til analytiske kategorier som er drøftet opp mot teori for å finne svar på studiens problemstilling (jfr. underkapittel 5.8 side 58). Hovedtyngden i dette kapittelet omhandler analyse av rådata fra de kvalitative intervjuene. Det er disse dataene som er grunnlag for den videre drøftingen av problemstillingen i kapittel syv. Beskrivelse av forstudien har jeg skilt ut i eget underkapittel 6.1. Her vil jeg vise hvordan data fra samtaler knyttet til denne fasen har vært med på å påvirke prosjektbeskrivelsens innhold og form.

Før jeg kommer nærmere inn på analyseprosessen og hvordan denne rent praktisk er gjennomført, vil jeg presentere relevant teori som belyser analyseprosessen i et naturalistisk paradigme.

I det naturalistiske paradigmet har forskeren en tilnærming til studien som tilsier at autentisk informasjon kan hentes ut fra respondenten og at dette er mulig uten at forskeren påvirker dataene (Ryen, 2006). Senere er det satt spørsmålsteget ved dette standpunktet. Blant annet i Glassner og Miller (2011) sin artikkel: ”*The Inside and the Outside*”: *Finding Realities in the Interview* (Miller & Glassner, 2011). Gjennom dette kan en se at det er en utfordring å presentere resultatene i en rapport (representasjon) som reflekterer respondentenes syn, uten at disse blir fargelagt i prosessen. I denne tanken foreligger det en fare for at de data som presenteres blir gjengivende journalistikk, og at studien ikke innehar den analytiske dybde som er ønskelig og nødvendig for at et forskningsarbeid skal ha tilstrekkelig kvalitet (ibid).

Ryen (2006) viser til en mulig fremgangsmåte for å bevege seg fra rådata til analytiske kategorier som kan danne grunnlag for drøfting av problemstillingen. Først i prosessen redegjør en for rådataene og hvordan man rent praktisk har kommet frem til dem. Videre

arbeider en for å finne analytisk dybde i dataene. Dette gjøres ved å bearbeide dataene slik at en finner frem til sammenhenger og mønstre som kan passe inn i et analytisk rammeverk (Ryen, 2006). Utfordringen er å få frem det analytiske i dataene som dermed kan gi grunnlag for en analytisk drøfting og tolkning av problemstillingen. Et tips for å få dette til er at en har fokus på å se etter innspill som stiller seg kritisk til forskerens forventninger og trekke dette inn i drøftingen. Samtidig er det viktig at en ikke bare velger argumenter som står i skarp motsetning til hverandre (motpoler), det er i farvannet mellom motpoler en ofte finner virkeligheten. Et annet råd er å se etter flere elementer som kan forklare fenomener. Det er ofte ikke bare en forklaring som leder til et svar, men en sammensetning av forskjellige forutsetninger (ibid).

I analyseprosessen av rådata er målet å redusere datamengden til mer oversiktlige beskrivende enheter som deretter kan danne grunnlag for analytiske kategorier (Ryen, 2006). Ved første gangs gjennomgang av datamaterialet fra et intervju vil en kunne begynne på prosessen med å tilordne de forskjellige utsagnene i intervjuene til beskrivende enheter. De beskrivende enhetene er starten på prosessen for å komme frem til et analytisk rammeverk. Når en fortsetter med å gjennomgå neste intervju, vil en se om dataene kan passe inn i de beskrivende enheter en allerede har laget, eller om enhetene må justeres noe. Denne prosessen gjentas for alle intervjuene, og det er sannsynlig at en må gå tilbake til tidligere behandlede intervjudata for å vurdere og tilpasse dem i forhold til de nye beskrivende enhetene. I denne fasen er en ute etter å redusere datamengden gjennom å finne dekkende beskrivelser av fenomener som dermed fremkommer gjennom de beskrivende enhetene. Målet videre er å tilordne de beskrivende enhetene i analytiske kategorier som kan utgjøre et analytisk rammeverk for drøfting av problemstillingen.

Også prosessen med å gå fra beskrivende enheter til analytiske kategorier vil være en prosess der det er nødvendig å bevege seg frem og tilbake i rådataene, sette disse, de beskrivende enhetene og de analytiske kategoriene opp mot hverandre. Dette for å finne frem til kjernen i det som kommuniseres og som senere vil danne utgangspunkt for drøfting av problemstillingen. Dette er en iterativ (gjentagende) prosess. På denne måten blandes induktiv og deduktiv analyse ved hjelp av induktive sløyfer (ibid).

Også induktiv forskning bygger på antakelser om visse lovmessigheter eller regulariteter som uttrykkes gjennom teorier utviklet ved å utforske eksempler, som så modifiseres eller gjøres mer raffinerte gjennom nye eksempler.

(Ryen, 2006, p. 156)

Det er, som tidligere nevnt, viktig å være bevisst på å ta hensyn til avvikende tilfeller i denne prosessen (Jfr. underkapittel 5.9 side 61). Videre er det viktig at det er dataene som danner grunnlag for de analytiske kategoriene og ikke omvendt ved at en har forestillinger om de analytiske kategoriene først, og så prøver å tilpasse utsagn fra intervjuene til disse (Ryen, 2006).

I underkapittel 6.2 vil jeg redegjøre for hvordan jeg har kommet frem til de analytiske kategoriene som danner grunnlag for drøftingen av studiens problemstilling i kapittel 7. Men først vil jeg beskrive hvordan prosjektbeskrivelsen fra forstudien er blitt til i en tilsvarende iterativ prosess, der innspill fra forskjellige personer har utgjort et sentralt bidrag, både i forhold til prosjektets innhold, form og presentasjon.

6.1 Fra ide til prosjektbeskrivelse - forstudien

Som beskrevet tidligere har *forstudien* gått ut på å utarbeide en prosjektbeskrivelse for NærNoden som i størst mulig grad reflekterer synspunkter og holdninger i samfunnet. Med tanke på at respondentene er potensielle fremtidige samarbeidspartnere i NærNoden, har det vært viktig å presentere en gjennomarbeidet prosjektbeskrivelse.

Respondentene til forstudien har vært forskjellige personer jeg har møtt i prosjektutviklingsperioden. Se beskrivelse i underkapittel 5.6. I tillegg til venner, bekjente, venner av mine barn, studiekamerater, ansatte og foreldre i barnehagen, studievenner og foreleser ved UiA, har jeg snakket om prosjektet med ansatte og pasienter ved ARA. Dette var i forbindelse med at jeg tok bachelor i sosialt arbeid og hadde et halvt års praksis ved Sørlandet Sykehus Helseforetak, avdeling for rus- og avhengighetsbehandling (ARA) med påfølgende engasjement som miljøarbeid ved rus/psykiatriposten (RP-posten). I denne perioden fikk jeg anledning til å få tilbakemeldinger på ideen både fra personell og pasienter som har lang erfaring med rusmisbruk og utfordringene som følger med dette. Erfaring både i form av fagkunnskap og egenerfaring med problematikk som kan medføre avhengighetslidelse.

I samtalene fortalte de blant annet om deres oppfatning av hva som kunne vært gjort tidligere i livsløpet for at rusmisbruket kunne vært unngått. De forskjellige samtalene har vært mange og mitt fokus underveis har vært å få en bred og tydelig forståelse for potensielle utfordringer som kan ha vært med på å utløse den situasjonen pasientene var kommet opp i. Målet var å prøve å forstå hva som gikk galt og hvordan ting kunne vært gjort annerledes.

I tillegg har jeg fått anledning til å diskutere ideen med venner som til daglig arbeider med utsatte barn og familier, og dermed har kjennskap til de utfordringer denne gruppen kan ha, dette både innen politi, helsevesen, velferdssektoren og utdanningssektoren. Videre har jeg snakket med personer som har erfaring med forskjellige aspekter ved det å være forelder, både i forhold til å ha opplevd tidvis utfordrende situasjoner samt å ha vært i kontakt med samfunnets forskjellige velferds- og hjelpefunksjoner. Jeg har snakket med foreldre med voksne barn og foreldre med små barn, eldre og yngre foreldre samt unge voksne som ennå ikke har blitt foreldre, men som allikevel har nyttig og tidsriktig kunnskap om det samfunnet vi lever i. I tillegg har jeg egen erfaring som mor, barnehageeier og kontaktperson for foreldre som er brukere av barnehage tilbudet.

Gjennom denne prosessen har jeg fått mulighet til å teste og tilpasse prosjektbeskrivelsen etter innspill fra personer med forskjellig kunnskap og erfaring. Med bakgrunn i tilbakemeldingene er prosjektbeskrivelsen blitt justert og omarbeidet. Det nye resultatet er videre testet i nye runder med samtaler om tema. Også her er det snakk om en iterativ prosess der tidlige innspill er med på å endre den prosjektbeskrivelsen som i neste omgang blir presentert for nye respondenter (jfr . blant annet underkapittel 5.8 side 59). Tidsperioden da forstudien pågikk er fremstilt skjematisk i tabell 1 i forordet.

I løpet av denne prosessen ser jeg at forstudien har vært sentral i forhold til *hvordan* prosjektet presenteres. Her snakker jeg om betydningen av begrepsbruk, fokus og tydelighet. I det følgende vil jeg beskrive dette med eksempler.

I prosjektets startfase kalte jeg studien *En trenger ikke være rusmisbruker for å ha det vanskelig. Allmenn tidlig forebygging – vårt felles ansvar*. Dette var en tilnærming til prosjekt som ikke fungerte. Bare gjennom tolking av studiens navn hadde de fleste jeg

snakket med tegnet seg et bilde av en barnehage fylt med barn av rusmisbrukere. I de første årene jeg snakket om prosjektet oppdaget jeg at ord som *forebygging* og *barnevern* i kombinasjon med *barnehage* var en dårlig kobling. Begrepskoblingen avstedkom såpass reaksjoner at det var vanskelig å få frem et mer nyansert bilde av prosjektet enn det mottakeren gjennom begrepskoblingen hadde gjort seg opp. Jeg vil gi et eksempel som stammer fra en samtale på Danmarksbåten der jeg traff en bekjent fra ungdomstiden. Som seg hør og bør snakket vi om hva hver av oss holdt på med. Jeg fortalte at jeg arbeidet for å utvikle et prosjekt jeg kalte Familiepark (det var navnet på prosjektet før det skiftet navn til NærNode). Og så brukte jeg beskrivelser og ord som vist til over. Hans respons var som følger:

Jeg skal i alle fall ikke ha barnet mitt i en barnehage der barnevernet sniker rundt for å sjekke ut hvordan jeg håndterer mitt barn. Jeg velger en annen barnehage. Hvordan skal samfunnet bli? Skal barnevernet kontrollere 5000 barnehageplasser nå?

(Peder, 50 år)

Med dette var hans innstilling til prosjektet satt. Jeg kunne bare glemme å forklare prosjektets egentlige innhold nærmere. Han tok avstand fra prosjektet og kom ikke til å la seg rikke fra det standpunktet.

I prosessen med å utvikle prosjektbeskrivelsen skal en ikke bare forstå den allmenne oppfatningen av de begrep og innfallsvinkler en bruker, en skal også velge de uttrykksmåter som bidrar til at *veiene fremover holdes åpen*. Det vil si at jeg har erfart at det er viktig å legge seg på et språkuttrykk som skaper såpass engasjement at lytterens interesse vekkes. Samtidig er det også avgjørende at uttrykket ikke skaper såpass mye engasjement at den ønskede undringen rundt prosjektet ikke får tilstrekkelig næring.

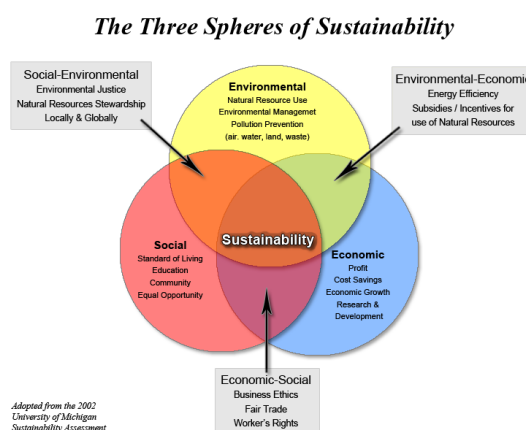
Et annet eksempel på dette er begrepet *døgnåpne barnehage*. Dette uttrykket er såpass følelsesmessig ladet og aktuelt i samfunnsdebatten med negativt fortegn, at det å løfte opp ordet resulterte i at undringen rundt NærNodens potensialer druknet i diskusjoner om en ønsker et samfunn med døgnåpne barnehager eller ikke. Dessuten er det interessant å se hvordan stemningen i samfunnets oppfatning endres over tid. Fra å være ord som fungerte som *ild i tørt gress* for fire år siden, opplever jeg en endring i reaksjonen når jeg bruker begrepsparene *barnehage/barnevern*, *barnehage/forebyggende arbeid* og *døgnåpne barnehager* nå i forhold til før. Dette mener jeg er et paradigmeskifte og tolker det dithen at de prinsippene som NærNoden

baserer seg på og ønsker å utvikle, er i modning i samfunnet. Dette er også kommentert i underkapittel 5.8 på side 60. Denne type reaksjoner og tilbakemeldinger har fått meg til å bli mer bevisst på prosjektets beskrivelse, slik at det ikke benyttes ord og uttrykk som bidrar til å undergrave andre, minst like sentrale kjennetegn ved prosjektet.

Til slutt i dette avsnittet vil jeg ta med et par eksempler på samtaler som har vært med på å forme prosjektbeskrivelsen. Det første innspillet som jeg ønsker å trekke frem er fra samtaler jeg hadde med en amerikansk entreprenør og investor jeg traff på et Ayurvedisk senter i Kerala, India. Han fortalte at han arbeidet med et prosjekt som han kalte IceStone. Dette prosjektet går ut på at en bruker forskjellig avfall av glass for å produsere benkeplater. Med en sosial profil arbeider denne bedriften etter det som kalles *Triple bottom line* (www.wikipedia.org, 2015c).

Our products are cradle to cradle certified and we are triple bottom line B corporation with emphasis on people, planet and profit. (www.IceStoneusa.com, 2015).

Det vil si at bedriften har tre likeverdige bunnlinjer som de arbeider for. Disse bunnlinjene er menneskelig gevinst (people), økologisk gevinst (planet) og økonomisk gevinst (profitt) – også kalt *the three pillars of sustainability*. På norsk brukes begrepet *bærekraftig utvikling*, et konsept som ble allment kjent i 1987 gjennom Brundtland kommisjonens rapport *Vår felles fremtid* (FN-Sambandet, 2015; Temple University, 2015; World Commission on Environment and Development, 1987).

Figur 6 - The Three Spheres of Sustainability (kilde: Temple University, 2015).

Gjennom dette bidraget til prosjektutviklingen fikk jeg et faglig begrep på en posisjon og holdning som etter min oppfatning er sentral for å lykkes med sosiale prosjekter. Denne holdningen går ut på at dersom et prosjekt skal være bærekraftig må sosiale, miljømessige og økonomiske gevinster likestilles. I Norge er tanken at profittbaserte virksomheter også må ta et samfunnsansvar og ikke kun ha søkelyset på økonomisk avkastning, dog er det like nødvendig at sosiale prosjekter verdsetter og aksepterer økonomisk avkastning. Dette er, etter min oppfatning, en forutsetning for at sosiale

prosjekter skal være bærekraftige og vellykkede. I dagens samfunn er det vanskelig å få til livskraftige prosjekter som skal basere seg på dugnadsånd og minstelønn. Tanken er tatt med i prosjektbeskrivelsen, men foreløpig tonet ned da dette aspektet, slik jeg oppfatter det, fremdeles inngår i et av samfunnets *brennbare* tema.

Under vil jeg beskrive prosessen med å komme frem til rådataene i studien og hvordan disse har dannet grunnlag for et analytisk rammeverk som siden er brukt i drøftingen av studiens problemstilling.

6.2 Fra rådata til analytisk rammeverk

De kvalitative intervjuene er foretatt over en periode på to måneder i første del av 2012. Ni av ti intervju er gjennomført på respondentens arbeidssted og et svar er mottatt på mail. Alle intervjuene har hatt en varighet på cirka en time og er spilt inn på lydfiler (Jfr underkapittel 5.7 som beskriver gjennomføringen av intervjuene). Lydfilene har vært nyttige blant annet også for å huske tilbake til intervjusituasjonen ved å følge en kronologisk tidslinje. På denne måten vil en lettere huske detaljer og stemninger i intervjuet som kan ha betydning for forståelser og sammenhenger (Emerson, Fretz, & Shaw, 1995).

Intervjuene ble skrevet ut etter hvert som de ble tatt. Analyseprosessen ble også påbegynt da. I prosessen med at intervjuene ble gjennomført og materialet bearbeidet, dukket det stadig opp et spørsmål som jeg opplevde at jeg var usikker på. Spørsmålet gjaldt hvordan en skulle klare å realisere et slik nyvinningsprosjekt som NærNoden representerer (jfr. underkapittel 5.5 side 49). Dette fremstod som et uoverstigelig hinder for en del av respondentene, selv om de ga uttrykk for at ideen både var tidsriktig og god. Spørsmålet som ble reist var ikke nytt for meg, men jeg hadde frem til da valgt å ikke adressere det i denne fasen av prosjektet. Respondentenes fokus på spørsmålet fikk meg til å revurdere mitt standpunktet og innse at det var nødvendig å se nærmere på denne utfordringen før jeg kunne fortsette studien.

Som en følge av behovet for mer kunnskap om innovasjonsprosessen, startet jeg høsten 2012 på masterstudiet i innovasjon og kunnskapsutvikling ved Universitetet i Agder, avdeling Grimstad. Dermed valgte jeg å arbeide videre med teori til de uløste spørsmålene som studien hadde reist, i et nytt masterprogram.

Underveis i masterstudie i Grimstad hadde jeg stadig NærNoden og innovasjon i offentlig sektor i fokus. Jeg opplevde studiet både relevant og aktuelt i forhold til de spørsmål jeg ønsket svar på. Mye av den teorien og det kunnskapstilfanget som jeg tilegnet meg i denne perioden, ble tiltenkt innlemmet i denne masteroppgaven. De spørsmål som tidligere hadde fremstått uten svar, fikk form og fasong i løpet av studieperioden. Også fordi jeg opplevde at i dette miljøet av innovative bedrifter og forelesere ble selve innovasjonsprosessen mer håndterlig. Dette på tross av at det på sett og vis er snakk om innovasjon i offentlig sektor. Dessuten skal det sies at innovasjonsprosesser ikke er enkle og rett frem, selv om en har tilegnet seg kunnskap om dem.

I siste del av studiet i Grimstad begynte jeg å sette sammen ny teori, gammel teori og empiri, men kom etter hvert frem til, ved hjelp av dyktige veiledere, å la velferdsmaster være velferdsmaster og innovasjonsmaster være innovasjonsmaster - istedenfor å gjøre et forsøk på å blande sammen de to.

Dermed opplever jeg å ha gått i ring, dog i en lærerik, viktig og utviklende ring. Etter to år på masterstudie i Grimstad var jeg klar til å fortsette der jeg slapp. Teori og tematikk som hadde tilfalt oppgaven i løpet av studietiden i Grimstad, ble tatt ut for å bli med i neste fase av prosjektet der planen er å studere NærNodens utvikling fra *ide til pilot*. Denne fasen er kalt F2 i arbeidet med å utvikle NærNoden (se Figur 1 i forordet).

I forbindelse med ferdigstillingen av denne masterstudien, har jeg på nytt foretatt en full gjennomgang av alle lydfilene fra intervjuene, samt skrevet ut alle sentrale elementer. Disse elementene er sammenholdt med de utskrifter og notater som er gjort tidligere. I forbindelse med ny gjennomgang av lydfilene, kan jeg se at jeg har utviklet meg både personlig og faglig (som fagperson innen velferdssektoren med barnehage som spesialfelt) i løpet av de årene som har gått. Blant annet fremgår det av intervjuene at jeg var ukjent med språk og faguttrykk innen velferdsyrket på det tidspunktet intervjuene ble gjennomført. Dette har jeg i større grad tilegnet meg i perioden frem til i dag. Det samme gjelder språk og uttrykk når det gjelder beskrivelsen av NærNoden. Det som for noen år siden var vanskelig å uttrykke muntlig som følge av manglende trening i dette språklige landskapet, har siden intervjuene ble gjennomført, forbedret seg. Jeg må si at jeg beundrer mine respondenter som i så stor grad klarte å oppfatte hva jeg prøvde å

formidle, dog har nok min skriftlige fremstillingsevne vært mer tydelig på NærNodens innhold og tema enn det en kan si om min muntlige fremstillingsevne.

Underveis i arbeidet med studien har jeg vært opptatt av hvilken teori som kan være med på belyse de tema problemstillingen berører. De analytiske kategoriene bør være relatert til teorier på en eller annen måte (Ryen, 2006). Allerede før intervjuene var gjennomført hadde jeg en forventning om hvilken teori som kom til å være aktuell og relevant. Dog har studiens teoretiske grunnlag endret seg i løpet av prosessen og etter hvert som intervjuene ble gjennomført, fikk jeg indikasjoner på hvilken teori som var nødvendig for å kunne belyse problemstillingen. På denne måten er valg av teori i studien endret underveis, og de endelige teorikapitlene relaterer seg direkte til de analytiske kategoriene som vokste frem av dataene.

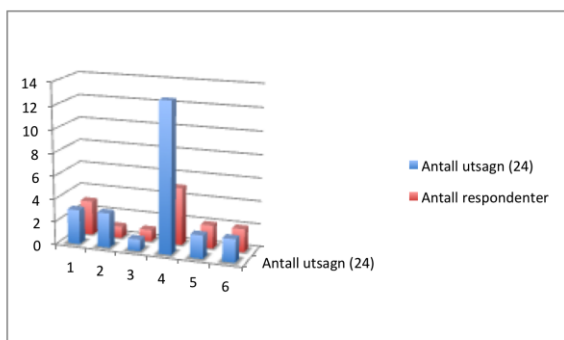
I analyseprosessen har jeg benyttet Excel som analyseverktøyet. Alle respondentenes utsagn er skrevet ned i regnearket, en linje for hvert utsagn. Jeg fikk totalt 81 linjer. Jeg har brukt Excel fordi dette gir en god mulighet for sortering av data i forhold til beskrivende enheter og analytiske kategorier som de forskjellige utsagnene tillegges underveis i analyseprosessen. Dette gjør det letter å prøve forskjellige innfallsvinkler og se sammenhenger. Alle utsagnene fra samme respondent ble merket med en farge. Dette for å få et visuelt bilde av svarsammensetningen i de forskjellige kategoriene (Et eksempel på regnearket ligger som vedlegg 5 til denne oppgaven).

Studiens problemstilling angir hva jeg ønsker å studere, intervjuguiden angir hvordan jeg har tilnærmet meg respondentene for å finne svar på problemstilling. Med fokus på dette utgangspunktet startet en møysommelig analyseprosess. Etter å ha prøvd forskjellige innfallsvinkler til data, fant jeg ut at jeg ville dele svarene inn i positive og skeptiske innspill til NærNoden som arena for småbarnsfamilier (A) og positive og skeptiske innspill til NærNoden som arena for tverretattlig samhandling (B). Denne oppdelingen samsvarer også med det som fremkommer som fokusområder ifølge intervjuguiden. Videre er innspillene i hver av gruppene (A og B) delt opp i *beskrivende enheter* som reflekterer de tendensene som finnes i dataene (Ryen, 2006). I underkapittel 6.2.1 og 6.2.2 er det presentert eksempler på utsagn som er plassert under hver gruppe beskrivende enheter for at leseren selv kan vurdere holdbarheten i de konklusjoner som er gjort (ibid).

I tabell 3 fremkommer en oversikt over innspill av type (A). Innspillene er delt i seks beskrivende enheter, to skeptiske og fire positive. Av tabellen fremgår det også hvor mange utsagn som er registrert i hver av de beskrivende enhetene, samt hvor mange av respondentene som har gitt uttrykk for dette. Søylediagrammet under tabellen viser en visuell oversikt dette. Hensikten med dette er å få et bilde av hvor mange av respondentene som har gitt uttrykk for et standpunkt. På denne måten kan en unngå feiltolkning som følge av at det ser ut som at et standpunkt er uttrykt mange ganger, mens det egentlig er den samme respondenten som står for flere innspill som er plassert i samme enhet (se eksempler på dette under tabellen).

A: Innspill til NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier

Beskrivende enheter:	Skepsis		Positive			
	Ikke behov	Fremstår kaotisk	Medvirkning	Foreldrestøttende tiltak	Nettverksbygging	God ide
Antall utsagn (24)	3	3	1	13	2	2
Antall respondenter	3	1	1	5	2	2
Underenheter:	folk vil hjem	uklare mål vrirlepleass	barns medvirkning	forenkling av hverdager tilgjengelighet kvinner i arbeidslivet barn og foreldre sammen fattig fritid etter behov	barn i alle aldre	
Eksempler fra rådata (nr):	1	2	3	4,5,6	7	8

Tabell 3 - Fordeling av innspill som gjelder NærNoden som arena for barn og småbarnsforeldre.

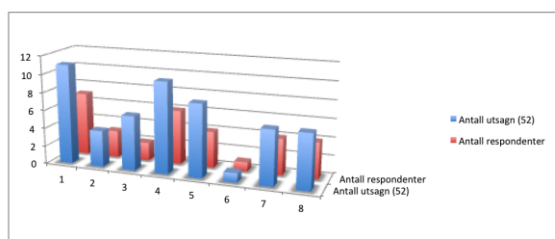
Eksempler på dette er de to første beskrivende enhetene – *ikke behov* og *fremstår kaotisk*. Det fremgår at det har vært totalt tre innspill som uttrykker dette (blå linje), men hvis vi ser på antall respondenter i linjen under (rosa linje), ser vi at det er *tre* forskjellige respondenter som har sagt at de mener det *ikke er behov* for en slik type virksomhet, mens det er *en* respondent som sier at det *fremstår kaotisk*. Dermed får vi et tydeligere bilde av fordeling og tyngde i den beskrivende enheten. Tilsvarende kan en se at innspill om at det er positivt med *foreldrestøttende tiltak*, er sagt 13 ganger samt at disse innspillene fordeler seg på halvparten av respondentene (5). Dette indikere at det er et punkt som flere av respondentene har ønsket å fremheve.

Underenhetene (hvitt felt) viser noe av variasjonen i innholdet i de beskrivende enhetene. Kolonnen nederst, som markerer *eksempler fra rådata*, henviser til hvilket nummer eksempelet har. Eksemplene til innspill i gruppe A, er presentert og kommentert i underkapittel 6.2.1. Eksemplene til innspill i gruppe B, er presentert og kommentert i underkapittel 6.2.2.

Tabell 4 uttrykker, på samme måte som tabell 3, fordeling og vektning av innspill av type *B - NærNoden som arena for tverretatlig samhandling*. Tabellen er vist i forstørret format på neste side.

B: Innspill til NærNoden som arena for tverretatlig samhandling

Beskrivende enheter:	Skepsis				Positive			
	For ressurs-krevende	Når ikke de som trenger det mest	Skeptisk til etatens tilstedeværelse	Utenfor mandat	Fagfolk der folk befinner seg	Kunnskapsvekst viktig	Tidlig innsats viktig	Viktig å samle fagfolk
Antall utsagn (52)	11	4	6	10	8	1	6	6
Antall respondenter	7	3	2	6	4	1	4	4
Underenheter:	for stor befolkningsmasse for mange barnehager økonomisk krevende vanskelig med endringer		spenningsfelt mellom fagfolk fragmenterte oppgaver fagfolk sette seg over lekfolk	for unge ikke lavterskeltilbud andre gjøre det andre ting er viktigere fokus på eldre	vil gi trygghet i forhold til fagfolk trenger flere fagfolk i bh fagfolks møte med folk er viktig		ønsker å nå barn tidlig barneperspektivet	vil virke forebyggende bør ha tettere samarbeid Flere barn i barnehage nå enn tidligere
Eksempler fra rådata (nr):	9, 10 og 11	12,13	14,15	16,17	18,19	20	21,22	23,24

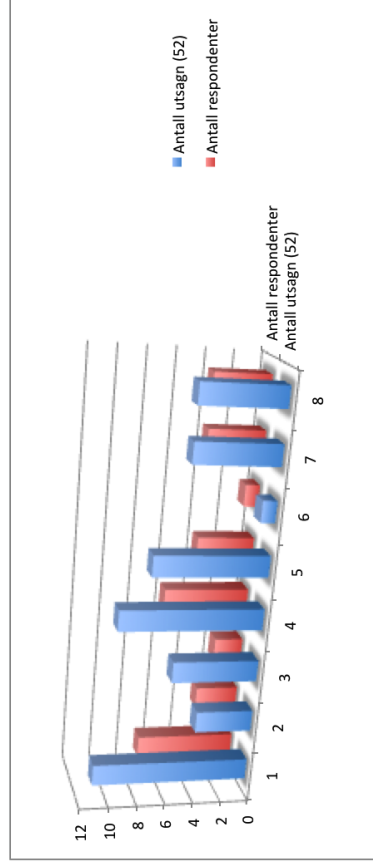
Tabell 4 – Fordeling av innspill som gjelder NærNoden som arena for tverretatlig samhandling.

Av denne oversikten kan vi se at innspillene fra rådata er fordelt i åtte beskrivende enheter hvor fire er betegnet som skeptiske innspill til NærNoden og fire er betegnet som positive innspill til NærNoden. Det at det er mer en dobbelt så mange innspill til NærNoden som arena for tverretatlig samhandling i forhold til NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier, kan tolkes som at respondentene er mer engasjert i denne tematikken. Ikke nødvendigvis som følge av at spørsmålet er mer viktig, men like mye fordi det kan berøre et område/tema som skaper større engasjement. Dette vil jeg komme tilbake til i underkapittel 7.3 der jeg drøfter etatens ambivalens.

Ved å se nærmere på fordelingen av antall innspill på hver av de beskrivende enhetene fremgår det at 31 innspill relaterer seg til skepsis til prosjektet og 21 innspill relaterer seg til positive utsagn. Av dette kan en trekke en slutning om at skepsisen veier tyngst.

B: Innspill til NærNoden som arena for tverretattlig samhandling

		Skepsis				Positive			
Beskrivende enheter:	For ressurs-kravende	Når ikke de som trenger det mest	Skeptisk til etatens tilstedeværelse	Utenfor mandat	Fagfolk der folk befinner seg	Kunnskapsvekst viktig	Tidlig innsats viktig	Viktig å samle fagfolk	
Antall utsagn (52)	11	4	6	10	8	1	6	6	
Antall respondenter	7	3	2	6	4	1	4	4	
Underenheter:	for stor befolkningsmasse for mange barnehager økonomisk kravende vanskelig med endringer		spenningsfelt mellom fagfolk fragmenterte oppgaver fagfolk sette seg over lekfolk	for unge ikke lavtersketilbud andre gjøre det andre ting er viktigere fokus på eldre	vil gi trygghet i forhold til fagfolk trenger flere fagfolk i bh fagfolks møte med folk er viktig		ønsker å nå barn tidlig barneperspektivet	vil virke forebyggende bør ha tettere samarbeid Flere barn i barnehage nå enn tidligere	
Eksempler fra rådata (nr):	9, 10 og 11	12,13	14,15	16,17	18,19	20	21,22	23,24	

Tabell 4 - Fordeling av utsagn fra intervjudata som gjelder NærNoden som arena for tverretattlig samhandling.

Videre kan en tolke av tabellen at flest innspill (13) og flest respondenter (7) har gitt uttrykk for at de mener NærNode-prosjektet fremstår for ressurskrevende. Det at NærNode-prosjektets ønsker å inkludere *tverretattlig samhandling*, medfører også mange skeptiske innspill (10) samt at det er seks respondenter som uttrykker dette.

Når en sammenligner hvor mange respondenter som har gitt uttrykk for de forskjellige positive beskrivende enhetene, ser vi at de tre beskrivende enhetene: 1) *at fagfolk befinner seg der folk befinner seg*, 2) *betydningen av tidlig innsats* samt 3) *at det er viktig å samle fagfolk*, alle er uttrykt av *like mange respondenter* og dermed kan oppfattes like viktig. Det jeg opplever tankevekkende er at det kun er *en* respondent som har gitt uttrykk for at kunnskapsvekst er viktig når en ønsker å arbeide tidlig forebyggende blant småbarnsforeldre og i lokalsamfunnet. I tillegg er det i dette innspillet snakk om at respondenten mener det er behov for økt fokus i barnehagelærerutdanningene i forhold til å ha kjennskap til kommunens offentlige hjelpetilbud. Dette kommer jeg tilbake til i underkapittel 6.2.2, eksempel 20.

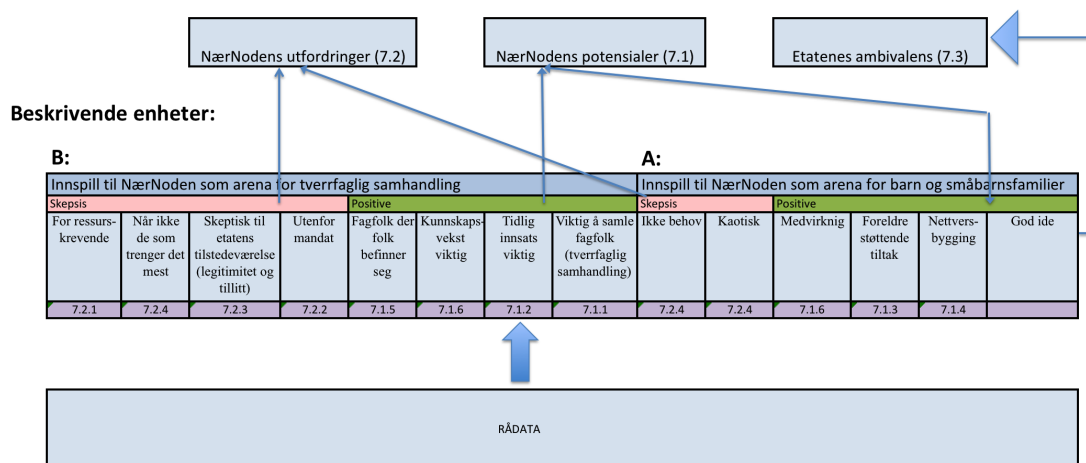
I løpet av arbeidet med sortering av innspill og analysen av data har jeg, som det fremgår over, vært opptatt av å se hvem og hvor mange som gir uttrykk for de forskjellige standpunktene (de beskrivende enhetene). Gjennom denne sammenstillingen av utsagn, ble en ny dimensjon i dataene synlig. Denne dimensjonen har jeg kalt *etatenes ambivalens*, og det handler om hvordan respondentene gir uttrykk for at de mener tidlig forebyggende arbeid er nødvendig og viktig samt at de ønsker å arbeide mer med dette, samtidig som de avviser at en kan tilrettelegge for et slikt fokus.

Både informasjon som ligger på et mer overfladisk nivå, og informasjon som en kan komme frem til gjennom mer dyptgående analyse, er interessant. På denne måten er rådata blitt bearbeidet grundig for å få frem nye aspekter i drøftingen av problemstillingen. Det er analyser som går videre i forhold til den første og åpenbare tolkningen av data, som gir analytisk dybde i drøftingene og som skiller kvalitetsarbeid fra et mer overfladisk analysearbeid (Ryen, 2006).

Med en målsetning om å finne frem til relevante analytiske kategorier som problemstillingen kan drøftes i forhold til, er de beskrivende enhetene fra type A og type B satt sammen. Ut fra dette er det løftet frem tre analytiske kategorier. Den første

analytiske kategorien har jeg kalt *NærNodens potensialer*, og den består av de beskrivende enhetene fra type A og B som representerer positive innspill til NærNode-prosjektet. Den andre analytiske kategorien har jeg kalt *NærNodens utfordringer*, og den består av de beskrivende enhetene som representerer skeptiske innspill til NærNode-prosjektet. Den tredje analytiske enheten har jeg kalt *etatenes ambivalens*, og den behandler det bidraget til tolkningen av data som en finner når en sammenligner utsagn og setter innspill fra de forskjellige respondentene opp mot hverandre. I tabell fem fremkommer det hvordan de forskjellige beskrivende enhetene er sammensatt for å danne tre analytiske kategorier. Tabellen viser også i hvilket underkapittel de forskjellige analytiske kategoriene er drøftet. Tabellen fremgår i et større format på neste side.

Analytiske kategorier:

Tabell 5 - Oversikt over fordelingen av beskrivende enheter til analytiske kategorier.

Av de 81 utsagnene jeg har notert ned i Excel-arket er det 76 som er fordelt i forskjellige beskrivende enheter. 24 type A utsagn og 52 type B utsagn. De fem utsagnene som ikke er knyttet til en beskrivende enhet er av mer informativ karakter. Et av de fem utsagnene som ikke er med i de beskrivende enhetene er som følge:

Dette har vært utprøvd i Danmark. Jeg tro den barnehagen heter Tante Olga barnehage. Der har de valgt å selge tilleggstjenester i barnehagene.

I de neste underkapitlene, 6.2.1 og 6.2.2, vil jeg presentere eksempler fra rådata samt vise hvordan disse er fordelt i beskrivende enheter. Jeg har også kommentert utsagnene.

Analytiske kategorier:

Beskrivende enheter:

B:

Innspill til NærNoden som arena for tverrfaglig samhandling		Positive	
For ressurs- krevende	Når ikke de som trenger det mest	Skeptisk til etatens tilstedeværelse (legitimtet og tillitt)	Utenfor mandat
7.2.1	7.2.4	7.2.3	7.2.2
		Fagfolk der folk befinner seg	Kunnskaps- vekst viktig
		Tidlig innsats viktig	Viktig å samle fagfolk (tverrfaglig samhandling)
		Ikke behov	Kaotisk
		7.2.4	7.2.4
		Medvirkning	Foreldre støttende tiltak
		7.1.6	7.1.3
		Nettvers- bygging	God ide
		7.1.4	7.1.4

A:

Innspill til NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier		Positive	

RÅDATA

Tabell 5 - Oversikt over fordelingen av beskrivende enheter til analytiske kategorier.

6.2.1 Innspill til NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier (type A innspill)

Ved gjennomgangen av rådataene har jeg funnet 24 innspill av totalt 81 som handler om NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier. Disse innspillene er fordelt på seks beskrivende enheter hvor to av enhetene uttrykker skepsis til prosjektet og fire uttrykker positive innspill til NærNode-prosjektet (Jfr. tabell tre over). Under vil jeg vise eksempler på utsagn som er grunnlaget for de beskrivende enhetene.

To av de beskrivende enhetene knytter seg til skepsis til NærNode-prosjektet. Dette er innspill der *en* respondent mener at prosjektet fremstår kaotisk og ikke lar seg målstyre samt at *tre* respondenter mener at det ikke er behov for et slikt prosjekt. Under fremkommer eksempler på utsagn som er knyttet til de forskjellige beskrivende enhetene:

1) *Ikke behov* (3/3 -7.2.4)

(Parentesen angir hvor mange utsagn som er plassert i denne beskrivende enheten og hvor mange forskjellige respondenter som står for disse utsagnene – videre vises det til det underkapittel der den beskrivende enheten er drøftet):

Eksempel 1: *Jeg er skeptisk til at folk vil velge å være på et sånt sted etter barnehagen.*

2) *Fremstår kaotisk* (3/1 – 7.2.4):

Eksempel 2: *Dette fremstår som en vringleplass. Hvordan skal en klare å målstyre et slikt prosjekt?*

Som det fremgår av tabell tre på side 73, er det vesentlig færre skeptiske innspill til NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier i forhold til positive innspill. Skepsisen går hovedsakelig på om det er *behov* for et slikt type tiltak.

Fire av de beskrivende enheter er kategorisert som positive innspill til NærNode-prosjektet (se tabell tre). I denne gruppen er det totalt 18 innspill fordelt på ni forskjellige respondenter. (Jeg har talt antall respondenter i regnearket, dette tallet fremgår ikke av tabellen.) Under vil jeg vise eksempler på utsagn fra rådata som er grunnlag for de forskjellige beskrivende enhetene i denne gruppen.

1) *Medvirkning* (1/1 – 7.1.6):

Eksempel 3: Mitt innspill til ditt prosjekt er at du setter fokus på artikkel 12 i Barnekonvensjonen. Den sier at barn har rett til å si sin mening i alt som vedrører dem, og barnets mening skal tillegges vekt. Offentlige og private instanser evner ofte ikke å forstå hva dette egentlig betyr. Det er viktig at barna blir spurt og hørt og at ikke voksne sitter og diskuterer over hodet på dem.

Når det gjelder den beskrivende enheten *Foreldrestøttende tiltak*, har jeg valgt å presentere 3 eksempler fra rådata.

2) *Foreldrestøttende tiltak (13/5 – 7.1.3)*

Eksempel 4: Foreldre skal rekke veldig mye, og det tenker jeg et sånt sted kan være med på å forebygge.

Eksempel 5: Det er viktig at barn og foreldre deltar sammen, at det er et rolig sted der en fokuserer på å redusere stress.

Eksempel 6: Jeg tenker det kunne være en fordel dersom det fantes forskjellige aktiviteter i NærNoden. Eksempelvis musikkundervisning, ridning, friluftaktiviteter osv. Gjennom dette kunne foreldrene slippe noe av logistikken. Da tenker jeg også tilbud til eldre søsken.

3) *Nettverksbygging (2/2 – 7.1.4):*

Eksempel 7: Det er forebyggende med nettverk. Nettverksbygging er viktig. Det er viktig å treffe andre.

4) *God ide (2/2):*

Eksempel 8: Dette er en spennende ide.

I dette underkapittelet har jeg vist eksempler på utsagn fra rådata som har gitt grunnlag for de beskrivende enhetene av type A – *NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier*. I neste underkapittel vil jeg vise eksempler på utsagn fra rådata som er grunnlaget for de beskrivende enhetene av type B - *NærNoden som arena for tverretatlig samhandling*.

6.2.2 Innspill til NærNoden som arena for tverretatlig samhandling (type B innspill)

Det er totalt 52 innspill fra rådata som er fordelt til beskrivende enheter som omhandler NærNoden som arena for tverretatlig samhandling. Disse innspillene er videre fordelt på åtte beskrivende enheter, fire som uttrykker skepsis og fire som uttrykker positive innspill. Under vil jeg først presentere utsagn fra rådata som danner grunnlag for de fire skeptiske enhetene – deretter de fire positive enhetene.

1) *For ressurskrevende (11/7 – 7.2.1)*

Som det fremgår av antall utsagn (11) og at syv av ti respondenter har uttrykk dette. Sammen med oppfatningen om at et slikt type arbeid ikke ligger under etatens mandat, er dette hovedinnvendingene mot NærNode-prosjektet.

Eksempel 9: Det samsvarer ikke økonomisk med dagens løsninger. Jeg kan ikke forestille meg at det skal gå rundt.

Eksempel 10: Når en skal gjennomføre endringsprosesser er dette en tung prosess, og spesielt når det handler om endringer i det offentlige. Slik det er nå gjøres en del arbeid i flere etater. Dette medfører dobbelt arbeid. Kanskje en kunne utnytte potensialet bedre ved en samordning av arbeidet. Slik jeg forstår NærNode-ideen er det noe av dette ideen bygger på. At ressursen skal samles litt mer.

Eksempel 11: Det vil være for ressurskrevende for offentlige etater å være tilstede i barnehagene.

2) Når ikke de som trenger det mest (4/3 – 7.2.4):

Eksempel 12: Jeg har erfaring med at det er vanskelig å få folk fra forskjellige kategorier til å delta på samme arena. I arenaer av vanlige familier kommer ikke de spesielle og "vice versa". Folk vil gjerne gå der de treffer folk i samme situasjon.

Eksempel 13: Problemet er at de svakeste foreldrene ikke deltar på sånne felles arenaer fordi de syntes det er skummelt.

3) Skeptisk til etaters tilstedeværelse (6/2 -7.2.3):

Disse innspillene er i samme kategori som forskjellige folk har spilt inn til prosjektbeskrivelsen. Se sitat fra Peder på side 68.

Eksempel 14: Jeg mener at barnevernet ikke har noen rolle i dette konseptet. Det vil oppleves negativt for folk flest at de er der.

Eksempel 15: I mange tilfeller vil en oppleve at den profesjonelle fagpersonen vil ha en holdning til brukerne der de mener at de er faglig overlegne og bedre enn brukeren vil kunne forstå problemet og løsningen. Dette vil kunne medføre utfordringer i et slikt prosjekt.

Som det fremgår av utsagnene i denne beskrivende enheten, handler det både om folks og fagfolks holdninger til profesjonelle.

4) Utenfor mandat (10/6 – 7.2.2):

Også dette er et innspill som mange av respondentene fremhever, og det blir dermed et av de mest tungtveiende motargumentene til NærNoden. Se kommentar til innvending om at NærNoden fremstår for ressurskrevende på forrige side (side 90).

Eksempel 16: Vi mener at pedagogen i barnehagene er ansvarlig for å påse at hvert enkelt barn får den oppfølging de trenger.

Eksempel 17: Vi jobber ikke med forebyggende arbeid i et lavterskeltilbud. Det er litt utenfor vårt arbeidsområde.

Nedenfor fremkommer eksempler på innspill fra rådata som er klassifisert som positive innspill til NærNode-prosjektet. Også her er det fire beskrivende enheter hvor tre av dem fremstår som relativt likeverdige i forhold til hvor mange respondenter som har løftet frem dette synspunktet. Når det gjelder den ene som det er lagt mindre vekt på, så oppfatter jeg dette som overraskende. Det at behov for kunnskap er vektlagt svakt er også kommentert på side 75 i underkapittel 6.2. Se også punkt 2 nedenfor.

1) Viktig med fagfolk der folk befinner seg (8/4 – 7.1.5)

Eksempel 18: Jeg har i mange år tenkt at en må sitte i tverrfaglige team der barna er. Det tror jeg er veldig viktig. Det er for mye henvisninger hit og dit. Jeg tror løsningen er at noen som jobber på ABUP, noen som jobber hos PP-tjenesten og noen som jobber hos barnevernet på samme sted. Det er en drøm jeg alltid har hatt. Se på Kari Killèn som er veldig tydelig på at de som har mye kunnskap må ut der barna er.

Eksempel 19: Jeg er sikker på at fagfolks møte med folk er viktig for å oppnå større trygghet i befolkningen i forhold til barnevernets funksjon.

2) Kunnskapsvekst viktig (1/1 – 7.1.6)

En av respondentene har løftet frem at økt kunnskap er viktig. Dette utsagnet er også knyttet til utdanningen av barnehagelærere hvor respondenten trekker fram at disse burde få bedre kjennskap til hjelpetiltak som er tilgjengelig i kommunen.

Eksempel 20: Det kunne vært økt fokus i utdanningen i forhold til kommunens tilgjengelige hjelpetiltak.

3) Tidlig innsats (6/4 – 7.1.2)

Dette innspillet er det fire respondenter som har valgt å løfte frem. Det at det ikke er pekt på som et viktig og positivt trekk ved NærNode-ideen, behøver ikke bety at respondenten ikke mener at tidlig innsats er viktig. I forhold til tidlig innsats var det en del av respondentene som sa et dette var utenfor deres ansvarsområdet og at de arbeidet mer med eldre barns utfordringer. Noen ga også uttrykk for at de hadde så mange alvorlige saker å jobbe med slik at de ikke hadde anledning til allmenn tidlig forebyggende virksomhet på et lavterskelnivå.

Eksempel 21: Vi har mange ideer til forbedringer, men vi er jo styrt av politikerne og de midlene vi får tildelt. Men vi har snakket mye om tidlig innsats. Vi tenker at trykket nå ligger mye på ungdomsskolenivå. Vi mener det skal være en overføring av midler fra ungdomsstadiet til barnehagenivå. Vi tror at utviklingen går den veien.

Eksempel 22: Vi er opptatt av å komme inn tidlig i forhold til alder og da tilby tidlig innsats. Vi observerer barnet i deres naturlige miljø i barnehagen. Vi tar de ikke ut. Vi ser på læringsmiljøet i barnehagene, men er også opptatt av at foreldrene er de som står nærmest til barnet og kan tilby den beste hjelpen. Vi har stort fokus på barnets tilknytningsfase. Dette er jo barnets første leveår. Dermed er barnehagen også en sentral aktør fordi de har så mye kontakt med barnet i denne fasen.

2) Viktig å samle fagfolk (6/4 – 7.1)

Eksempel 23: Det vil være en fordel dersom en kunne klare å samle hjelpetiltakene. Men jeg tror dette er vanskelig å få til.

Eksempel 24: Vi ønsker mest mulig samarbeid med barnehagene. Det er viktig å få til gode samarbeidsrutiner slik at etatene jobber bedre sammen. Det er ikke optimalt i dag. Vi har mye å strekke oss etter. Å få til gode samarbeidsrutiner er en kjempe utfordring.

I de to ovenstående underkapitlene (6.2.1 og 6.2.2) har jeg vist eksempler på utsagn fra rådata og hvordan disse er fordelt i beskrivende enheter. Dette for at leseren selv skal kunne vurdere om de beskrivende enhetene fremstår som logiske i forhold til den informasjonen en kan trekke ut av dataene.

Som kommentert underveis i denne fremstillingen mener jeg respondentene fremhever betydning av at en kan tilrettelegge for foreldrestøttende tiltak. Dette har respondentene vektlagt med begrunnelse i at de opplever at dagens samfunn i for stor grad er preget av stress som også går ut over barna.

Når det gjelder innspill til NærNoden i forhold til å være en arena for tverretattlig samhandling, har respondentene trukket fra at det vil være positivt at fagfolk er der folk er. Videre har de trukket frem at det er viktig å samle fagfolk og at en bør arbeide med tidlig innsats. Behovet for kunnskapsvekst er ikke fremhevet. Når det gjelder etatenes opplevelse av skepsis til NærNode-prosjektet, så dreier dette seg hovedsakelig om at de mener prosjektet vil være for ressurskrevende. I tillegg mener de at oppgaver i forhold til allmenn tidlig forebygging ikke ligger under deres mandat.

I neste underkapittel vil jeg kommentere det jeg har løftet frem som den tredje analytiske kategorien (se tabell 5 på side 76) og vise til hvordan denne innfallsvinkelen har sitt utspring fra rådata.

6.2.3 Etatenes ambivalens

Ved gjennomgang og analyse av rådata, som beskrevet ovenfor, begynte jeg å telle og sammenligne utsagn. Jeg fant ut hvor mange utsagn jeg hadde i hver beskrivende enhet, samt hvor mange respondenter som hadde gitt uttrykk for dette standpunktet. Videre begynte jeg også å se på hvordan utsagnene til de forskjellige respondentene fordelte seg i de beskrivende enhetene.

Metoden jeg brukte var å ta utgangspunkt i utsagn som fører til en beskrivende enhet og sammenlignet dette med utsagn fra samme respondent som fremkom i de andre beskrivende enhetene. Dette for å få en forståelse for hvor respondenten egentlig står i forhold til problemstillingen.

Blant de etatene (total 3 respondenter) som var skeptisk til NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier, var to av dem også positive til deler av prosjektet. Dette gjelder både til den delen av NærNodens virksomhet som handler om tiltak som er tilrettelagt for å støtte småbarnsforeldre, at tidlig innsats er viktig, samt at det er viktig å samle fagkompetanse. Under har jeg vist forskjellige utsagn som understreker dette. Alle utsagnene er fra samme respondent (merket grå i regnearket):

Utsagn 1: Jeg er skeptisk til at folk vil velge å være på et sånt sted etter barnehagen.

Utsagn 2: Dette er en spennende ide. Jeg tenker det kunne være en fordel dersom det fantes forskjellige aktiviteter i NærNoden. Eksempelvis musikkundervisning, ridning, friluftaktiviteter osv. Gjennom dette kunne foreldrene slippe noe av logistikken. Da tenker jeg også tilbud til eldre søsken.

Utsagn 3: Slik jeg ser det er det viktig at folk får løst noen av hverdagsoppgavene i NærNoden.

Utsagn 4: Vi har mange ideer til forbedringer, men vi er jo styrt av politikerne og de midlene vi får tildelt. Men vi har snakket mye om tidlig innsats. Vi tenker at trykket nå ligger mye på ungdomsskolenivå. Vi mener det skal være en overføring av midler fra ungdomsstadiet til barnehagenivå. Vi tror at utviklingen går den veien.

Utsagn 5: Når en skal gjennomføre endringsprosesser er dette en tung prosess, og spesielt når det handler om endringer i det offentlige. Slik det er nå gjøres en del arbeid i flere etater. Dette medfører dobbelt arbeid. Kanskje en kunne utnytte potensialet bedre ved en samordning av arbeidet. Slik jeg forstår NN-ideen er det noe av dette ideen bygger på. At ressursene skal samles litt mer.

Utsagn 6: Jeg mener det kunne vært relevant for vår etat å delta på et sånt prosjekt.

Med dette ser vi at denne respondent uttrykker meninger som både fremstår positiv og skeptisk til NærNoden og det målfokus som ligger i prosjektet.

Ved å gjennomgå utsagnene fra en annen respondent og se hvordan disse fordeler seg i de beskrivende enhetene, vil en oppdage tilsvarende mønster. Jeg har tatt for meg respondenten som er merket blå i regnearket.

Utsagn 1: Jeg tror at mange familier ønsker å komme hjem etter jobb og barnehage. Dette vil kunne medføre at det bare er de med spesielle behov kommer til å bruke dette stedet.

Utsagn 2: Vi er inne i en prosess hvor helse-, sosial og oppvekst ser på mulighetene for å slå sammen enkelte tjenester. Et av formålene med dette er at en del tjenester flyttes nærmere der folk er. Jeg mener det er viktig for det tverrfaglige samarbeidet at vi er i samme sektor. Tjenestene er altfor fragmentert. Jeg jobber i det offentlige, og heller ikke jeg har oversikt over alle de forskjellige hjelpetjenestene som finnes i kommunen.

Utsagn 3: Jeg mener at det virker forebyggende dersom de forskjellige etatene kjenner bedre til det arbeidet som hver enkelt etat utfører.

Utsagn 4: Barnehagene har veldig trange økonomiske ressurser i dag, og jeg kan ikke se for meg at det skal være økonomisk rom for en slik virksomhet.

Utsagn 5: Det samsvarer ikke økonomisk med dagens løsninger. Jeg kan ikke forestille meg at det skal gå rundt økonomisk.

Utsagn 6: Det er viktig at vi vet hva som er vårt mandat og hva som er andres mandat.

Også i utsagnene fra blå respondent ser vi at vi finner utsagn som uttrykker både skepsis til NærNodens ideer samtidig som respondenten gir positive innspill til de ideer og formål som NærNoden er bygd opp rundt.

For å undersøke denne trenden videre har jeg studert flere respondenters utsagn og ser at det er gjennomgående at de fleste respondenter har utsagn som er sortert inn i både skeptiske og positive beskrivende enheter. Eksempelvis er det 8 respondenter av 10 som har uttrykt utsagn som er sortert i en eller flere av de beskrivende enhetene som uttrykker positive holdninger til NærNoden. Alle 10 respondentene har utsagn som er plassert i beskrivende enheter som uttrykker skepsis til prosjektet.

I det ovenstående har jeg sett på det situasjonsavhengige og det kontekstuelle som finnes i intervjudataene og funnet forhold som setter de beskrivende enhetene som fremkommer i de to ovenstående underkapitlene, i et nytt lys. Denne mer dyptgående analysen er også noe Ryen anbefaler for å gi analysen ny dybde (Ryen, 2006). Ryen sier at det er viktig å søke forklaringer av fenomener ved å se på flere elementer og sammenhenger (ibid). Den nye kunnskapen viser at de beskrivende enhetene ikke representerer en absolutt holdning til fenomenet som studeres (NærNoden), men at forståelsen krever en mer sammensatt tolkning av data.

Det er også viktig å være klar over at selv om en respondent ikke har uttrykt noe, så betyr det nødvendigvis ikke at de ikke mener det. Dette er også et element som er med på å trekke analysen og senere tolkningen av data, inn i en tilnærming til data, der en må ta sakens helhetlige og komplekse natur med i betraktningen. Som jeg har vært inne på i oppgavens innledende kapitler, gjelder dette tema som har vært på dagsorden og forsøkt løst i en tidsperiode på mer enn 20 år, altså et komplekst og omfattende forhold.

6.3 Sammendrag av analysen

I dette kapittelet har jeg foretatt en klassisk innholdsanalyse av studiens intervjudata i et naturalistisk paradigme. I første omgang har jeg delt opp dataene i innspill til

NærNoden som arena for barn og småbarnsfamilier og NærNoden som arena for tverrfaglig samhandling om tidlig innsats.

Derfra har jeg delt dataene inn i beskrivende enheter som representerer skeptiske eller positive innspill til NærNode-prosjektet. Deretter har jeg tatt analysen et steg videre og sett på sammenheng og mønster i utsagn fra samme respondent, dette for å få bedre forståelse for det situasjonsavhengige og kontekstuelle.

Denne gjennomgangen og analysen av data fra intervjuene har gitt grunnlag for tre analytiske kategorier som problemstillingen vil bli drøftet i henhold til.

I den første analytiske kategorien har jeg samlet de forskjellige positive innspillene til NærNode-prosjektet, både i forhold til å være en arena for tverretatlig samhandling og som en arena for barn og småbarnsfamilier. Denne analytiske kategorien har jeg kalt NærNodens potensialer. Problemstillingen er drøftet i forhold til denne kategorien i underkapittel 7.1.

I den andre analytiske kategorien har jeg samlet de forskjellige skeptiske innspillene til NærNode-prosjektet. Også her både i forhold til å være en arena for tverretatlig samhandling og som en arena for barn og småbarnsfamilier. Den tredje og siste analytiske kategorien, har jeg kalt *Etatenes ambivalens* (se underkapittel 6.2.3). På neste side fremkommer en skjematisk oversikt over hvordan de beskrivende enhetene inngår i de analytiske kategoriene og kapitelfordeling i kapittel syv.

Kapittel / Analytisk kategori	Underkapittel	Beskrivende enhet
7.1 NærNodens potensialer	7.1.1	Tverrfaglig samhandling
	7.1.2	Tidlig innsats
	7.1.3	Foreldrestøttende tiltak
	7.1.4	Nettverksbygging
	7.1.5	Fagfolk der folk befinner seg
	7.1.6	Kunnskapsvekst, medvirkning og en god ide
7.2 NærNodens utfordringer	7.2.1	Ressurskrevende
	7.2.2	Mandat
	7.2.3	Legitimitet
	7.2.4	Ikke behov, kaotisk og vanskelig å målstyre
7.3	Vil, men vanskelig å få til	

Tabell 6 - Skjematisk oversikt over sammenheng mellom kapitler, analytiske kategorier og beskrivende enheter.

7 Drøfting av studiens problemstilling

Med bakgrunn i de analytiske kategoriene fra foregående kapittel og teori presentert i oppgavens teorikapitler, vil jeg foreta en analytisk drøfting av studiens problemstilling. I denne studien har målet vært å finne svar på hvordan NærNoden kan bidra til samfunnets målsetning om økt tverretattlig samhandling om innsats tidlig i barns livsløp. NærNodens prosjektbeskrivelse er presentert for fagfolk i offentlige etater i forkant av de kvalitative intervjuene.

NærNoden er en virksomhet som er planlagt etablert i nær tilknytning til barnehagene. Virksomhetens formål går ut på å styrke barns oppvekstmiljø ved å fokusere på kunnskapsvekst blant småbarnsforeldre og i lokalmiljøet samt økt kunnskap og samhandling i det offentlige hjelpeapparatet.

I tillegg er målet at NærNoden skal tilrettelegge for nettverksbygging mellom småbarnsforeldre og profesjonelle, samt tilby løsninger på praktiske oppgaver og behov som kan forenkle og forbedre den enkelte families hverdag. NærNodens idegrunnlag bygger på en modell der NærNoden nyttiggjør seg de ubrukte og uutnyttede ressursene som ligger i den allerede eksisterende barnehagevirksomheten, herunder bygningsmasse, inventar, kundegruppe, systemer og kompetanse som sentrale grunnpilarer i NærNodens stillas. Dette er kapital som skapes, ivaretas og opprettholdes som en del av barnehagens virksomhet.

NærNoden på sin side har som hovedformål å støtte opp om barnehagens virksomhet og tilføre barnehagens personell og kunder et vidt spekter av fordeler. Herunder kan nevnes kunnskapsstøtte og ressurser til faglig og pedagogisk utvikling, tilgang på aktiviteter og muligheter som vil styrke barnehagens pedagogiske virksomhet, fokus på styrking av foreldretilbudet både i forhold til kunnskapsvekst, muligheter for nettverksbygging og løsninger på hverdagslige behov.

Med dette målet og forutsetningene i en sameksistens med barnehagen, går NærNodeprosjektet ut på å etablere en NærNode-pilot hvor profesjonelle og småbarnsforeldre i fellesskap kan utvikle innhold og metoder i virksomheten. På denne måten, slik at målsetningen om å styrke barns oppvekstmiljø, blir oppfylt.

Som en følge av velferdsstatens utvikling har profesjonelle aktører en sentral plass både praktisk og innholdsmessig når en tenker i retning av løsninger på utfordringer i samfunnet. Som Heidi Elisabeth Sandnes redegjør for i sin artikkel i Samfunnsspeilet, opplever småbarnsforeldre i Skandinavia at staten er ansvarlig for å legge til rette for gode løsninger for barnepass, slik at de selv kan arbeide (Sandnes, 2009). Horrigmo og Nylehn fremhever den samfunnsmessige betydningen av kvinners økte deltagelse i arbeidslivet og at barnehagenes fremvekst har sitt utspring som følge av dette behovet (Horrigmo & Nylehn, 2009). Esping-Andersen viser til at en bør se på nye metoder i forhold til hvordan sosiale modeller for fremtiden skal utvikles for å gi størst mulig effekt og utbytte for å ivareta de behov en har i samfunnet (Esping-Andersen, 2005). Han viser til at en bør tilrettelegge for et *velferdsregime* i større grad enn en *velferdsstat*. I et velferdsregime er samfunnets utvikling og sosiale modeller utviklet og ivaretatt i et samarbeid mellom stat, marked og forbruker. I sin tanke for fremtiden løfter Esping-Andersen frem betydningen av virkemidler som vil gi *Pareto Frontier* som kan beskrives som løsninger som gir størst mulig utbytte både i forhold til økonomisk effektivitet og fordeling av velferdsgodene (ibid).

Som en følge av de offentlige aktørenes sentrale posisjon i spørsmål som gjelder velferdsløsninger, har en sentral del av NærNodens prosjektutvikling bestått i å spørre profesjonelle i offentlige etater om deres oppfatning i forhold til innhold, løsninger og metoder i NærNoden. Videre har det vært viktig å høre deres oppfatning om egen deltagelse i et slikt prosjekt som NærNoden representerer. I intervjuene har respondentene også blitt spurt om hvilke utfordringer de ser i forbindelse med realiseringen av en NærNode-pilot.

I analysen av data fra de kvalitative intervjuene har jeg brukt Excel som verktøy for å kunne sortere og telle utsagn. Fordelen med denne metoden har vært at det har vært lettere å se sammenhenger og tendenser i rådata. Dermed ble jeg oppmerksom på forhold som det ellers ville vært vanskelig å få øye på. Et eksempel er at jeg har kunnet telle hvor mange respondenter som har gitt uttrykk for forskjellige holdninger, også på tvers av de beskrivende enheter. Med det mener jeg at et utsagn som kan være plassert i den beskrivende enheten *Nettverksbygging* også kan passe inni i den beskrivende enheten *Foreldrestøttende tiltak*. Et eksempel på dette er følgende utsagn:

Det er forebyggende med nettverk. Nettverksbygging er viktig. Det er viktig å treffe andre.

Ved å telle utsagn på tvers av beskrivende enheter har jeg sett at det er gjennomgående at en del forhold er representativt for respondentene. Blant annet at det er gjennomgående at respondentene ser betydningen av og er positive til at det arbeid med tidlig forebygging og foreldrestøttende tiltak er viktig, at de anser de offentlige etatene som ansvarlige for dette arbeidet samt at de ikke ser hvordan dette arbeidet kan gjøres på en hensiktsmessig måte i forhold til den arbeidssituasjonen og kapasiteten etatene har pr dags dato. Denne ambivalensen vil jeg komme tilbake til i underkapittel 7.3 hvor jeg drøfter etatenes ambivalens.

I løpet av arbeidet med analysen har det vokst frem tre analytiske kategorier som studiens problemstilling er drøftet i forhold til. Denne drøftingen vil bli presentert i dette kapittelet. En av kategoriene reflekterer de innspill fagfolkene har til NærNodens potensialer, en annen kategori handler om NærNodens utfordringer og den tredje kategorien har jeg kalt *etatenes ambivalens*. I sistnevnte kategori vil respondentenes utsagt bli drøftet opp mot blant annet momenter som fremkommer i Esping-Andersen sin artikkel ”*Putting the horse in front of the chart: Towards a social model for mid-century Europe*” (Esping-Andersen, 2005). Her settes søkelyset på hvordan det kreves et bedre samarbeid mellom offentlige og private aktører, samt en ansvarsforskyvning bort fra en allerede belastet velferdssektor for å finne løsninger på de behov i samfunnet som handler om allmenn tidlig innsats og forebygging. En innsats som ifølge NærNode-ideen, har som målsetning å bevistgjøre og ansvarliggjøre småbarnsfamiliene selv og lokalsamfunnet som de er en del av. Inndelingen videre i dette kapittelet følger de analytiske kategoriene med tilhørende beskrivende enheter. Til sist i kapittelet vil jeg oppsummere drøftingen og konkludere på studiens problemstilling.

7.1 NærNodens potensialer

I intervjuene har respondentene uttrykt positive holdninger til de mulighetene de mener ligger i en type modell som NærNoden representerer. Innspillene handler om hvilke arbeidsmodeller og hvilket fokus de mener det vil være viktig å vektlegge i et slikt prosjekt. Her er det lagt vekt på betydningen av *tverretatlig samhandling, tidlig innsats, foreldrestøttende tiltak, nettverksbygging og at offentlige aktører kommer nærmere befolkningen*. En respondent har fremhevet *betydningen av kunnskapsvekst*, men da i

forhold til at det er behov for økt vektlegging i barnehagelærerutdanningen i forhold til hvilke forskjellige tjenester og tiltak som finnes i det offentlige hjelpeapparatet.

Under vil jeg komme nærmere inn på hver av disse momentene og drøfte dem i forhold til studiens problemstilling og teori.

7.1.1 Tverretatlig samhandling

Flere av respondentene i undersøkelsen er positive til NærNodens potensialer i forhold til å kunne være en egnet arena for tverretatlig samhandling. En respondent sier blant annet følgende:

Jeg mener at det virker forebyggende dersom de forskjellige etatene kjenner bedre til det arbeidet som hver enkelt etat utfører.

Respondentene forteller at det tidligere har vært iverksatt forskjellige tiltak for å forbedre samhandlingen og samarbeidet mellom offentlige etater samt for å knytte etatene tettere sammen. Blant annet er ordninger med forskjellige tverretatlige team forsøkt. Det fremgår av intervjudata at de tverretatlige teamene ikke alltid har fungert optimalt, og heller ikke i henhold til det som var intensjonen. Flere av respondentene har uttrykt at samhandlingen og samarbeidet i offentlig sektor er et behov som en trenger å finne bedre løsninger på. En av begrunnelsene for dette er at respondentene mener at en lav grad av samhandling og samordning medfører dårlig utnyttelse av allerede knappe ressurser, samt at brukerne ikke får den beste oppfølgingen verken i forhold til kontinuitet, effektivitet eller informasjon.

I NærNodens prosjektbeskrivelse fremheves tverretatlig samhandling som en sentral del av prosjektets kjerne og ”kraftstasjon”. Det er også tanken på et sterkt kompetansesenter som er bakgrunnen for navnet ”Node”. Noden representerer et senter som skal spre kunnskap og kompetanse i miljøet av småbarnsforeldre og fagfolk. Det er viktig å merke seg at småbarnsforeldrene selv ansees som en sentral aktør blant fagfolkene, både som formidlere og mottakere av kunnskap. I NærNoden er tanken at fagfolk og småbarnsforeldre er likestilt og arbeider mot samme mål - en styrking av barns oppvekstmiljø.

I *Rammeplanen for barnehager* fremgår det at barnehagen skal samarbeide med andre tjenester og institusjoner i kommunen, på en slik måte at barn og foreldre får et mest

mulig helhetlig tilbud til beste for barns oppvekst og utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2006).

Samtidig som respondentene ser potensialer i NærNode-modellen i forhold til tverretatlig samhandling, uttrykker de skepsis til om NærNoden er det riktige stedet for dette arbeidet. Hovedsakelig med begrunnelse i at prosjektet fremstår for omfattende og ressurskrevende, spesielt med tanke på hva de opplever dette vil kreve av ressurser fra offentlig sektor. Dette innspillet er drøftet i underkapittel 7.2.1.

Tema det skal samhandles om i NærNoden er forebygging ovenfor førskolebarn og deres familier. Som en følge av dette er etatenes syn på sin rolle i forhold til forebygging retningsgivende når de vurderer om tverretatlig samhandling i NærNoden er relevant for dem. Respondentene uttrykker at tidlig innsats er viktig, og at tidlig innsats bør prioriteres fremfor senere innsats. De sier at forebyggende virksomhet ligger under deres mandat, dog opplever jeg at det er uklart *hva slags forebyggende arbeid* de ser for seg at ligger under deres mandat. St. meld 72 (1984-85) deler forebyggende arbeid opp i tre nivåer. I primærforebyggende tiltak søker en å forhindre at uønskede skader og tilstander oppstår. I sekundærforebyggende tiltak ønsker en å forhindre at negative forhold utvikler seg og i tertiærforebyggende tiltak setter en i verk hjelp der problemet er konstatert. Av primærforebyggende tiltak fremhever respondentene blant annet at de har informasjonsmøter på skoler. Samtidig sier de fleste respondenter at forebyggende arbeid på lavterskelnivå, slik som NærNodens aktivitet representerer, ikke inngår i deres domene eller mandat.

Som et resultat av at respondentenes utsagn både går i retning av at tidlig forebygging *ligger under deres mandat* og samtidig *ikke ligger under deres mandat*, sitter jeg igjen med en opplevelse av at respondentene er ambivalente i forhold til hvilken rolle deres egen etat har i forhold til hvordan utfordringen med tidlig forebygging kan løses. Videre oppfatter jeg at respondentene gir uttrykk for at det vil være vanskelig å få til en endring fra tertiærforebyggende tiltak til primær- og sekundærforebyggende tiltak. Dette begrunnes med at etatene opplever å være låst i de ansvars- og arbeidsoppgaver som allerede hviler på dem i forhold til tertiærforebygging samt ansvar i saker der tidspunktet for forebygging er over og ivaretagelsen av barn og familier som allerede står i en svært alvorlig situasjon må prioriteres. Som en følge av dette virker det som at de offentlige

aktørene opplever å sitte fast i en slags ”skruestikke” som det er vanskelig å komme ut av. Denne ”skruestikken” er også reflektert i historien på side 35 i underkapittel 4.4 som synliggjør hvordan arbeidet med å redde barn som drukner, hindrer arbeidet med å redde dem fra å falle i vannet. Dette forholdet vil jeg komme tilbake til i kapittel 7.3 hvor jeg drøfter det jeg kaller *etatenes ambivalens*.

Av det ovenstående ser vi at oppgavene som forventes løst av det offentlige hjelpeapparatet kan være større enn det er realistisk at de skal kunne håndtere. I underkapittel 3.1 fremkommer det at i Skandinavia forventer borgerne at staten er ansvarlig for å finne løsninger på samfunnets utfordringer, herunder gode løsninger for barnepass (Sandnes, 2009). I løpet av denne studien har det blitt tydelig for meg at en muligens burde endre på denne holdningen og snu seg til nye aktører som ikke allerede har hendene fulle.

En av respondentene sier at forebygging på lavterskelnivå er en del av deres mandat og noe de arbeider med. Den samme etaten ser også for seg at de med fordel kunne deltatt i et slikt prosjekt som NærNoden representerer samtidig som de ser utfordringene med å få dette til:

Jeg mener det kunne vært relevant for vår etat å delta i et sånt prosjekt. Vi ønsker mest mulig samarbeid med barnehagene. Det er viktig å få til gode samarbeidsrutiner slik at etatene jobber bedre sammen. Det er ikke optimalt i dag. Vi har mye å strekke oss etter. Å få til gode samarbeidsrutiner er en kjempeutfordring.

Som det fremgår av det ovenstående mener jeg etatene er samstemte i forhold til at tverretatlig samhandling for forebygging er viktig, samtidig som det fremstår noe uoversiktlig hvem og hvordan dette arbeidet skal gjøres. I neste underkapittel vil jeg komme nærmere inn på etatenes innspill i forhold til viktigheten av tidlig innsats.

7.1.2 Tidlig innsats

På tilsvarende måte som det uttrykkes om tverretatlig samhandling, er respondentene enig om at forebygging og tidlig innsats er sentrale satsningsområder i arbeidet med å redusere risikoen for senere sosiale utfordringer. Blant annet fremkommer det utsagn som følgende:

Når det gjelder så små barn som barnehagebarn, er det viktig at en prøver å få tak i problemet tidlig.

I Barnehageloven § 2 6. ledd, fremgår det at barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon (Barnehageloven, 2005). I teori og forskning finner vi tilsvarende uttalelser. Som det fremgår i oppgavens kapittel 1, har James Heckman funnet dekning for at tidlig innsats gir seks ganger større samfunnsmessig avkastning enn senere innsats (James J. Heckman, 2013). I studien: *”Et liv jeg ikke valgte. Om unge uføre i fire fylker”* har forskerne kommet frem til at de bakenforliggende årsakene til ung uførhetsalder ofte har sitt utspring i forhold fra tidlig barndom i dysfunksjonelle familier (Olsen et al., 2009). Kari Killèn er tilsvarende opptatt av hvordan barns oppvekst går i arv fra generasjon til generasjon. Det vil si at de mønstre som barnas foreldre har levd under i egen barndom, gjerne blir gjentatt når de selv får barn. Dermed blir det viktig å bryte denne kjeden i de tilfeller hvor situasjonen er negativ (Killén, 2007). Videre sier Killèn at forebygging er alles ansvar. Det er viktig med tidlig innsats for å forebygge dysfunksjonelle mønstre (ibid).

Med tanke på at barn og ungdom sjeldent beveger seg alene på skråplanet, så kan en se at noen barns utfordringer fort kan bli ens egne barns utfordringer. Dette vil jeg komme tilbake til i studiens oppsummering og konklusjon i underkapittel 7.4. Her argumenterer jeg for at det foreligger grunner for et lokalsamfunn i forhold til å ta ansvar for helse, vekst og utvikling i egne barns oppvekstmiljø.

Også i forhold til tidlig forebygging oppgir de fleste respondentene at de ikke er fornøyd med sin egen innsats på dette området. Begrunnelsen de angir for dette er at arbeidsmengden og sakskompleksiteten i andre mer alvorlige sakstilfeller medfører manglende kapasitet til forebyggende oppgaver, altså samme begrunnelse som fremkommer i ovenstående underkapittel. Noen av respondentene gir uttrykk for at de arbeider aktivt for å komme tidlig på banen når barn står i situasjoner der det er behov for tidlig innsats. Under vises et eksempel på dette:

Vi er opptatt av å komme inn tidlig i forhold til alder og da tilby tidlig innsats. Vi observerer barnet i deres naturlige miljø i barnehagen. Vi tar dem ikke ut. Vi ser på læringsmiljøet i barnehagene, men er også opptatt av at foreldrene er de som står nærmest barnet og kan tilby den beste hjelpen.

Som det fremgår av innlegget over så er foreldrene sentrale i det arbeidet som offentlige etater, herunder barnehagen, kan foreta seg i forhold til barna. Foreldre skal både

informeres og samtykke før barnehage eller andre instanser, har anledning til å foreta seg noen form for inngripen. Dette følger blant annet av taushetsplikten som offentlige etater er underlagt i henhold til eget lovverk og forvaltningsloven §§ 13 flg.

(Forvaltningsloven, 1970). Barnehagene har opplysningsplikt til barnevernet kun i tilfeller av svært alvorlig karakter. Alvorlighetsgraden i slike tilfeller dreier seg om forhold der etaten mener at barnet er utsatt for mishandling eller alvorlig omsorgssvikt på en slik måte at det foreligger grunn til å ta barnet ut av hjemmet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006). Dette medfører en begrensning i de offentlige etatenes rett og mulighet til å melde ifra om tilfeller de vurderer som bekymringsfulle.

Det biologiske prinsipp står sterkt i norsk rett. Et prinsipp som gir foreldrene sentrale og viktige rettigheter i saker som gjelder egne barn. I noen tilfeller kan en se at dette prinsippet har gått ut over barns rettsikkerhet (Huitfeldt, 2008). Med dette ser vi at tidlig innsats ovenfor barn, i mange tilfeller kun er tilgjengelig hvis foreldrene samtykker. Dermed kan målrettede tiltak kun være tilgjengelig i tilfeller hvor utfordringen ligger hos barnet og ikke hos foreldrene. Kritikken av trekk ved foreldrene eller deres livssituasjon, som barnehagen eller andre aktører opplever som negativt for barnet, kan oppleves vanskelig å ta opp og få gjort noe med. Med bakgrunn i dette kan en se at det er en mulighet for at et stort antall tilfeller hvor det er behov for tidlig innsats, ikke er tilgjengelig for de offentlige etatene.

Aktuelle saker i området mellom de familiene som håndterer sine liv godt - til de familiene som er i en svært utsatt posisjon og dermed kvalifiserer til at det offentlige hjelpeapparatet har rett og plikt til å komme på banen - kan være lang. Hvor stor avstand det er mellom disse ytterpunktene, og hvor stor prosentandel av familiene som befinner seg mellom disse ytterpunktene, er uvisst. Dog er det denne gruppen som kunne hatt utbytte av et tidlig allment forebyggende alternativ, der kunnskapsvekst og styrking av lokalmiljøet er målsetningen.

Også i tilfeller hvor det er åpenlyst at det offentlige både burde, og kunne trådt inn, er det til tider vanskelig å få øye på situasjonen som barnet lever under. Gjennom media har vi fått kjennskap til flere slike saker hvor det har vist seg at en ikke har klart å få øye på alvorlighetsgraden i situasjonen. Et eksempel på dette er saken om Christoffer

Gjerstad Kihle som ble drept ni år gammel etter å ha blitt mishandlet av sin stefar i en årrekke (www.wikipedia.org, 2015).

Under fremkommer et innlegg på en nylig publisert blogg som også tar opp denne utfordringen. Maria Eikenes blogger om det å være barn av rusavhengig. Hennes utsagn handler om det å ikke bli fanget opp tidlig nok:

Det er også noe jeg vil poengtere, at samfunnet idag er fantastisk dårlig til å ta tak i de unge som har problemer og står ved et brytepunkt. I dag bruker vi alt for mye energi på å fikse dem når det allerede har gått til helvete. Du kommer ikke inn til hverken behandling eller blir tatt på alvor før du når dunken. (Eikenes, 2015).

Konklusjonen er at også når det gjelder forebyggende arbeid og tidlig innsats er respondentene enige om at dette er et sentralt arbeidsområde og viktig å ta tak i. Dog er det noe uklart hvordan dette skal tas tak i og hvem som holder fokus på denne oppgaven. En del peker mot barnehagelærerne – samtidig som noen peker på at det er et stort ansvar for barnehagelærerne å ta alene.

Under vil jeg drøfte respondentenes innspill i forhold til betydningen av foreldrestøttende tiltak.

7.1.3 Foreldrestøttende tiltak

Et annet innspill som flere av respondentene har løftet frem som sentralt å legge vekt på i NærNodens utvikling, er foreldrestøttende tiltak. Respondentene gir uttrykk for at endringer i samfunnet har medført et høyere stressnivå hos foreldre nå enn tidligere. Dette mener de er en risikofaktor for barnet. Under fremgår noen av utsagnene fra respondentene som handler om dette:

Foreldre skal rekke veldig mye, og det tenker jeg et sånt sted kan være med på å forebygge. Det er positivt at du har fokus på et innhold som kan lette hverdagen for småbarnsforeldre. Jeg vil fremheve behovet for å forebygge stress som jeg forstår er en sentral del av dette prosjektet. Stress er den styggeste psykiske risikofaktoren vi har.

På den annen side har respondentene også gitt uttrykk for at de mener det ikke er behov for den type foreldrestøttende tiltak som NærNoden representerer. Blant annet finner vi følgende innspill fra respondenter:

Du sier at foreldre til barnehagebarn har behov for å treffes etter barnehagetid, det er jeg skeptisk til.

Det er positivt hvis dette stedet kunne være et sted hvor en kunne få litt grunnleggende informasjon. De aller fleste vil ikke ha behov for denne informasjonen. De fleste klarer seg greit. Jeg mener det vil være vanskelig å nå de som har det vanskeligst og som trenger et slikt tilbud mest. De andre familiene vil en nok lettere nå, men de hadde klart seg uten et slikt tilbud.

Tidsnyttingsundersøkelsene som ble gjennomført i årene 1970, 1980, 1990 og 2000, viser at foreldre opplever å være i en tidsklemme mer nå enn tidligere. De opplyser også at de opplever å ha fått mindre tid med sine barn, men i realiteten viser undersøkelsen at de har mer tid sammen med barna (Kitterød & Lømo, 1999). Årsaken til dette forholdet kan være at tid til barn er blitt et mer aktuelt spørsmål i de senere år. En annen mulighet er at forventningene til den enkelte, samt muligheter og ønsker for hva en skal rekke å delta i, kan være økt. En annen årsak kan være at flere lever alene med barn nå enn tidligere (Jensen, 2005; NOU 1999:25). Uansett årsak er opplevelsen av stress og tidsklemme blitt mer aktuell.

Av respondentenes innspill fremgår det at i de samfunnsendringer som har oppstått ved at foreldre i større grad enn tidligere lever alene, kvinner deltar mer i arbeidslivet og deltagelsen i nærmiljøet er mindre nå enn tidligere, så er det et økt behov for tiltak som kan støtte småbarnsforeldre i de daglige gjøremål. Dette er også et av de grunnleggende behov i samfunnet som NærNode-ideen er bygd opp rundt.

En annen sentral endring i samfunnet som har betydning for småbarnsforeldre, er at flere og flere butikker og tjenester har utvidede åpningstider. I mange tilfeller medfører dette et behov hos småbarnsforeldre for trygge og gode barnehage tilbud på andre tider av døgnet enn barnehagens ordinære åpningstid.

Et annet moment i den samme debatten er at det settes spørsmålstejn ved at barn ofte har lange dager i barnehage og gjerne lengre ”arbeidstid” enn foreldrene (Strøm, 2015). Det er ikke uvanlig at barn har en hektisk time sammen med foreldre før de leveres i barnehagen og så, etter åtte til ni timer i barnehagen, får et par nye hektiske timer med foreldrene før det er leggetid. Det er ikke tradisjon for døgnåpne barnehager i Norge selv om enkelte prøveprosjekter er iverksatt (ibid). I debatten om døgnåpne barnehager, er et av motargumentene at barn har behov for å være sammen med sine omsorgspersoner når de skal legge seg for å sove. Dette er et sentralt behov for barn på lik linje med at

kvalitetstid sammen med foreldrene på dagtid også er et viktig behov. I NærNoden er denne utfordringen et punkt som det vil være naturlig at fagfolk og foreldre i fellesskap søker å finne løsninger på.

Respondentene har gitt uttrykk for at en mulig løsning kan være at NærNoden tilrettelegges for å kunne levere ”barnehagetjenester” også på kvelds- og nattetid. Av sentralt innhold for at dette skal bli en god løsning bør tjenesten inneholde kjente elementer fra barnas hverdager i barnehagen. Dette kan være personell og lokasjoner de er kjent med. Respondentene gir i tillegg uttrykk for viktigheten av at opplevelsen blir trygg og harmonisk.

En del innspill til debatten om døgnåpne barnehager viser til at barna har best av å være hjemme om natten. I denne vurderingen bør betydningen av at barnehage på kvelds- og nattetid kan erstatte noen av hverdage i barnehagen, vurderes. Dette kan bidra til at barnet kan få rolige hverdager hjemme med foreldre. En variert livssituasjon, der en eksempelvis er tre dager i barnehagen på dagtid og en natt annenhver uke, vil kunne være et godt alternativ i forhold til fem fulle hverdager i barnehagen hver uke. I tillegg vil et slikt alternativ gi småbarnsforeldre større mulighet til å arbeid turnus.

Neste avsnitt handler om nettverksbygging mellom småbarnsfamilier og fagfolk. Dette er en sentral del av det arbeidet som er nødvendig for at NærNoden skal kunne bli et sted for nærhet, trygghet og samhold, som blant annet kan være en av byggesteinene i å utvikle en døgnåpen barnehageløsning for småbarnsforeldre som trenger det.

7.1.4 Nettverksbygging

Respondentene fremhever at muligheter for nettverksbygging og utvikling av sosial kapital, er viktig for småbarnsfamilier. I sosiale nettverk utveksles kunnskap og erfaring som gjør det lettere for småbarnsforeldre å bli trygge i sin rolle som omsorgspersoner for sine barn. Respondentene fremhever også at det er viktig å delta i sosiale settinger hvor en opplever å være inkludert, opplever gjenkjenning, lære av andre og dele opplevelser for å nevne noe. En av respondentene sier som følger:

Det er forebyggende med nettverk. Nettverksbygging er viktig. Det er viktig å treffe andre.

En annen respondent gir et innspill om at NærNoden kan arbeide for å inkludere flere kategorier mennesker i et slik nettverk:

Jeg er opptatt av å inkludere barn i alle aldre i et slikt prosjekt. Hvis du tenker ut fra alder er samfunnet i dag svært alderssegregert. Jeg foreslår at en jobber for å integrere aktiviteter for folk i forskjellig aldre.

Sistnevnte respondenten reflektere over at endringer i samfunnet har ført til mindre varierte nærmiljø der mulighetene for å treffe forskjellige type mennesker i nærmiljøet er redusert. En av de viktigste årsakene til denne endringen er at kvinner deltar mer i arbeidslivet nå enn tidligere. Dette medførte at kvinner og barn i stor grad forsvant fra nærmiljøet. Med dette har det vokst frem et behov for at det skapes nye løsninger som kan ivareta familiers behov for å delta i nettverk bestående av forskjellig type mennesker.

Også i teori fremkommer menneskers sosiale relasjoner og nettverksbygging som sentrale for menneskers vekst og utvikling. En viktig teoretiker i forhold til betydningen av sosiale relasjoner er Urie Bronfenbrenner, som i sin utviklingsøkologiske modell viser hvordan forskjellige sosiale systemer i miljøet rundt mennesket, har betydning for personens vekst og utvikling (Bronfenbrenner, 1979). Som det fremgår i underkapittel 3.4, fremholder Parsons i sin aksjonsteori og strukturfunksjonalisme, at sosialt nettverk og samspill med andre er viktige faktorer når en ser på familiers muligheter og utvikling (Parsons, 1949). I teorikapittelet til studien har jeg også nevnt Cooley og hans teorier om "The Lookingglass self" hvor det argumenteres for at mennesker blir kjent med seg selv gjennom å se seg selv i andres øyne (Cooley, 1902). Mennesker utvikler seg i sosiale møter med andre (Gulbrandsen, 2014). Dette er bare et lite knippe av teoretikere som fremhever betydningen av det sosiale samspillet mennesker i mellom.

I NærNoden er målet og tilrettelegge for nettverksbygging mellom småbarnsforeldre. Dette er tenkt løst ved at det finnes forskjellige tilbud i NærNoden som et spisested og aktiviteter der småbarnsfamilier kan møtes. Ideen går også ut på at det finnes andre type aktiviteter på området. Videre er målsetningen å tilrettelegge for at fagfolk deltar i dette miljøet og gjør seg, og sine etater, kjent blant andre fagfolk og småbarnsforeldre. Som det fremgår av intervjudata og teori, har fagfolk også ha behov for å bygge nettverk og

relasjoner til hverandre (Se utsagn 2 og 3 fra respondent på side 83.) (NOU 2009:22; St. meld. nr. 47 (2008-2009)).

Et annet planlagt prosjekt i NærNoden er å tilrettelegge for ukentlige fagseminar der både fagfolk og småbarnsforeldre kan delta. Tanken er at seminarene skal bidra til kunnskapsvekst i forhold til de forskjellige offentlige etatenes arbeid og andre forhold som er av interesse for dem som lever og arbeider med barn. Eksempler på dette kan være betydningen av riktig kosthold, råd i forhold til barns bruk av data, foreldres engasjement i lokalmiljøet osv. Dette vil bidra til nettverksbygging mellom småbarnsforeldre og fagfolk samt til nettverksbygging og kunnskapsutvikling mellom de forskjellige etatene. En sentral bidragsyter til disse seminarene er fagfolkene i de offentlige etatene. Med bakgrunn i dette kunnskapsbehovet samt ønsket om nettverksbygging mellom fagfolk samt mellom fagfolk og foreldre, så er fagfolkens tilstedeværelse sentral i forhold til at NærNoden kan nå sitt mål. I neste underkapittel presenteres respondentenes innspill i forhold til betydningen av etatenes og fagfolks tilstedeværelse på folkets arena. Dette vil jeg drøfte i neste underkapittel.

7.1.5 Fagfolk der folk befinner seg

Flere respondenter peker på betydningen av fagfolks tilstedeværelse der folk befinner seg. Jeg vil løfte frem noen eksempler fra rådataene:

Jeg er sikker på at fagfolks møte med folk er viktig for å oppnå større trygghet i befolkningen i forhold til barnevernets funksjon.

Det å skaffe seg et nettverk i hjelpeapparatet er viktig slik at en kan kalle på dette ved behov.

Jeg er enig i at fagfolk i barnehagene står alene med et stort ansvar i forhold til barna i barnehagen.

Det jeg syntes er bra med dette forslaget er at innsatsen settes inn der barnet allerede er. Dermed kan en også nå den gruppen som stiller svakest fordi de også bruker barnehagen.

Av de ovenstående innspillene fremgår det at etatenes deltagelse på folkets arena, både er viktig og positivt for relasjonen mellom småbarnsforeldre og hjelpeapparatet. I tillegg er denne kunnskapen viktig for at folk skal ha kjennskap til hvilke hjelpetiltak som finnes.

I underkapittel 7.2.3, som handler om etatenes legitimitet og tillitt på folkets arena, ser vi at respondentene gir uttrykk for skepsis i forhold til å innlemme fagfolk, og da spesielt barnevernet, i barnehagene. Et eksempel på utsagn i forhold til dette er:

Jeg mener at barnevernet ikke har noen rolle i dette konseptet. Det vil oppleves negativt for folk flest at de er der.

I teori legges det vekt på betydningen av at fagfolk gjør seg synlig i det miljøet der folk befinner seg. Blant annet finner vi føringer for dette i samhandlingsreformen (St. meld. nr. 47 (2008-2009)) og i *Nou 2009:22 "Det du gjør (NOU 2009:22), gjør det helt - Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge."*

I underkapittel 4.4 beskrives et konsept fra USA som kalles "*People helping people*". Dette konseptet går ut på at en har blitt klar over betydningen av lokalmiljøet i forhold til familiers evne til å ta vare på seg selv. Fagfolk brukes som ressurs både i forhold til opplæring og veiledning av familiene i lokalmiljøet, samt til saker av mer alvorlig karakter (Haapala, 1996).

Respondentenes innspill viser hvordan NærNoden kan bidra til en styrking av barns oppvekstmiljø på lik linje med det som beskrives i ovennevnte konsept. I NærNoden er tanken å synliggjøre for deltagerne i lokalsamfunnet hvilken betydning deres egen deltagelse har i forhold til å skape et godt lokalmiljø som er trygt for barn å vokse opp i.

For å få dette til, er kunnskapsvekst og kompetanseutvikling viktig. Dette både i forhold til håndtering av forhold i eget liv, men også i forhold til å være en ansvarlig deltager i et lokalmiljø der en kan bety en viktig forskjell for andre. I neste underkapittel vil jeg komme nærmere inn på kunnskapsvekst som positiv mulighet i NærNoden.

7.1.6 Betydning av kunnskapsvekst

Kunnskapsformidling og utvikling av kompetanse er et sentralt virkemiddel i NærNoden for å øke foreldres bevissthet om barns behov. I tillegg er kunnskap viktig for å bevisstgjøre foreldre i lokalmiljøet om eget ansvar og betydning i barns oppvekstmiljø. Jeg mener dette aspektet kommer tydelig frem i NærNodens prosjektbeskrivelse.

Respondentene har i noen grad vært opptatt av betydningen av kunnskapsvekst blant foreldre og fagfolk, men i svært mindre grad enn jeg hadde forventet. Bare en

respondent fremhever at det burde vært økt fokus i barnehagelærerutdanningen i forhold til at studentene burde hatt økt kunnskap om kommunens tilgjengelige hjelpetiltak. Ellers sier en annen respondent at grunnleggende informasjon til småbarnsforeldre kan være viktig i noen tilfeller, men at de aller fleste ikke har behov for dette.

Jeg har undret meg over hvorfor det ikke er lagt større vekt på småbarnsforeldres behov for økte kunnskaper i forhold til det å leve med barn og hvordan en kan forholde seg dersom en møter utfordringer. Når det i så mange tilfeller viser seg at barn har fått en mindre heldig utvikling, mener jeg det vil være nyttig for å se om noen kunne vært gjort annerledes.

Respondentene har i noen grad gitt uttrykk for at det er et behov for at ansatte i de offentlige etatene får bedre kunnskap om de andre etatenes arbeidsoppgaver, metoder, tolkning av problemstillinger samt deres innfallsvinkler til barn og familiers utfordringer. På den annen side er dette ikke fremtredende i intervjudataene.

Respondentene har ikke gitt uttrykk for at det er et behov blant fagfolk å bli bedre kjent med småbarnsforeldres synspunkter og utfordringer i forhold til forsørgeroppgaven samt eksempelvis hva småbarnsforeldrene opplever å ha behov for av hjelp fra hjelpeapparatet. Siden vi vet at mange barn starter livet med utfordringer, og at disse utfordringene ofte stammer fra forskjellige forhold i barnets hjem, så er det nærliggende å tenke seg at kompetanseheving blant foreldre i mange tilfeller kunne avverget problemet. Personlig opplever jeg at erfaringer og kunnskap som jeg har tilegnet meg gjennom mange års studier og foreldreskap gjerne skulle vært på plass i den perioden jeg var småbarnsmor. Jeg opplever at både erfaring og kunnskap har vært viktige kilder i forhold til å få en bedre forståelse for hvilke forhold som har betydning i barns liv.

Tema er kunnskapsvekst, og spørsmålet er hvem som trenger kunnskap. I løpet av studien har jeg erfart at dette er et innfløkt og interessant spørsmål. Slik jeg har erfart det, har det både i intervjuene med ansatte i etatene samt i samtalene med folk i forbindelse med forstudien vist seg at det er en oppfatning om at "*folk flest*" (oss/vi) klarer oss bra og ikke trenger støtte eller hjelp. Det er "*de andre*" som trenger hjelp og forebygging.

Gjennom en slik holdning mener jeg en undergraver behovet for hjelp og støtte som en stor mengde barnefamilier på et eller annet tidspunkt trenger. Etter min oppfatning vil de fleste i perioder befinne seg i gruppen av dem som syntes at utfordringene med småbarn er vanskelige og kompliserte å håndtere. Gjennom samtaler og intervju sier fagfolk og vanlige folk at tidvis vil folk flest være i en situasjon som de opplever utfordrende, men deres behov blir fort tilsidesatt som uvesentlige. Dog viser det seg at mange av dagens barn og ungdommer med problemer, kommer fra gruppen av *vanlige folk*.

Det kan se ut som at samfunnet har behov for å plassere folk i enten den ene eller den andre enden av skalaen, hvor den ene enden handler om rusmisbruk og alvorlig misshandling, og den andre enden om velfungerende familieforhold som ikke kjenner på kroppen at livet byr på utfordringer. De fleste av oss, som ikke er rusmisbrukere, skal da ifølge denne logikken, havne i gruppen av familier som har det hele under kontroll.

Dette er ikke et riktig bilde av virkeligheten, tidvis – og i et langt liv med barn - trenger de fleste foreldre veiledning og hjelp i utfordrende situasjoner. Siden det blant de barna som trenger hjelp i ungdomstiden, ikke bare befinner seg barn fra hjem med alvorlig rusmisbruk, betyr dette at de kommer fra andre type hjem der foreldrene sannsynligvis kunne hatt utbytte av innspill, veiledning, tankevekkere og støtte i løpet av barnas oppvekst. I underkapittel 6.1 er dette kommentert. I underkapittel 7.1.2 har jeg også snakket om mengden av potensielle utfordringer som ligger i farvannet mellom de som har alvorlige problemer - til de som klarer det mest uten særlig utfordringer.

Etter min oppfatning ligger de fleste av oss mellom disse motpolene. I tillegg inngår de vi mener trenger forebygging , eller *rusmisbrukere*, også i gruppen av vanlige folk. Som beskrevet i underkapittel 6.1 på side 66, har jeg arbeidet ved avdeling for rus- og avhengighetsbehandling ved Sørlandet Sykehus Helseforetak. I den forbindelsen møtte jeg flere personer som led av avhengighetslidelser. Disse personene har jeg også møtt i andre sammenhenger, som eksempelvis på butikken, i barnehagen osv. De skiller seg på ingen måte ut i mengden, men både er og fremstår som ”oss”. Det at en person sliter med avhengighetsproblematikk er heller ikke en lidelse som er unik. Andre utfordringer – om det så handler om utfordrende oppvekst, ensomhet, sorg, konflikter eller sykdom, kan også resultere i en opplevelse av utilstrekkelighet, avmakt eller lignende. I tillegg mener jeg at en ikke behøver å lide av noe som helst for å kunne ha utbytte og fordeler av kunnskaper og tilrettelegging.

Det er også verd å merke seg at barn i mange tilfeller kan møte utfordringer fordi de treffer venner eller kommer opp i situasjoner som kan være begynnelsen på fremtidige utfordringer. I slike tilfeller vil det også vært en stor fordel dersom foreldrene har god kunnskap om lokalmiljøet og hvordan en best kan forholde seg for å ivareta barn i et samfunn fylt av potensielle risikoer.

Et annet aspekt ved at behovet for kunnskap kan synes nedvurdert, kan være at en i samfunnet har en forventning om at staten skal sørge for at negative ting ikke skjer med barna våre, og dersom noe skjer, så er det statens ansvar å fikse det. I underkapittel 3.1 på side 15, fremkommer det at folk har en forventning om at det er staten som er ansvarlig for å legge til rette for borgernes behov (Sandnes, 2009)

Som jeg har nevnt tidligere kalte jeg denne oppgaven: ”*En trenger ikke være rusmisbruker for å ha det vanskelig.*” Selv om det var utfordrende å få folk til å forstå hva jeg mente med det, så mener jeg fremdeles at dette er et av hovedpoengene i arbeidet i NærNoden. Det er kunnskapsvekst, bevisstgjøring og nettverksbygging blant helt vanlige familier som er NærNodens hovedformål.

I neste underkapittel vil jeg komme inn på respondentenes innspill i forhold til NærNodens utfordringer.

7.2 NærNodens utfordringer

Respondentene har også gitt uttrykk for skepsis i forhold til forskjellige trekk ved NærNode-konseptet. Skepsisen knytter seg til at NærNoden fremstår for *ressurskrevende* både i forhold til økonomi og kapasitet, samt at tidlig forebygging på lavterskelnivå, ikke inngår i etatenes *mandat og domene*. Videre settes det spørsmålstejn ved om de forskjellige offentlige etater har tilstrekkelig *legitimitet og tillitt* hos folk til å delta på barnehagens arena. Herunder fremheves også tillitt og åpenhet etatene imellom, i forhold til om det vil være formålstjenlig med et slikt samarbeid. Til slutt har det kommet innspill fra respondentene om at et slikt type konsept, vil ha utfordringer med å nå *de som trenger det mest* samt at konseptet fremstår *kaotisk og vanskelig å målstyre*. Disse innvendingene vil jeg drøfte nedenfor.

7.2.1 For ressurskrevende

Flere av respondentene har gitt uttrykk for at de mener at prosjektet fremstår for ressurskrevende. Et par respondenter ytret ikke noe om dette, men det betyr nødvendigvis ikke at de ikke mener at prosjektet vil være for ressurskrevende.

Ved gjennomgang av innspillene som handler om at prosjektet fremstår for ressurskrevende, fremkommer det to type innspill. Den ene typen går på at det vil være for krevende for det offentlige hjelpeapparatet i forhold til ressurser, det andre innspillet går på at et slikt prosjekt vil være for krevende økonomisk.

Under fremkommer noen eksempler på utsagn som peker på at NærNode-konseptet fremstår for ressurskrevende i forhold til ressurser i offentlig sektor:

Vi har mange ideer til forbedringer men vi er jo styrt av politikerne og de midlene vi får tildelt. Men vi har snakket mye om tidlig innsats. Vi tenker at trykket nå ligger mye på ungdomsskolenivå. Vi mener det skal være en overføring av midler fra ungdomsstadiet til barnehagenivå. Vi tror at utviklingen går den veien.

Jeg tror det vil bli et problem å knytte hjelpeapparatet så tett på. Vi har for lite kapasitet og dekker en for stor befolkningsmasse.

Når en skal gjennomføre endringsprosesser er dette en tung prosess, og spesielt når det handler om endringer i det offentlige. Slik det er nå gjøres en del arbeid i flere etater. Dette medfører dobbelt arbeid. Kanskje en kunne utnytte potensialet bedre ved en samordning av arbeidet. Slik jeg forstår NærNode-ideen er det noe av dette ideen bygger på. At ressursene skal samles litt mer.

Utsagn vedrørende at konseptet fremstår for krevende i forhold til økonomi:

Ideen krever et stort økonomisk løft, så en må ha en kost-nytte analyse i forhold til sånne prosjekter.

Barnehagene har veldig trange økonomiske ressurser i dag, og jeg kan ikke se for meg at det skal være økonomisk rom for en slik virksomhet.

Det samsvarer ikke økonomisk med dagens løsninger. Jeg kan ikke forestille meg at det skal gå rundt økonomisk.

Av utsagnene ser en at respondentene er skeptisk til ressursbehovet i prosjektet. Samtidig tolker og forventer de at det forutsettes at dette er utgifter som det offentlige skal bekoste, enten barnehagene eller de offentlige etatene.

Som en følge av kunnskap om det offentlige hjelpeapparatets stramme rammer, både ressursmessig og økonomisk, mener jeg det ville gitt prosjektet dårlige livsvilkår dersom en baserte prosjektet på endringer av arbeidsoppgaver eller økonomiske nye disponeringer i en allerede belastet sektor. Det er heller ikke med en forventning om et offentlig økonomisk ansvar, at prosjektet er tenkt finansiert. På den annen side er en sentral del av NærNodens behov for lokaler, kunder og faglig tyngde knyttet til den eksisterende barnehagevirksomheten. Dette vil ikke medføre ekstrakostnader for en allerede belastet oppvekst- og velferdssektor, men heller et positivt tilskudd til den virksomheten som det offentlige allerede finansierer (barnehagene). Som nevnt tidligere er det snakk om å nyttiggjøre seg ubrukte ressurser og potensialer samt fylle behov som eksisterer ved barnehagene. Når jeg snakker om behov mener jeg både behov som finnes i gruppen av barn og småbarnsforeldre (behov som argumentert for over) samt behov for faglig og pedagogisk støtte for fagpersonellet i barnehagene. Ved flere anledninger har respondentene løftet frem at de mener barnehagelæreren står alene med et stort ansvar når en tenker at de skal ivareta oppfølging av de forskjellige behov barn og foreldre har. Andre igjen sier at oppfølgingen av barn i barnehagen tar barnehagelæreren seg av. Se utsagn presentert i underkapittel 7.2.2 på side 106.

I dette bildet er det viktig å være klar over barnehagelærerens andre ansvarsoppgaver som går ut på å ivareta det pedagogiske opplegget i barnehagene, slik at barnehagebarna får en god utvikling og vekst. De skal også påse at barnehagens øvrige personalet skal veiledes i arbeidet med barna og ellers ivaretas. Når diskusjonen i samfunnet går ut på at pedagogtettheten i barnehagene er for lav, er det ikke vanskelig å se at de forventninger som legges til barnehagelærerne, ikke er realistiske. Jorun Buli-Holmberg, førsteamanuensis ved UiO, sier i en forelesning:

Ingen faggrupper eller hjelpeinstanser er i stand til å dekke elevenes behov alene.

(Buli-Holmberg, 2007)

Det samme gjelder etter min oppfatning også for barnehagebarn.

I dag utgjør det offentlige innsats i forhold til drift av barnehager et vesentlig økonomisk og praktisk bidrag. Det offentlige står for minst 80 % av finansieringen av barnehagene i tillegg til at det offentlige finansierer og tilrettelegger for praktiske løsninger, kvalitet og sikkerhet i barnehagene (Kunnskapsdepartementet høringsnotat, 2011).

I tillegg er samfunnets arbeid og økonomiske utfordringer i forhold til sosiale problemer, store. Som det fremgår i innledning på side 3 (underkapittel 1.1) vil tidlig innsats gi vesentlig samfunnsmessig gevinst både økonomisk og sosialt (J.J. Heckman & Masteroy, 2007).

NærNodens økonomiske plan er ikke å basere seg på finansieringskilder i det offentlige hjelpeapparatet. Planen er å drive en bedrift der kundene, om de er offentlige eller private, betaler for varer og tjenester. Hovedtyngden av aktiviteter i NærNoden dreier seg om ordinære varer og tjenester til småbarnsfamilier. Eksempelvis vil Spisehuset være en ordinær kafé der folk betaler for det de kjøper. I forhold til en vanlig kafe, vil NærNodens Spisehus ha økonomiske fordeler i forhold til andre kafeer, fordi lokalene og inventar allerede er finansiert og vedlikeholdt av barnehagens virksomhet. I tillegg vil barnehagens drift medføre at et stort antall potensielle kunder står utenfor døren hver ettermiddag. Et annet tilbud til småbarnsforeldrene kan være barnetilsyn på kvelds- og nattestid. Også her er det tenkt at dette er tjenester som det skal betales for. Også i denne tjenesten vil produktet ha fordeler av en allerede innarbeidet kundegruppe, tilgang til lokaler og utstyr samt en sentral kunnskapsbase som kan gjøre dette til et sikkert og godt produkt for barn og foreldre. Tilsvarende gjensidig nytteeffekt kan nevnes for flere av NærNodens planlagte aktiviteter og produkter.

Når det gjelder NærNodens arbeid i forhold til allmenn forebygging, er dette planlagt utviklet i et behov som offentlige etater og småbarnsforeldre i fellesskap opplever er nyttig og formålstjenlig. Kostnadene forbundet med dette vil også fremkomme som en konsekvens av de tiltakene disse partene blir enig om er relevante. I NærNodens utviklingsfase, er det planlagt at NærNoden skal være et kunnskapssenter for utvikling av kunnskap innen dette fagfeltet, dermed vil finansieringen bli søkt løst på samme måte som andre forsknings- og utviklingsprosjekt.

I de neste underkapittel vil jeg drøfte respondentenes innspill i forhold til at etatene kan ha manglende mandat, domene, legitimitet og tillitt i forhold til å arbeide tidlig forebyggende ved barnehagene.

7.2.2 Manglende mandat og domene

Flere av respondentene har uttrykt at de oppfatter denne typen forebyggende arbeid som utenfor deres domene og mandat. Under presenteres noen eksempler på utsagn hvor dette fremgår:

Vår etat er veldig lite knyttet til forebyggende arbeid når det gjelder førskolebarn. Vår hovedgruppe er barn i aldersgruppen 12-18 år der det er uttrykt bekymringer i forhold til kriminalitet og rus.

Vi mener at pedagogen i barnehagene er ansvarlig for å påse at hvert enkelt barn får den oppfølging de trenger.

Vi jobber ikke med forebyggende arbeid i et lavterskeltilbud. Det er litt utenfor vårt arbeidsområde.

Vårt arbeid handler stort sett om de aller svakeste, så det er vårt fokusområde.”

Av utsagnene fremgår det at flere av etatene opplever at andre mer krevende oppgaver skal ha deres oppmerksomhet. Her vises igjen til St. meld 72 (1984-85) der denne type forebyggende arbeid inngår i det en kaller tertiærforebyggende arbeid. I tillegg fremgår det at noen tenker at det er barnehagelærerens ansvar å ivareta det enkelte barns behov for oppfølging. Det siste er kommentert i underkapittel 7.2.1, blant annet gjennom det siterte utsagnet til Buli-Holmgren. En del av respondentene legger til at barnehagelærerutdanningen bør ha et større fokus på å formidle hvilke hjelpetiltak som finnes i kommunene og hvordan arbeidet med å følge opp enkeltbarn skal utføres.

For at samhandling og samarbeid skal oppleves nyttig og relevant for etatene, er det nødvendig at etatene opplever at oppgaven det skal samhandles om, ligger under deres ansvars- og arbeidsområder (domene) (Knutsen, 2004; Sagatun & Zahl, 2003). I tillegg er det nødvendig at samarbeidet gir et utbytte for etaten, samarbeidet skal lønne seg. En forutsetning for dette er at de andre samarbeidspartene har kunnskap og kompetanse som er nyttige for de andre partene i samarbeidet (Axelsson & Axelsson, 2009). I tilfeller hvor etaten opplever at oppgaven faller utenfor deres domene, blir motivasjonen for å samarbeide lavere (ibid). Av respondentenes utsagn fremgår det at de til en viss grad opplever at tverretattlig samhandling på et lavterskelnivå faller utenfor deres

ansvarsområde eller at det er andre som tar seg av denne oppgaven (barnehagelærerne). Videre fremgår det at forskjellige arbeidsmetoder og fokus mellom etatene vanskeliggjør et samarbeid:

Den fragmenterte oppdelingen av arbeidsoppgaver, metoder og ansvar vanskeliggjør felles satsning og felles målstyring.

Ifølge Willumsen (2009) mangler det formaliserte avtaler om hvordan samhandlingen mellom barnehage og barnevern skal foregå. I lovverk og retningslinjer ellers, fremgår det at etatene skal arbeide forebyggende, men det er lite konkret i forhold til hvordan, ovenfor hvilken gruppe og når dette skal gjøres.

Med bakgrunn i dette mener jeg at etatenes plikt og ansvar (mandat) i forhold til allmenn tidlig forebygging nettopp handler om å ha fokus på *alle* småbarnsfamilier. Dermed vil jeg argumentere for at allment forebyggende arbeid nettopp burde foregå på et lavterskelnivå. På denne måten blir forebygging på lavterskelnivå etatenes domene når de har tidlig forebyggende arbeid som en del av sitt ansvarsområde.

For å komme det forebyggende arbeidet i møte mener Kari Killén at det er viktig at etatene gir slipp på en del personlige ambisjoner og fokuserer på å hjelpe, fremfor å hevde egen profesjon og status (Killén, 2007). Dette standpunktet fremkommer også av følgende utsagn fra en respondent:

Fra egen erfaring kan fort det tverrfaglige samarbeide bli fokusert rundt egen arbeidsmetodikk i større grad enn at en har et klientrettet fokus.

Et annet motargument handler om hvordan de offentlige etatene opplever at de ikke har kapasitet til å delta i slikt arbeid som de mener ikke er direkte knyttet til deres mandat og/eller domene. I tillegg fremkommer det skepsis i forhold til at et slikt arbeid vil kreve tilstedeværelse utenfor normal arbeidstid og arbeidssted.

I NærNodens planlagte samarbeid med de offentlige etatene, blir det nødvendig å nærme seg etatene på et plan som samsvarer med deres kapasitet og tolkning av hvilke arbeidsoppgaver som er relevant for deres virksomhet. Etatene gir uttrykk for at de har tidlig forebyggende virksomhet, på en eller annen måte, som sitt mandat. I tillegg fremstår de både positive og åpne i forhold til å delta i prosjekter som kan være nyttige

og fruktbare. På den annen side, gir respondentene uttrykk for at de har et høyt fokus på sine primæroppgaver, og at det er disse som vil bli prioritert. Gjennom et samarbeid mellom personell i NærNoden og de offentlige etatene, vil en kunne komme frem til metoder og virkemidler for en samhandling som fremstår fornuftig for begge parter. Min teori er at dersom arenaen er tilgjengelig, vil det være lettere for de offentlige etatene å vurdere i hvilken grad de kan delta i samarbeidet. Det er også mulig at en tilrettelegging for allment tidlig forebyggende arbeid, medfører større deltagelse i arbeidet. Med andre ord – *det er lettere å ta seg en svømmetur hvis en har et svømmebasseng tilgjengelig.*

Til slutt i dette underkapittelet vil jeg komme nærmere inn på den legitimitet og tillitt etatene trenger, både hos folk og hos hverandre, for å kunne delta i samhandling på folkets arena.

7.2.3 Legitimitet og tillitt

Dette punktet i drøftingen av problemstillingen kan sees i sammenheng med underkapittel 7.1.5 som tar opp respondentenes positive innspill i forhold til at fagfolk deltar på folkets arena. Som det fremgår av motsetningene i disse underkapitlene (7.1.5 og 7.2.3), så kan det fremstå som at noen av respondentene stiller seg positive til at fagfolk deltar ved barnehagene, mens andre stiller seg mer kritisk til denne tanken. Som jeg har vært inne på tidligere, så er det ikke sånn. Innspill i begge kategorier kommer fra samme respondent. Dette gjelder også andre motsetningspar som en kan finne i rådata. Med dette mener jeg ikke å si at respondentene fremstår uten konsistens og at de sier mot seg selv, det gjør de ikke. Det de gjør er å gi uttrykk for at tanken er god, viktig, tidsriktig osv., men etatens mulighet til å prioritere dette arbeidet er vanskelig. I dette eksempelet med begrunnelse i at det er andre og viktigere arbeidsoppgaver som må få oppmerksomhet. Dette analogt med fortellingen til Eva Nordland på side 35, der det er umulig å slippe et barn som holder på å drukne, for å gå og finne ut av hvor barna faller ut i vannet (Sagbakken & Aadneraa, 1993).

I forhold til dette tema er følgende utsagn hentet fra rådata:

Jeg mener at barnevernet ikke har noen rolle i dette konseptet. Det vil oppleves negativt for folk flest at de er der.

Jeg foreslår at du i etableringen av prosjektet ikke har fokus på det tverrprofesjonelle samarbeidet. Det kan komme siden.

I mange tilfeller vil en oppleve at den profesjonelle fagpersonen vil ha en holdning til brukerne der de mener at de er faglig overlegne og bedre enn brukeren vil kunne forstå problemet og løsningen. Dette vil kunne medføre utfordringer i et slikt prosjekt.

Som det fremgår av utsagnene over har respondentene gitt uttrykk for en viss skepsis i forhold til om etatsansatte har en plass ved barnehagene. På den andre siden fremkommer det like mange innspill i forhold til at det vil være positivt med etatenes og fagfolks tilstedeværelse på folkets arena (Jfr. underkapittel 7.1.5). Slik jeg tolker respondentene går motargumentene ut på en oppfattelse av at folk ikke vil oppleve det positivt og/eller komfortabelt at fagfolk, i hovedsak barnevern, befinner seg ved barnehagene. Tanken bak dette er den potensielle kontrollfunksjonen en kan se for seg at barnevernet kunne kommet inn med. Denne holdningen fremgår også av Peders utsagn som er vist i kapittel 6.1 på side 68.

Det er sentralt å merke seg at NærNodens tverretatlige samhandling ikke skal inneholde et individfokus. I dette arbeidet er tilstedeværelsen basert på en samhandling på systemnivå.

Hvis en ser på realiteten i frykten om at barnevernet vil representere et ”usikkerhetsmoment” for familier, så mener jeg – tvert i mot. En barnevernsansatt vil ikke ha noe større plikt eller tilbøyelighet til å melde familier til barnevernet enn hva andre folk eller etatsansatte i andre etater vil ha. Dersom forhold i en familiesituasjon medfører at omgivelsene opplever usikkerhet i forhold til om saken bør meldes til barnevernet eller ikke, mener jeg at risikoen for at det blir foretatt ”feilmeldinger” er vesentlig større når det gjelder en tilfeldig person enn når det gjelder en person med barnevernsfaglig bakgrunn og kompetanse.

På lik linje med andre offentlige hjelpeetater, har barnevernet svært mange alvorlige saker som skal behandles. Dette medfører, så langt jeg har fått med meg, at barnevernet ikke har kapasitet til å ta tak i alle de sakene som med fordel kunne vært fulgt opp av dem. Etter min oppfatning representerer barnevernet ingen trussel i relasjonen småbarnsfamilie – barnevern. Tvert i mot, heller en ressurs. Dersom småbarnsfamilier og for så vidt også, andre fagfolk, kunne blitt bedre kjent med barnevernet, deres arbeid og tilgjengelige hjelpetiltak, - mener jeg dette kunne vært et svært positivt tilskudd til både for småbarnsfamiliene og for fagpersonell i forskjellige offentlige etater. Med

begrunnelse i manglende kapasitet og et svært alvorlig og komplekst saksfelt, mener jeg heller at småbarnsfamilier som gjerne skulle hatt oppfølging og veiledning fra barnevernet, ikke kan få det fordi forholdene i familien ikke er alvorlig nok.

Tidligere var det en nær kobling mellom barnehage og barnevern (se underkapittel 3.4 side 22) (NOU 2012:01). Denne koblingen er ikke like naturlig lenger. Det er verdt å vurdere om en gjenoppretting av forholdet barnehage – barnevern vil være en fordel både for småbarnsfamilier og for hjelpeapparatets forebyggende arbeid med barn (Backe-Hansen, 2009).

I tillegg til at folk uttrykker usikkerhet i forhold til fagfolks tilstedeværelse i barnehagen, finner vi tilsvarende utsikkerhet hos fagfolk (se utsagn over). Ifølge teori er åpenhet og tillitt sentrale samarbeidsfaktorer når en ønsker å få til et vellykket samarbeidsprosjekt (Sagatun, 1998; Vangen & Huxham, 2009; Grimen, 2008). Gjennom samtalene med respondentene har jeg oppfattet en innstilling om at fagfolk gjerne ikke har tillitt til hverandre. Også her snakker respondentene om ”noen” etaters manglende tillitt til andre etater, uten at dette gjelder dem selv. Slik jeg tolker dette er det et mulig å spore et visst brudd i tillitt etatene imellom. Også dette er etter min oppfatning et viktig tegn på at man må prioritere samhandling for å blir bedre kjent med hverandres tjenester og kunnskap, slik at en kan samordne dette til det beste for barn, familier og samfunn.

Til slutt i drøftingen av skeptiske innvendinger til NærNode-prosjektet vil jeg se på innspill som tar opp at det vil være vanskelig å nå de familiene som trenger det mest.

7.2.4 Vanskelig å nå de som trenger det mest, kaotisk og ikke behov

I dette underkapittelet vil jeg drøfte respondentenes innspill i forhold til at i et slikt konsept som NærNoden representerer, vil det vil være vanskelig å nå de småbarnsforeldrene som trenger det mest. Jeg vil også kommentere innspillene som sier at prosjektet fremstår kaotisk og vanskelig å målstyre samt at det ikke er behov for et slikt tilbud.

Følgende innspill fra respondentene peker på at det vil være vanskelig å nå de som trenger det mest (Jfr også underkapittel 6.2.1):

Problemet er at de svakeste foreldrene ikke deltar på sånne felles arenaer fordi de syntes det er skummelt.

Flere respondenter har løftet frem denne utfordringen i forhold til de muligheter som NærNoden har i forhold til å arbeide forebyggende. Slik jeg ser det er det en mulighet for at de som virkelig sliter ikke vil stille opp i det fellesskapet som NærNoden representerer. Også her kommer det frem synspunkter i forhold til hvilke småbarnsfamilier som kan nyttiggjøre seg forebyggende tiltak og hvilke grupper som ikke har behov for det. Kan det tenkes at de som deltar også har et behov, eksempelvis for å treffe noen andre småbarnsforeldre, for å få tilgang på varer og tjenester i et miljø av småbarnsforeldre der det er sannsynlig at barna deres kjenner noen av de andre barna. Hvem, og hvor mange er de som ikke kommer? Er det nødvendigvis den svakeste gruppen (de som ikke går ut blant folk) som skal stille betingelsene for hvilke tilbud som tilrettelegges for det resterende spekteret av småbarnsfamilier? Etter min oppfatning er det like viktig å fokusere på ”*det generelle samfunnet*” som består av alle typer familier, og ikke la tiltak styres av de gruppene som ikke ønsker å delta blant folk. Det er heller ikke bare fra de svakeste gruppene at fremtidens sosiale ofre rekrutteres fra. Det er i hovedsak fra vanlige familier som deltar på lik linje med alle andre, i barnehagens tilbud og miljø.

På den annen side er disse innspillene til NærNodens ide viktige da det er nødvendig å finne ut at hvordan et NærNode-tilbud også kan komme de aller svakeste gruppene av småbarnsforeldre til gode.

En respondent mener at et slikt prosjekt som NærNoden representerer, fremstår kaotisk og vanskelig å målstyre. Dette er et viktig innspill som man må være bevisst på underveis både i NærNodens etableringsfase og også videre i NærNodens liv. Kanskje dette innspillet til NærNodens visjonære målsetning skal få henge på veggen å stadig minne en om at målsetningen er å være en ”node” og et ”nærmiljø” for de familiene som befinner seg der – og at formålet er å styrke barns oppvekstvilkår og ikke å selge boller og postkort.

I neste underkapittel vil jeg drøfte det jeg opplever som etatenes ambivalens.

7.3 Etatenes ambivalensen

Denne analytiske kategorien har vokst frem av rådata ved å studere sammenhengen i rådata i forhold til hvilken respondent som hadde gitt sitt innspill til de forskjellige tema, også på tvers av de beskrivende enhetene (se nærmere forklaring på dette på side 88).

Jeg ble klar over at det var et gjennomgående trekk hos respondentene at de både tok avstand fra de ideer som NærNoden presenterte samtidig som de viste engasjement og interesse for ideen. På denne måten ble jeg klar over det jeg kaller *etatenes ambivalens*.

Eksempler på utsagn som viser denne tendensen er presentert i underkapittel 6.2.3. Her fremgår det blant annet at respondentene har god kjennskap og kunnskap om de ideer som NærNodens prosjektgrunnlag er bygd opp rundt. Med det mener jeg at ideen om ”*Utopia*” (som en av foreleserne ved Universitetet i Agder omdøpte prosjektet – se side 57, underkapittel 5.7) er kjent for respondentene. Denne oppfattelsen harmonerer med et faktum som jeg har hevdet tidligere i denne oppgaven, at tema og ideene har versert i teori og offentlige publikasjoner i flere ti-år.

Jeg opplever at det jeg har oppfattet som *etatenes ambivalens* har sine røtter i nettopp denne forestillingen. Etatene har kunnskap om, og tro på, at tidlig forebyggende virksomhet av primær- og sekundærforebyggende karakter, er viktig og nødvendig. Samtidig har de ikke hatt mulighet til å realisere nye arbeidsmodeller som adresserer denne erkjennelsen om at tidlig innsats i barns livsløp er mer nyttig enn at størstedelen av fokus legges på de forholdene som allerede er i en alvorlig fase. Igjen vil jeg løfte frem Eva Nordals 20 år gamle historie om barna som drukner (Jfr. side 35 i underkapittel 4.4).

Videre har jeg lagt merke til at både folk og ansatte i offentlige etater har en forventning om at brukerne kan snu seg til det offentlige hjelpeapparatet når utfordringene dukker opp. Samtidig fremkommer det at det viser seg at hjelpen ikke er tilgjengelig når en familie finner ut at den har behov for støtte, hjelp og oppfølging. Dette skyldes ikke uvilje hos etatene, men saksmengden og sakskompleksiteten gjør det ofte umulig å agere på tilfeller av mindre alvorlig karakter. På den annen side, vet både den forelderen som står i situasjonen og hjelpeapparatet at en del av disse utfordringene (som ikke kvalifiserer for oppmerksomhet på et tidligere tidspunkt) ender opp blant etatenes alvorlig saker noen år senere.

Slik jeg tolker rådata og situasjonen, er dette etatenes ambivalens. Og så lenge en stadig ser mot det offentlige hjelpeapparatet for å få servert løsninger på utfordringene, mener jeg en vil fortsette å oppleve frustrasjon og fortvilelse når det viser seg at det offentlige

ikke har kapasitet til de lettere tilfellene – helt til en finne nye metoder for styrking av egne liv og barns oppvekstvilkår.

I neste underkapittel vil jeg oppsummere drøftingen og konkludere på studiens problemstilling.

7.4 Oppsummering og konklusjon på problemstillingen

I dette kapittelet har jeg drøftet studiens problemstilling opp mot tre analytiske kategorier som har fremkommet gjennom analysen av rådata og sammenholdt dette med teori presentert i oppgavens innledende kapitler.

De tre analytiske kategoriene er positive innspill til NærNode-prosjektet, mer skeptiske innspill til prosjektet og innspill som jeg har kalt *etatenes ambivalens*.

I forhold til positive innspill har respondentene vektlagt NærNodens tilrettelegging for tverretatlig samhandling for tidlig forebyggende arbeid. Respondentene mener det er viktig med forbedring av samhandlingen etatene imellom, men er usikre på hvordan dette kan løses. Videre har respondentene gitt uttrykk for at forebygging og tidlig innsats er viktig for å unngå senere sosiale problemer. Kari Killen (2007) hevder at negative mønstre går i arv fra generasjon til generasjon. Som en følge av dette er det viktig å avslutte en negativ sirkel.

I tillegg til en tverretatlig samhandling er det viktig at både foreldre og lokalmiljøet engasjerer seg tydeligere i forhold til å ta ansvar for egne barns oppvekstmiljø. Dette fordi det er nødvendig for foreldre å ta et større ansvar både i forhold til å løse de utfordringer som oppstår i egen familie, samt de utfordringer egne barn møter i samspillet med andre. Det vil være vanskelig å basere seg på at det offentlige vil kunne håndtere de forskjellige utfordringene som dukker opp. Dette både som følge av manglende kapasitet i de offentlige etatene og som følge av at etatene er bundet av taushetsplikten.

Videre har respondentene vært positive i forhold til de foreldrestøttende tiltakene som NærNoden legger til rette for. Noen mener foreldrestøttende tiltak er viktig samtidig som de mener de fleste småbarnsforeldre er ressurssterke og vil klare seg godt uten slike tiltak. Når det gjelder hvilke foreldrestøttende tiltak respondentene fremhever,

vektlegger de tiltak som reduserer stress og som kan gjøre småbarnsfamiliens liv enklere. Det vises også til løsninger der en kan tilrettelegge for barnehagetjenester også på kvelds- og nattetid som alternativ til mange lange dager i barnehagen.

Muligheter for nettverksbygging fremgår også som et poeng som respondentene fremhever som viktig for småbarnsfamilier. Allsidigheten og omfanget av nærmiljøene er blitt mindre etter at kvinners deltagelse i yrkeslivet har økt, så det har oppstått nye behov for møtesteder. Respondentene fremhever også at utvikling av sosial kapital og kunnskapsoverføring mellom forskjellige grupperinger i samfunnet er viktig. Her henvises det til Urie Bronfenbrenner utviklingsøkologiske modell (Bronfenbrenner, 1979). Som et ledd i nettverksbyggingen trekker jeg frem NærNodens planer om kunnskapsutviklende seminarer for fagfolk og foreldre. Gjennom disse seminarene tilrettelegges det for nettverksbygging mellom småbarnsforeldre, mellom fagfolk samt mellom fagfolk og foreldre.

Respondentene har også fremhevet behovet for at fagfolk befinner seg der folk befinner seg. På denne måten vil en også kunne nå de gruppene som en ellers ikke når fordi de fleste barn går i barnehage. Det er også et argument fra respondentene at en ikke vil klare å nå de som trenger det mest i et slikt konsept.

Kunnskapsvekt og kompetanseutvikling er en av NærNodens hovedvirkemidler for å styrke barns oppvekstvilkår. Det er få av respondentene som har vektlagt dette som viktig i NærNodens arbeid. På den annen side er tema om kunnskapsvekst og samordning ikke fraværende. Det er også en viss usikkerhet om hvem som trenger økt kunnskap og hvem som klarer seg godt nok. I dette underkapittelet argumenterer jeg for at skille mellom *oss* (som ikke trenger forebyggende tiltak) og *de andre* (som trenger forebyggende tiltak) ikke er reelt. Jeg mener at den største andelen av folk befinner seg i situasjoner hvor det som oftest går greit, men at det i perioder kan være vanskelig å være småbarnsforeldre. Respondentene uttrykker delvis det samme, men når de konkluderer så faller de i hovedtrekk ned på at ”vanlige” folk klarer seg bra. Jeg mener at det økende antallet barn som trenger oppfølging og etatenes store arbeidsbelastning, viser det motsatte.

Når det gjelder respondentenes skeptiske innspill til NærNode-prosjektet handler dette om at de mener prosjektet er for ressurskrevende både økonomisk og i forhold til kapasitet i det offentlige. Også her fremkommer det en forventning om at det er det offentlige som skal tilrettelegge, organisere og finansiere løsningen. Det fremgår at respondentene ikke anser andre løsninger enn dette som realistiske, og denne løsningen mener de ikke kan fungere som følge av etatenes manglende resurser og mandat.

NærNode-konseptet er ikke planlagt som en virksomhet som skal basere seg på offentlig finansiering eller håndtering. På den annen side er de offentlige finansierte ressursene som finnes ved barnehagene, og som pr i dag ligger ubrukt, NærNodens grunnpilarer og kundefundament. På den annen side vil NærNodens planlagte virksomhet være et stort og viktig bidrag til barnehagens virksomhet både gjennom å tilby praktiske tilbud til småbarnsforeldre og i forhold til å gi kunnskapsstøtte til barnehagens pedagogiske virksomhet. Gjennom dette er NærNodens idegrunnlag basert på en gjensidig nytteeffekt mellom barnehage og NærNode.

I drøftingen fremkommer også respondentenes innspill i forhold til at de mener etatene har manglende mandat og domene i forhold til et slikt engasjement som NærNoden representerer. Flere av respondentene mener at primærforebyggende tiltak, som er NærNodens hovedfokus, ligger utenfor deres mandat. De fleste av respondentene mener at deres arbeids- og ansvarsområde ligger på mer alvorlige sakstiltfeller. Videre fremgår det en viss skepsis etatene imellom i forhold til arbeidsmetodikk og tillitt. Dette vanskeliggjør samhandling og samarbeid (Vangen & Huxham, 2009). Jeg argumenterer for at dersom det tilrettelegges for et mulighetsrom vil avstanden til tverretattlig samhandling være lettere tilgjengelig.

Som nevnt over har respondentene gitt uttrykk for at de er skeptiske til om de offentlige etatene vil ha legitimitet og tillitt på barnehagens arena, da spesielt med tanke på barnevernet. På den annen side kan det argumenteres for at en barnevernstjeneste ikke representerer noen større risiko for småbarnsfamilier enn vanlig folk. Heller tvert imot, barnevernsfagfolk har kunnskaper om de forhold som barnevernet kan ta seg av samt at deres tilstedeværelse i NærNoden ikke vil være kontrollrelatert.

Til sist viser respondentene til at det vil være vanskelig å nå de barna og familiene som trenger det mest. Samtidig argumenteres det for at det nettopp er på denne arenaen at en

vil kunne nå disse familiene fordi også deres barn går i barnehage. På den annen side er det viktig at tiltak tilrettelegges for folk flest og ikke styres av mindretallet.

I siste del av drøftingen har jeg sett på det jeg kaller etatenes ambivalens. Denne kategorien har fremkommet ved at respondentene har gitt uttrykk for at de kjenner og anerkjenne ideer og virkemidler som NærNode-konseptet er bygd opp rundt, men når en ser mot offentlig sektor for å tilrettelegge for dette, finnes ikke mulighetene der. I vårt samfunn hvor staten har fått (og tatt) et omfattende og ressurskrevende samfunnsansvar, så er det ikke kapasitet igjen til å arbeide for en snuoperasjon der en legger større vekt på forebygging og tidlig innsats for å unngå senere problemer. Dette vil bli på bekostning av alvorligere tilfeller. Slik jeg ser det, og som også de offentlige etatene uttrykker med sin ambivalens, er dette en utfordring.

Konklusjonen på problemstillingen om hvordan NærNoden kan bidra til samfunnets målsetning om økt tverretattlig samhandling om innsats tidlig i barns livsløp er slik jeg tolker det, som følger:

- NærNoden må etableres som en egen selvstendig virksomhet som ikke baserer seg på de offentlige etatenes praktiske eller økonomiske støtte eller deltagelse.
- NærNoden bør inneholde foreldrestøttende tiltak som har til hensikt å forenkle småbarnsforeldres praktiske liv. Dette hovedsakelig med tanke på å redusere stressnivået som barn blir utsatt for. Potensielle tiltak i forhold til dette er muligheter for nettverksbygging og tilgang på produkter og tjenester som småbarnsfamilier trenger i hverdagen. Det er viktig å påse at NærNoden ikke blir en vringleplass uten mål og mening.
- I etableringen av NærNoden anbefaler respondentene at fokuset på tverretattlig samhandling nedtones i startfasen for å senere kunne bli integrert i NærNodens aktivitet og tilbud. En eventuell deltagelse fra det offentlige hjelpeapparatet vil være avhengig av tilgjengelige kapasitet og ressurser i hjelpeapparatet.

8 Erfaringer fra studien og videre forskning

I løpet av denne studieperioden, som jeg har kalt NærNodens fase 1 (F1), opplever jeg å ha hatt en stor utvikling både i forhold til tolkning av studiens problemstilling og i forhold til egen faglig utvikling i dette fagfeltet. Jeg er tilbøyelig til å se på meg selv som gründer, og kan derfor erkjenne at jeg liker prosjekter som kan tilby nye løsninger på gamle utfordringer. Selv om denne prosessen har vært lang – for så vidt vesentlig lengre enn selve den perioden som har gått siden masterstudie i velferdsstudier startet – så har det vært en spennende, utviklende og engasjerende prosess.

Det å se kontrastene i egen utvikling fra NærNoden-ideens startpunkt til i dag, er overveldende, motiverende og engasjerende. Prosjektet NærNode er stadig like spennende å holde på med. Spesielt fordi barnehagens virksomhet er et aktuelt og viktig tema i samfunnets utvikling. I studier av barn og småbarnsfamiliers behov, finnes muligheten for å finne svar på hvordan morgendagens barnehager bør utformes for å gi best mulig utbytte for barn, småbarnsfamilier og samfunn.

Jeg opplever utviklingsprosessen like viktig som resultatet. Det er mens en er underveis at nye løsninger, muligheter og erkjennelser skapes. Utvikling vil alltid være tilstede og målet justeres underveis i henhold til kunnskap og erkjennelser som kommer til i prosessen.

Det å ha søkt svar og oppfatninger blant offentlige etaters ansatte, har vært lærerikt og spennende. Det har betydd mye for meg å både bli tatt godt imot, tatt på alvor og ”foret” med etatenes innspill. Jeg har opplevd at etatene har møtt meg med optimistisk tiltro – og realistiske forankringer. Etatene har vært tydelige på sine tilbakemeldinger og gitt meg nye forståelser for prosjektet og situasjonen som jeg ikke har sett tidligere. Selv om jeg peker på etatenes ambivalens, opplever jeg ikke at denne ambivalensen er vanskelig å forstå. Alle innspill fra respondentene er vel ivarettatt og de utgjør viktige synspunkter i den videre prosessen med å utvikle NærNoden.

Planen videre er å arbeide for å etablere et nettverk av sentrale personer som kan initiere etablering av NærNode-piloten. Når NærNode-piloten er etablert, kan en starte arbeidet med et forskningsbasert utviklingsprosjekt som kan gi løsninger på hvordan fremtidens barnehager bør utformes for å støtte barn og småbarnsfamilier på en best mulig måte.

Litteraturliste

- Axelsson, S. B., & Axelsson, R. (2009). Altruisme i tverrprofesjonelt samarbeid og ledelse In E. Willumsen (Ed.), *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Backe-Hansen, E. (2009). *Å sende en bekymringsmelding - eller la det være? En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern*. Retrieved from
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2006). *Opplysningsplikt til barnevernet og barnevernets adgang til å gi opplysninger*. Retrieved from https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bld/bro/2006/0003/ddd/pdfv/270272-web_opplysn.pdf.
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager. Retrieved from <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Basic, G. (2013). A case of what? Methodological lessons from a reanalysis of conflicts within Swedish Juvenile Care. *Journal of Comparative Social Work*(2). Retrieved from http://jcs.w.no/local/media/jcs.w/docs/jcs.w_issue_2013_2_05_article.pdf
- Borg, E., Kristiansen, I., & Backe-Hansen, E. (2008). *Kvalitet og innhold i norske barnehager. En kunnskapsoversikt*. Retrieved from http://www.nova.no/asset/3297/1/3297_1.pdf.
- Brandth, B., Elin, K., & Bungum, B. (2005). *Valgfrihetens tid. Omsorgspolitik for barn møter det fleksible arbeidslivet*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Brandth, B., & Moxnes, K. (1996). *Familien for tiden. Stabilitet og forandring*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Buli-Holmberg, J. (2007). *Forelesning i tverrfaglig og tverretattlig samarbeid*. Retrieved from
- Cooley, C. H. (1902). *Human nature and the Social Order*. New York: Scribner.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dencik, L., & Thomsen, H. (2005). *Familieforhold i postmoderniteten: En redegjørelse for nogle sentrale nordiske spørreskemaundersøgelser af samtidens familiemønstre*. Roskilde Universitet.
- Eikenes, M. (2015). Min historie som barn av rusavhengig. Retrieved from <http://datteravrusavhengig.blogg.no>
- Ellingsæter, A. L. (2009). *Vår tids moderne tider*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ellingsæter, A. L., & Gulbrandsen, L. (2005). Den lange veien - barnehage som reel valgmulighet. In B. Brandth (Ed.), *Valgfrihetens tid*.

- Omsorgspolitik for barn møter det fleksible arbeidslivet.* Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Ellingsæter, A. L., & Leira, A. (2004). *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer.* Oslo: Gyldendals Akademiske.
- Emerson, R. M., Fretz, R. I., & Shaw, L. L. (1995). *Writing ethnographic fieldnotes* (Vol. 2). Chicago London: University of Chicago Press.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three Worlds of Welfare Capitalism.* Princeton, USA: Princeton University Press.
- Esping-Andersen, G. (1999). *The Social Foundation of Postindustrial Economies.* Oxford, U.K.: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G. (2005). *Putting the horse in front of the chart: Towards a social model for mid-century Europe.* Universitat Pompeu Fabra.
- FN-Sambandet. (2015). Bærekraftig utviklings historie. Retrieved from <http://www.fn.no/Tema/Baerekraftig-utvikling/Baerekraftig-utviklings-historie>
- (1970).
- Gorfinkiel, M. D. (2011). Migrant Domestic Work and Changes in the Ideas of Childcare. *Journal of Comparative Family Studies* URL: [Go to ISI://000294277000007](http://www.isi.edu/000294277000007). Retrieved from
- Grimen, H. (2008). Profesjon og tillit In A. Moland & L. I. Terum (Eds.), *Profesjonsstudier* Oslo: Universitetsforlaget.
- Gulbrandsen, L.-M. (2014). *Oppvekst og psykologisk utvikling - Innføring i psykologiske perspektiver* (Vol. 6). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hatland, A., Kuhnle, S., & Romøren, T. I. (2001). *Den norske velferdsstaten.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag as.
- Heckman, J. J. (2013). *Giving kids a fair chance.* London, England: The MIT Press Cambridge.
- Heckman, J. J., & Masteroy, D. V. (2007). The Productivity Argument for Investing in Young Children. . Retrieved from http://jenni.uchicago.edu/human-inequality/papers/Heckman_final_all_wp_2007-03-22c_jsb.pdf
- Holme, I. M., & Solvang, B. K. (2004). *Metodevalg og metodebruk.* Oslo: Tano as.
- Horigmo, K. J. (2014). *Barnehagebarn i nærmiljø og lokalsamfunn - fagdidaktikk - aktiviteter og opplevelser.* Bergen: Fagbokforlaget.
- Horigmo, K. J., & Nylehn, B. (2009). *Samfunnsfaglig perspektiver på barnehagen.* Bergen: Fagbokforlaget.
- Huitfeldt, A. (2008). *Barnets beste og det biologiske prinsipp.* Oslo Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/barnets-beste-og-det-biologiske-prinsipp/id534090/>.
- Haapala, D. A. (1996). Strategier for støtte og vern av familier i USA - fremveksten av tiltak for familiestøtte og foreldreveiledning. In M.

- Sandbæk & G. Tveiten (Eds.), *Sammen med familien. Arbeid i partnerskap med barn og familier*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Jensen, A.-M. (2005). Barn som bor med far bor også med mor. *Samfunnsspeilet*, 2. Retrieved from <http://www.ssb.no/a/samfunnsspeilet/utg/200502/ssp.pdf>
- Juul, J. (2011). Barnebedrag. Norske barn tvangsinstitusjoniseres fra de er ett år. Kanskje ikke så rart at 41 % av alle femåringer sliter? Retrieved from http://www.dagbladet.no/2011/10/21/magasinet/jesper_juul/barn/helse/18711590/
- Kaul, H. (1999). Hvem sørger for omsorg? In B. Brandrth & K. Moxnes (Eds.), *Familien for tiden. Stabilitet og forandring*. Aurskog: Tano Aschehoug.
- Killén, K. (2007). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kitterød, R. H., & Bringedal, H. H. (2012). Tilsynsordning for ett- og toåringer. De fleste barn går i barnehage. *Samfunnsspeilet*, 2012/1. Retrieved from <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/de-fleste-smaa-barn-gaar-i-barnehage>
- Kitterød, R. H., & Lømo, A. (1999). Småbarnsforeldres tidsbruk 1970-90. In B. Brandth & K. Moxnes (Eds.), *Familien for tiden. Stabilitet og forandring*. Aurskog: Tano Aschehoug.
- Knutsen, H. (2004). Samarbeid på tvers av organisasjonsgrenser. In P. Repstad (Ed.), *Dugnadsånd og forsvarsverker - tverretattlig samarbeid i teori og praksis* (Vol. 2). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2006). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet Retrieved from <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/reg/2006/0001/ddd/pdfv/282023-rammeplanen.pdf>.
- Kunnskapsdepartementet. (2007). *Kompetanse i barnehagen, Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 20087-2010*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet høringsnotat. (2011). Forslag til lovendring vedrørende bruk av offentlig tilskudd og foreldrebetaling i ikke-kommunale barnehager. Retrieved from (<http://www.regjeringen.no/n/dep/kd/Dokument/Hoyringar/Hoyringsdokument/2011/horing---forslag-til-lovendring-vedroren.html?id=661430>)
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. Oslo: Gyldendal Akademiske Forlag.
- Leira, A. (2002). *Working parents and the welfare state : family change and policy reform in Scandinavia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lenz, A., & Stark, W. (2002). *Empowerment: Neue Perspektiven für psychosoziale Praxis und Organisation*. Tübingen: DGVT-Verlag.

- Lesthaeghe, R. (2010). *The unfolding Story of teh Second Demographic Transition*. USA: University of Michigan. Institute for Social Research.
- Lov om barneverntjenester. (1992). Retrieved from <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>.
- Lyngmo, I. (2011). 23.200 skilsmissebarn i 2010. Retrieved from <http://www.barnehage.no/no/Nyheter/2011/August/23200-skilsmissebarn-i-2010/>
- Meld. st. 18 (2010-2011). *Læring og fellesskap*. Oslo.
- Meld. St. 24 (2012-2013). *Fremtidens barnehage*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/2e8ad98938b74226bc7ff395839434be/no/pdfs/stm201220130024000dddpdfs.pdf>.
- Miller, J., & Glassner, B. (2011). The "inside" and the "outside": Finding realities in interviews. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative research: Theory, method and practice*. London: SAGE.
- Moxnes, K. (1990). *Kjernesprenging i familien – Familieforandring ved samlivsbrudd og dannelse av nye samliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ness, O. (2014). Samarbeid eller samhandling? Er det noen forskjell? Retrieved from <http://www.napha.no/content/14929/Samarbeid-eller-samhandling-Er-det-noen-forskjell>
- Noack, T. (1999). Kjernesprenging i familien. In B. Brandth & K. Moxnes (Eds.), *Familie for tiden. Stabilitet og forandring*. Aurskog: Tano Aschehoug.
- Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste (NSD). (1999). Forsøksordning med ny type barnehage? Retrieved from <http://www.nsd.uib.no>
- NOU 1996:13. *Offentlige overføringer til barnefamilier*.
- NOU 1998:18. *Det er bruk for alle. Styrking av folkehelsearbeid i kommunene*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste statens trykning
Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/7208dd51a36340a6b4e7401d6854f603/no/pdfa/nou199819980018000dddpdfa.pdf>.
- NOU 1999:25. *Samboerne og samfunnet*. Retrieved from <http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/19991999/025/PDFA/NOU199919990025000DDDPDFA.pdf>.
- NOU 2009:05. *Farskap og annen morskap. Fastsettelse og endring av foreldreskap*.
- NOU 2009:08. *Kompetanseutvikling i barnevernet - Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Oslo.
- NOU 2009:10. *Fordelingsutvalget*.
- NOU 2009:22. *Det du gjør, gjør det helt. Bedre samordnign av tjenester for utsatte barn og unge*.
- NOU 2010:07. *Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet*.

- NOU 2010: 08. *Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn.*
- NOU 2012:01. *Til barns beste.*
- Olsen, T. S., Jentoft, N., & Jensen, H. C. (2009). "Et liv jeg ikke valgte" *Om unge uføre i fire fylker.* Retrieved from Kristiansand:
- Parsons, T. (1949). *The structure of social actions. A study in Social Theory with Special Reference to a Group of recent European Writers.* USA, Illinois: The free press.
- Phau-Effinger, B. (2005). *Welfare state policies and the development of care arrangements: European societies.*
- Q-1162 Veileder. (2009). *Til barns beste - samarbeid mellom barnehagene og barneverntjenesten.* Oslo.
- Ramsdal, H., & Skorstad, E. J. (2004). *Privatisering fra innsiden. Om sammensmeltingen av offentlig og privat organisering.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Reason, P., & Bradbury, H. (2006). *Handbook of Action Research. The Concise Paperback Edition.* London: Sage Publications Ltd.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Ryen, A. (2006). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid.* Bergen: Fagbokforlaget as.
- Rønning, E. (2002). Statistisk sentralbyrås tidsnyttingsundersøkelse 2000/01. Dokumentasjon og resultater fra intervjuet. .
- Sagatun, S. (1998). Diakonien i lokalsamfunnet - mellom det offentlige og det kirkelige. In P. Repstad (Ed.), *Den lokale velferdsblandingen. Når offentlige og frivillige skal samarbeide.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Sagatun, S., & Zahl, M.-A. (2003). Det vanskelige samarbeidet. In M.-A. Zahl (Ed.), *Sosialt arbeid:* Fagbokforlaget.
- Sagbakken, A., & Aadneraa, B. (1993). *Barnevern i barnehagen - en felles utfordring.* Oslo: Kommuneforlaget.
- Sandbæk, M., & Tveiten, G. (1996). *Sammen med familien. Arbeid i parntnerskap med barn og familier.* Oslo: Kommuneforlaget.
- Sandnes, H. E. (2009). Statens eller mammas problem? Retrieved from <http://www.forskning.no/artikler/2009/november/234739>
- Seland, M. (2009). *Det moderne barn og den fleksible barnehagen.* Trondheim: NTNU.
- Singla, R. (2015). *Intermarriage and mixed parenting, Promotion mental Health and wellbeing.:* Palgrave Macmillan.
- Sirnes, T. (2009). Ledelse av tverrprofesjonell virksomhet. In E. W. (red) (Ed.), *Tverrprofesjonelt samarbeid.* Oslo: Universitetsforlaget.
- St. Meld 16 (2006-2007). *...og ingen stod igjen - Tidlig innsats for livslang læring. .*
- St. meld 72 (1984-85). *Barne- og ungdomsvernet.* Oslo.

- St. meld nr 41 (2008- -2009). *Kvalitet i barnehagen*. Retrieved from <http://www.regjeringen.no/pages/2197014/PDFS/STM200820090041000DDDPDFS.pdf>.
- St. meld. nr. 9 (2006 - 2007). *Arbeid, velferd og inkludering*.
- St. meld. nr. 27 (1999-2000). *Barnehage til beste for barn og familier*.
- St. meld. nr. 47 (2008-2009). *Samhandlingsreformen. Rett behandling - på rett sted - til rett tid*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet
- .
- Statens nærmiljøutvalg. (1990). *Ny giv i nærmiljø og lokalsamfunn*. Oslo.
- Statistisk sentralbyrå. (2011a). Tabell: Barn 0-17, etter antall foreldre i familien, foreldres samlivsform og barnets alder. 2001, 2005-2011. Prosent. Retrieved from <http://www.ssb.no/emner/02/01/20/barn/tab-2011-04-28-01.html>
- Statistisk Sentralbyrå. (2011b). Tabell: Foreldres gjennomsnittsalder ved fødsler. Retrieved from <http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-072.html>
- Statistisk sentralbyrå. (2012a). 9 av 10 barn i barnehage. Retrieved from <http://www.ssb.no/vis/emner/04/02/10/barnehager/main.html>
- Statistisk sentralbyrå. (2012b). Befolkningsstatistikk. Ekteskap og skilsmisser, 2011. Retrieved from <http://www.ssb.no/ekteskap/>
- Strøm, P. (2015). Barnas arbeid. Retrieved from <http://www.nrk.no/magasin/barnas-arbeid-1.12591128>
- Sørensen, M., Graff-Iversen, S., Haugstvedt, K.-T., Enger-Karlsen, T., Narum, I. G., & Nybø, A. (2002). "Empowerment" i helsefremmende arbeid. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 24. Retrieved from <http://tidsskriftet.no/article/606714/>
- Temple University. (2015). Definition of Sustainability. Retrieved from <http://guides.temple.edu/sustainability>
- Utdanningsdirektoratet. (2012). *Barns trivsel - voksnes ansvar. Forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen*. Oslo
Retrieved from <http://www.udir.no/Upload/barnehage/Regelverk/Veiledere/veilederBM.pdf?epslanguage=no>.
- Vangen, S., & Huxham, C. (2009). En teoretisk forståelse av samarbeidets synergi. In E. Willumsen (Ed.), *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Vygotsky, L. s. (1978). *Mind in society - The Development of Higher Psychological Processes*. United states of America: Harvard College.
- Willumsen, E. (2009). *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- World Commission on Environment and Development. (1987). *Our Common Future*. United Nations Retrieved from <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>.
- <http://www.etikkom.no>. (2012). Generelle forskningsetiske retningslinjer. Retrieved from <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Generelle-forskningsetiske-retningslinjer/>

<http://www.forebygging.no>. (2010). Empowerment. Retrieved from
<http://www.forebygging.no/Ordbok/A-E/Empowerment/>

<http://www.gcenode.no>. (2011). GCE NODE - Global centre of expertise.
Retrieved from <http://gcnode.no/om-node>

<http://www.IceStoneusa.com>. (2015). IceStone. Retrieved from
<http://icestoneusa.com>

<http://www.ssb.no>. (2014). Barnehager, 2013, endelige tall. Retrieved from
<https://ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

<http://www.wikipedia.org>. (2015a). Node (networking). Retrieved from
[http://en.wikipedia.org/wiki/Node_\(networking\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Node_(networking))

<http://www.wikipedia.org>. (2015b). Samhandling. Retrieved from
<https://no.wikipedia.org/wiki/Samhandling>

<http://www.wikipedia.org>. (2015c). Triple bottom line.

<http://www.wikipedia.org>. (2015). Christoffer-saken. Retrieved from
<https://no.wikipedia.org/wiki/Christoffer-saken>

PROSJEKTBEKRIVELSE

NærNode

Nytt nærmiljø ved barnehagene

Foreldre og profesjonelle i samarbeid for
barns beste

*Det er ikke noe som er så vanskelig å utføre,
har så liten sjanse til å lykkes,
eller er så farlig å håndtere
som innføringen av en ny tingenes tilstand.*

Niccolo Machiavelli

Forord

Denne prosjektbeskrivelsen er resultat av en lang periode med utviklingsarbeid for det prosjektet jeg har kalt NærNode. NærNoden er en egen virksomhet som er planlagt etablert ved en barnehage og som har som formål å forenkle småbarnsfamiliers hverdagsliv ved å tilby tilpassede varer og tjenester. Målet med tilbudene i NærNoden er at de skal bidra til å styrke småbarnsfamiliene både i forhold til enkel tilgang på produkter og tjenester de trenger i hverdagen samt muligheter for nettverksbygging og kompetanseutvikling i et sterkt faglig miljø.

I forbindelse med utviklingen av prosjektbeskrivelsen har jeg forelagt ideen for personer i forskjellige miljøer. Her er det snakk om personer med forskjellig kjønn, alder, kulturell og faglig bakgrunn samt forskjellig kunnskap og erfaring. Gjennom engasjerte bidrag fra disse personene har jeg fått anledning til å utvikle konseptskissen gjennom en iterasjon der prosjektskissen har blitt justert og tilpasset i forhold til de forskjellige bidrag jeg har mottatt.

Denne prosjektutviklingen har jeg kalt ”forstudiet” i min masteroppgave og sluttproduktet som fremgår her, har vært utgangspunkt og grunnlaget for de kvalitative intervju som er gjennomført i studien.

Jeg er svært takknemlig til alle de som har vært med på å bidra til prosjektets utvikling. Gjennomgangen har resultert i en prosjektbeskrivelse som etter min oppfatning harmonerer med synspunkt, tanker og meninger som er representativt.

Innholdsfortegnelse:

Forord	2
1 Innledning	4
1.1 Bakgrunn for prosjektet.....	4
2 NærNodens idegrunnlag	7
2.1 Motforestilling: Forebygging for de andre, ikke oss.....	8
2.2 Barnehagen som forebyggende arena.....	9
2.3 Tverrsektorielt samarbeid.....	9
2.4 Forebygging alles ansvar.....	10
2.5 Betydningen av barnehagen som sosialiseringsarena.....	11
2.6 Hvem går ikke i barnehage?.....	11
2.7 Et sted for samhandling.....	13
2.8 Et konsept for fremtidens barnehager.....	14
3 NærNodens målsetning, utforming og rolle i samfunnet	14
3.1 NærNodens formål.....	14
3.2 NærNodens idegrunnlag.....	15
3.3 NærNodens utforming.....	17
3.4 Allment og individuelt forebyggende arbeid.....	18
3.5 Fokus også utover mot andre deler av samfunnet.....	18
3.6 Hypoteser om hva som kan være virkningsfullt.....	18
4 NærNodens innhold og aktiviteter	21
5 Ankepunkt og motforestillinger	22
6 Sammendrag	26
7 Prosjektets status og fremdriftsplan	26
Litteraturliste	28

1 Innledning

I det følgende vil jeg beskrive en virksomhet som jeg ønsker å realiser. Virksomheten har jeg kalt NærNode. Navnet refererer til nærmiljø, samlingspunkt og kunnskapssenter. NærNoden er tenkt å være en egen virksomhet som bygger videre på barnehagenes aktivitet og tilbud. En forutsetning for NærNoden er dermed at den er lokalisert i nær tilknytning til en barnehage. Barnehagen og NærNoden har felles lokaler, men har sin hovedaktivitet knyttet til forskjellige bygg og til forskjellige tider på døgnet. NærNoden retter seg mot småbarnsfamilien som fokusgruppe mens hovedfokuset i barnehagen er barnet. I tillegg til å være et sted med service- og aktivitetstilbud for småbarnsfamiliene, er målet at NærNoden skal være et samlingspunkt for utvikling av kompetanse der profesjonelle og foreldre arbeider for å styrke barns oppvekstvilkår. I denne prosjektbeskrivelsen, som er en del av mitt masterstudie, har jeg fokus på NærNodens mulighet som arena for tverrfaglig kompetanseutvikling i et samarbeid mellom profesjonelle og småbarnsforeldre.

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Jeg er utdannet revisor og har jobbet 20 år innen regnskapsbransjen som gründer, daglig og faglig leder i et autorisert regnskapsførerselskap med åtte ansatte. Når mine barn var små etablerte jeg en familiebarnehage hvor jeg har fungert som daglig leder.

Gjennom perioden som småbarnsmor og barnehageeier har jeg sett behovet for et ”utvidet” barnehagetilbud som i større grad enn dagens barnehager har fokus på småbarnsfamiliene og deres behov, også på de tidspunkt av døgnet da dagens barnehager er stengt. Gjennom en utvidet mulighet for foreldretilknytning til barnehagen kunne en tilrettelagt for nettverksbygging mellom småbarnsfamilier, seminar/veiledning for økt kompetanse i forhold til det å leve med barn, mulighet til å få hjelp til å løse praktiske utfordringer og en større nærhet til fagfolk med kompetanse på de forskjellige utfordringer en kan oppleve i samlivet med barn.

De fleste småbarnsfamilier defineres som veletablert og velfungerende, dog er det vel en kjensgjerning at livet også byr på utfordringer og usikkerhet i forhold til det å leve med barn. Dette gjør dem til både brukere og eksperter i dette landskapet. Profesjonelle som arbeider for barn har i tillegg fagkunnskaper om barn og småbarnsfamiliens utfordringer og hvilke mulighetene som finnes dersom en skulle ha behov for hjelp og oppfølging.

I et samarbeid mellom profesjonelle og legfolk er det mulig å tilrettelegge for et miljø for småbarnsfamilier som kan bidra til en styrking av barns oppvekstmiljø. I denne masteroppgaven vil jeg utforske profesjonelles holdninger og innspill i forhold til ideen om å etablere en NærNode i tilknytning til fremtidens barnehager. I studien vil jeg sette søkelyset på den del av denne ideen som dreier seg om et potensielt tverrfaglig samarbeid om tidlig innsats for å styrke barns oppvekstvilkår. Jeg har kalt oppgaven: ”NærNode – Nytt nærmiljø ved barnehagene. Foreldre og profesjonelle i samarbeid for barns beste.” Denne prosjektbeskrivelsen er en del av masteroppgaven og mitt prosjekt med å etablere og videreutvikle ideen NærNode.

NærNoden er planlagt å være en egen og selvstendig virksomhet som fungerer som et supplement i forhold til barnehagens aktivitet. Foruten å være åpen med tilbud for småbarnsfamilier i tiden hvor barnehagen er stengt, er den ment å være en samarbeidende og integrert del av barnehagen når den er åpen. NærNodens hovedformål vil være å arbeide for at barn og foreldre får et godt og velfundert tilbud både i og utenfor barnehagetid hvor målsetningen er å gjøre småbarnsfamilier sterkere og ennå bedre rustet til å møte livets små og store utfordringer. Dette både gjennom praktisk tilrettelegging i forhold til å få løst hverdagsoppgaver, økte muligheter til nettverksbygging og gode muligheter for kompetanseøkning for å nevne noe.

Et annet viktig fokus og målsetning i NærNoden er at den er tenkt å være et ressurscenter for offentlig ansatte fra forskjellige instanser som arbeider for barn. Ved at offentlige ansatte møtes på barnas og småbarnsfamiliens arene, vil de få en nærhet til folket og deres kompetanse som vil kunne gi store fordeler i arbeidet for og med barn og småbarnsfamilier.

Barnehagenes rolle som sentral arena for å arbeide med barn og familier har vært i søkelyset i mange år. Blant annet kan vi lese følgende i NOVA-rapport 06 fra 2008:

“En viktig utfordring i barnehageforskning fremover er å dokumentere endringer i synet på barnehager og konsekvenser av slike endringer. Med dette tenker vi på hvordan barnehagen i større grad blir betraktet som en del av samfunnets ”serviceinstitusjon” preget av større valgfrihet og nisjer og høyere krav til brukervennlighet og kvalitet.” (Borg, Kristiansen, & Backe-Hansen,

2008, p. 85)

Også i St.meld. nr. 27 (1999-2000): “*Barnehage til beste for barn og familier (Barnehagemeldingen)*” settes søkelyset på barnehagens rolle i samfunnet:

Barnehagen er et virkemiddel for å sikre barn gode oppvekstvilkår, men også et tjenestetilbud til familiene. Barnehagesektoren må derfor være både bruker- og serviceorientert.

Den gode barnehagen skal dekke barnefamilienes ulike behov.

Barnehagetilbudet bør være variert både når det gjelder pedagogisk innhold og åpnings- og oppholdstider. Samtidig skal barnehagene ta vare på barnas behov for trygghet, omsorg og læring. For å imøtekomme dette, er det ønskelig at barnehagene utvikles i samarbeid og dialog med foreldre og barn.

(St. meld. nr. 27 (1999-2000))

Fra begge disse meldingene fremgår det at en allerede for flere år siden så barnehagene som en sentral arena for økt fokus på småbarnsfamiliers behov.

I min masterstudie har jeg valgt å konsentrere meg om å se på mulighetene for en videreutvikling av barnehagene i Kristiansand regionen. Kristiansandsområdet er et godt utgangspunkt for studien og fremtidig videreutvikling fordi det her er forventet stor befolkningsvekst og dermed stor utbygging. I området er en også opptatt av å legge til rette for god folkehelse (Regional plan for Kristiansandsregionen 2011 – 2050). Ved å tilrettelegge og styrke småbarnsfamilier gjennom et godt forebyggende arbeid i tilknytning til barnehagen, vil en kunne få gode gevinster på både kort og lang sikt.

I samme plandokument fremkommer viktigheten av samarbeid over fylkesgrenser ved at en legger til rette for koordinerte og felles løsninger (ibid). Dette er viktig fordi fylkesgrensen til Aust-Agder går nærme Kristiansand sentrum. Det er naturlig at folk jobber, bor og har barnehageplass på begge sider av fylkesgrensen.

Ideen om å utvide barnehagene med en NærNode har som formål å gi et bedre og mer tilrettelagt tilbud til småbarnsfamilier. Hovedfokus i tilbudet er en målsetning om å

styrke småbarnsfamilier i deres møte med livet. I et solid tverretatlig samarbeid er det meningen at NærNoden skal utvikle tilbud og tjenester som både gjør hverdagene lettere for dem som har behov for det, og ellers gir økt kompetanse og økte muligheter til å klare seg i en utfordrende hverdag.

I NærNoden er tanken at en gjennom samarbeid og samhandling mellom forskjellige profesjoner tilrettelegger for et bredt og godt tilbud til barnefamiliene. I denne samhandlingen vil også førskolelæreren som profesjonell få et større og mer solid samarbeidsklima for å kunne tilrettelegge aktiviteter og innhold i barnehagen til barnas beste. Et slikt samarbeid kan også gi et godt utgangspunkt for videre forskning og vurdering av hva barn egentlig gjør i barnehagen slik Baustad etterlyser i sin artikkel i Nordisk Barnehageforskning, vol 5 (2012).

Videre i denne redegjørelsen vil jeg skissere hvordan jeg ser for meg utformingen av en NærNode i forhold til prinsipper og målsetting, fysisk utforming samt innhold og aktiviteter.

2 NærNodens idegrunnlag

En av NærNode oppgaver er at de skal arbeide for å *styrke* småbarnsfamilier gjennom å tilby muligheten til å løse noen hverdagsoppgaver enklere (som for eksempel måltid og enkle innkjøp). NærNode skal også tilrettelegge for nettverksbygging mellom familier med barn i samme alder, minske avstanden til det offentlige hjelpeapparatet og sist men ikke minst, - arbeide for økt kompetanse i forhold til det å leve med barn.

Kunnskapsformidlingen er ment å være interessante både for småbarnsforeldre og offentlige og private instanser som jobber med barn. Jeg vil gi en nærmere beskrivelse av forslag til forskjellige aktiviteter i NærNoden senere i denne prosjektbeskrivelsen. Innholdet vil fremkomme som et resultat av tverretatlig samhandling der en *viktig kilde til lærdom kommer fra barna og familiene selv*.

NærNoden er altså en utvidelse av barnehagen med en ny del som har familienes ønsker og behov i fokus. Meningen er at virksomheten skal være til nytte og glede for alle familier og tilby varer og tjenester for enhver smak. For å si det på en alternativ måte, virksomheten skal ta sikte på å tilrettelegge for en mer praktisk gjennomføring av hverdagene og dermed *styrke* barn og familiers evne og mulighet til å møte livet og de

utfordringer som kommer. I NærNoden er det familien som er i fokus mens barnet har hovedfokus i barnehagen.

Som en integrert del av fremtidens barnehager vil en i NærNoden kunne nyttiggjøre seg barnehagens ressurser (både fysisk og innholdsmessig) og dermed bedre kunne utnytte de mulighetene en har i barnehagene. Dette til nytte både for barn, familier og samfunn.

Jeg ser for meg at NærNoden i første omgang drives av private aktører for på sikt å bli en del av barnehagene. Med det mener jeg at NærNode-kvalitetene i fremtiden blir en del av barnehagen. Da ser jeg for meg at barnehagen kan hete: Barnehage og NærNode. I NærNoden står familiens behov i sentrum og da spesielt med tanke på å gi småbarnsfamilier økte muligheter og kompetanse i forhold til det å leve med barn.

Som det fremgår over er tanken at NærNodens virksomhet og aktivitet skal gi tilbud som er interessante for alle familier – fra tilbud om middagsmat til byttestasjon, aktiviteter for barn og kurs for voksne samt tilbud om barnepass på kvelds- og nattestid, for å nevne noe.

NærNodens virksomhet er for alle, og det sosiale og forebyggende aspektet er tenkt å være like lite ”synlig” som det er i dagens skoler og barnehager. Årsaken til at jeg poengterer dette er fordi jeg har erfart at fokus på forebygging får folk, både bruker og profesjonell, til å reagere med usikkerhet og skepsis til ideen. Dette kommer jeg tilbake til i neste avsnitt.

2.1 Motforestilling: Forebygging for de andre, ikke oss

Som nevnt innledningsvis mener jeg alle kan ha nytte av tilrettelegging, tilpassede muligheter og hjelp ved behov når en lever med barn. På den annen side støter en altså raskt på motforestillinger og reservasjoner når dette nevnes. Min opplevelse er at en lett kan bli skremt når en snakker om tverretattlig forebyggende arbeid på en så sentral arena som barnehagene. I disse motargumentene blir skille mellom ”oss” og ”de andre som trenger hjelp” tydelig. Som ”Gard” sier *”Forebygging er viktig for de andre, ikke oss.”*

Denne skepsisen, som en finner både hos fagfolk og bruker, tenker jeg det er viktig å merke seg, og vurdere hvordan en skal forholde seg til i det videre arbeidet med å finne nyttige løsninger for barns beste. Det er kanskje denne muren en må igjennom for at folk

og profesjonelle skal kunne samarbeide for en styrking av barns oppvekstvilkår. Jeg vil komme tilbake til forskjellige ankepunkter og motforestillinger ved prosjektet i kapittel 5.

Nærmere 90 % av alle barn mellom 1-5 år går i barnehage (Statistisk sentralbyrå 2012). Dette gjør barnehagene til en sentral arena for offentlig og privat samhandling om tidlig forebygging mot senere sosiale problemer. Det er på denne arenaen NærNoden er planlagt – i nært samarbeid med barnehagen, det offentlige, barna og familiene deres.

2.2 Barnehagen som forebyggende arena

Barnehagens forebyggende funksjon er forankret i offentlige føringer, teori og forskning. Dens egenskap som sentral felles forebyggende arena er påpekt av profesjonelle, politiske og faglige aktører igjen og igjen i de siste femten år. Og nå tenkte jeg å forsøke å få denne muligheten ut i praksis, i et litt bredere perspektiv enn det barnehagene representerer i dag.

I lov om Barnehager § 2 6.ledd står det: *”Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon..”* Videre finner vi tema omtalt i en rekke offentlige utredninger der det fremheves at barnehagens forebyggende funksjon er en viktig faktor i barns læring og utvikling (NOU 2012:1; NOU 2010:7; NOU 2010:8; Meld. st. 18 (2010-2011); St.meld. nr. 41 (2008-2009); St.meld. nr. 27 (1999-2000); St.meld. nr. 16 (2006 – 2007)) for å nevne noen.

2.3 Tverrsektorielt samarbeid

Og sist men ikke minst, finner vi viktige føringer i Kristiansand kommunes Rusmiddelpolitiske handlingsplan for perioden 2008-2012: som setter søkelyset på tverrsektorielt samarbeid og tidlig forebygging:

”... dette innebærer tverrsektorielt samarbeid og satsing som omfatter folkehelsearbeid samt forebyggende arbeid i barnehage og skole hvor foreldre og barn/unge er de sentrale målgruppene.

...

Planen skisserer en økt innsats knyttet til tidlig intervensjon som er i tråd med, og sees i sammenheng med innsatsområdene i vedtatte Plan for psykisk helsearbeid, 2007-2010. Dette er tverrsektoriell innsats på arenaer hvor man ved

en økt bevissthet, kompetanse og samhandling kan bli i stand til å identifisere og handle tidligere i møtet med mennesker som står i fare for eller er i ferd med å utvikle psykiske problemer og/eller rusrelaterte problemer.” (Side 5)

Videre fremgår det av Rammeplanen for barnehager (2006) samt forskrifter til denne (FOR 2006-03-01 nr. 266) at barnehagen skal jobbe forebyggende og i nært samarbeid med barnets hjem og offentlige instanser som arbeider for å gi barn og foreldre et mest mulig helhetlig tilbud. I Samhandlingsreformen som trådte i kraft 1.1.2012 er kravet til samhandling i de offentlige tjenestene ytterligere forsterket (St.meld. nr. 47 (2008-2009)). Her fremgår det at tjenestene skal flyttes nærmere der folk bor og at fokus i arbeidet skal ligge på forebygging og tidlig innsats (ibid).

2.4 Forebygging alles ansvar

Også i forskning og teoretiske bidrag har tidlig forebygging fått stor oppmerksomhet. Blant sentrale bidragsytere kan nevnes Dr. Philos Kari Killèn. Hun har skrevet flere bøker om barn og deres oppvekstvilkår, blant annet boken: *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar* (2007). Her vektlegger hun viktigheten av tidlig forebygging blant barn og unge familier. Som tittelen indikerer mener hun at problemer og utfordringer som barn opplever i barndommen kan få konsekvenser hele livet og også ”smitte” over til neste generasjon (2007). Videre vil jeg vise til litteratur hvor Øyvind Kvello er redaktør og bidragsyter. Blant annet i ”*Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*” settes søkelyset på barnehagens og det forebyggende arbeidets betydning for barn og småbarnsfamilier (2009). Videre vil jeg nevne det danske bidraget til Cathrine Jespersen hvor hun setter søkelyset på *Socialt utsatte barn i dagtilbud* (2006). I denne avhandlingen ser Jespersen på dansk og utenlandsk erfaring med innsats i dagtilbud (barnehage).

”Det er ingen tvivl om, at daginstitutioner kan gjøre en forskel.” (Jespersen 2006, side 7)

Dog viser hun til at det finnes begrenset viten om den faktiske effekten av innsats i daginstitusjonene¹. Hun konkluderer som følger:

¹ Her refererer hun til det forskningsarbeidet som er gjort i Danmark og i Skandinavia for øvrig.

”Kort sagt, så er den organisatoriske ramme for en mer systematisk dansk indsats til stede. Daginstitutionerne er der, og stort sett alle børn går i dem. Samtidig er uddannelserne, der skal sikre faglig kvalificeret personale, også etablerede. Det, der kan være behov for, er, at disse rammer, som i international sammenheng er unikke, anvendes mer systematisk til at opnå målsætningen om en tidlig indsats over for børn fra socialt utsatte hjem.” (Jespersen 2006, side 8).

Denne observasjonen er sammenlignbar med forholdene i Norge. De fleste barn går i barnehagene, og vi har både fagkompetanse og systemer i barnehagesektoren til å ivareta et slikt arbeid.

2.5 Betydningen av barnehagen som sosialiseringsarena

Sosialt samspill er viktig for barns og småbarnsfamiliers muligheter og utvikling.

Barnehagen i seg selv er en viktig sosialiseringsarena for barn og deres familier. Dette gjør barnehagen til en sentral arena i arbeidet med barn og småbarnsfamilier. Jeg vil vise til noen teoretikere som har påpekt betydningen av sosiale samspill for barns utvikling.

”Senere års forskning og systematiske observasjoner har vist at den meget store betydningen sosialt samspill har for alle sider av barns utvikling, og at dette samspillet starter fra det øyeblikket et barn er født.”

(Bunkholdt 2000, s. 112)

Både utviklingsteoretikerne Vygotsky, Bowlby og Bronfenbrenner mener det er stor sammenheng mellom barns sosiale miljø og deres utvikling (ibid). Jeg vil også nevne Urie Bronfenbrenner og hans utviklingsøkologiske modell (1979). Hans arbeid har stor betydning i forståelsen av tidlig forebygging og betydningen av barns oppvekstmiljø. I modellen viser han hvordan menneskers utvikling påvirkes fra flere nivåer i omgivelsene, og at hvert nivå har betydning i forhold til personens livskvalitet og vekst (ibid). Jeg vil komme tilbake til Bronfenbrenners teorier om utviklingsøkologi i kapittel 2.5 i min masteroppgave.

2.6 Hvem går ikke i barnehage?

En kan lure på om en treffer de barna og småbarnsfamiliene som trenger det mest når en velger barnehagen som arena for det forebyggende arbeidet. I denne vurderingen vil jeg gå litt tilbake til statistikken for barnehagedeltagelse. Barnehagene er hovedarenaen til

førskolebarn og deres familier. Ved utgangen av 2011 gikk ni av ti barn mellom 1 og 5 år i barnehage. Det vil si 89,7 % av barn i denne aldersgruppen (Statistisk sentralbyrå 2012). Gjennom disse tallene ser en at en treffer en stor andel av befolkningen ved å jobbe i nært samarbeid med og i forlengelsen av barnehagene. Dersom en splitter gruppen av førskolebarn i to får en følgende tall: Blant barn i alderen 3-5 år er det 96,5 % som går i barnehage, mens det i aldersgruppen 1-2 år er 79,5 % som går i barnehage. Begge gruppene har i de siste årene vært i jevn vekst i forhold til barnehagedeltagelse, men i det siste året er det den yngste gruppen som har økt mest (ibid). Undersøkelser viser at Agder er blant de kommunene i landet som har lavest andel i fulltidsbarnehage (Kitterød 2012).

De ressurssvake

Det spekuleres i om de barna som ikke går i barnehage er de barna som lever i de mest ressurssvake og utsatte familier og dermed trenger barnehagen mest (Seeberg 2010). I Nova-rapport 7/2010: ”Siste skanse. En undersøkelse om 3-5 åringer som ikke går i barnehage” har Marie Louise Seeberg sett på dette spørsmålet og kommet frem til at en slik antagelse er overdrevet. Seebergs undersøkelse viser til at det er forskjellige forklaringer til at foreldre velger at barna ikke skal gå i barnehage. Blant annet vises det til årsaker som hjemmeværende foreldre, au pair ordning, nærhet til trossamfunn, bruk av barnepark og åpne barnehager for å nevne noe. Blant argumentene for å velge bort barnehage nevnes faktorer som at en hjemmetilværelse gir mer fred og ro for barna (Seeberg 2010).

De fremmedspråklige

Tema er også behandlet i NOU 2010:8, NOU 2010:7 og NOU 2012:1. Undersøkelser viser at barnehagedeltagelsen blant fremmedspråklige barn er lavere enn for barn som har norsk som morsmål (NOU 2010:7). Begrunnelser som gis av denne gruppen er blant annet manglende tilbud om barnehageplass, økonomi, stor geografisk avstand til barnehagen, lange utenlandsreiser og skepsis til barnehagen i forhold til hygiene, oppdragelse og uteaktiviteter.

I NOU 2010:8 er temaet mer generelt undersøkt. Der er en også kommet frem til at foreldre med innvandrerbakgrunn bruker barnehage i mindre grad enn foreldre med norsk bakgrunn. I tillegg viser undersøkelsen av foreldre med høyere utdanning bruker barnehagen i større grad enn foreldre med lavere utdanning.

Barn under 1 år

Ifølge Lov om Barnehager § 12 a 1. ledd er det kun barn som fyller et år innen utgangen av august som har rett til barnehageplass. Dette medfører at tallene over dem som ikke går i barnehage, ikke tar hensyn til barn under ett år. I denne gruppen finnes det også barn som har behov for barnehageplass og ekstra oppfølging fra det offentlige hjelpeapparatet. Dette er et punkt som må tas hensyn til i det forebyggende arbeidet, slik at oppmerksomheten også rettes mot disse familiene. Dog vil dette faktum ikke redusere barnehagens egenskap som hovedarena for barn og småbarnsfamilier.

Gjennom dette mener jeg å ha kommet frem til svaret på spørsmålet som ble stilt innledningsvis i kapittel 2.9: *”Treffer en de barna og de familiene som trenger det mest når en velger barnehagen som arena for forebyggende arbeidet?”* Med forbedringspotensialer mener jeg svaret på dette spørsmålet er: ”Ja”. Og i alle fall mer enn om en ikke jobber med barnehagen som arena. Dersom kontantstøtten faller bort vil en også se en økt andel yngre barn i barnehagene. Dette ligger utenfor det tema jeg ønsker å studere i denne omgang.

2.7 Et sted for samhandling

Et annet sentralt mål i NærNodens virksomhet er at det er tenkt å være et samlingssted for offentlige aktører som har forebygging blant barn og unge som sitt fagfelt og arbeidsområde. Dette i samsvar med målsetningen i Samhandlingsreformen (St.meld. nr 47 (2008-2009)) som trådte i kraft 1.1.2012. I Samhandlingsreformen er det et mål å *samle* spesialiserte fagmiljøer nærmere der folk bor. I tillegg settes det fokus på at en skal forebygge fremfor å reparere, ha tidlig innsats istedenfor sen innsats (St.meld. nr. 47 (2008-2009)).

Ved profesjonelles/fagfolks nærhet i NærNoden, ved for eksempel at de har arbeidssted der for den delen av deres arbeid som gjelder forebygging i det aktuelle området, vil en kunne oppnå fordeler. Foruten nærheten til folk vil en kunne få en tilsvarende effekt motsatt veg. Med det mener jeg at brukerne i større grad kommer nærmere og får anledning til å se fagfolk fra de forskjellige etatene på sin egen ”hjemmebane” samt at fagfolk får en større mulighet til å komme tett på folk. Etter min oppfatning kan dette skape en nærhet til nytte både for bruker og fagfolk. En nærmere beskrivelse av hvordan jeg ser for meg denne samhandling vil jeg komme tilbake til under avsnittet om *NærNodes innhold og aktiviteter*.

2.8 Et konsept for fremtidens barnehager

Tanken er at dette konseptet skal utvikles til å bli en standard som fremtidens barnehager bygges etter. Jeg ser altså for meg at en i fremtidens barnehager øker oppmerksomheten på barnas familie ved at det etableres en egen enhet for familien i tilknytning til barnehagene (NærNoden). I samsvar med lover og retningslinjer har dagens barnehager stort fokus på barnas beste (NOU 2012:1; FN's barnekonvensjon; St.meld. nr. 27 (1999-2000)). Barnas beste krever også at en har høyt fokus på familienes beste. Dette er absolutt ikke ignorert i dagens barnehagepolitikk, men en utvidelse av oppmerksomheten på barnas familiers behov, samt tilrettelegging for å styrke småbarnsfamilier, vil ha betydning for barns utvikling, sikkerhet og mulighet til å klare seg i dagens komplekse samfunn (Killén 2007).

3 NærNodens målsetning, utforming og rolle i samfunnet

I dette avsnittet vil jeg forklare hvordan jeg ser for meg NærNodens formål, idegrunnlag og utforming slik den fremstår på dette stadiet i utviklingen.

3.1 NærNodens formål

Som nevnt er NærNodens formål å *støtte opp rundt førskolebarn og deres familier*. I tillegg til å gi barnas familier tilbud tilrettelagt for deres behov, skal NærNoden ha et *forebyggende fokus* gjennom å gi småbarnsforeldre styrkede forutsetninger for å forstå og håndtere livet med barn.

Et av NærNodens virkemidler for å oppnå dette er å være åpen og tilgjengelig når barnehagen er stengt. Barnehagen har i løpet av de siste 10 år utviklet seg fra å være et tilbud til foreldre om trygt og godt barnepass mens de var på arbeid, til å bli en arena tilrettelagt for barna og deres behov (NOU 2012:1; Aanderaa og Halvorsen 2002; Næs 1995). Barnehagen er i dag en del av det norske utdanningsløpet og det er lovfestet rett til barnehageplass til barn over ett år (Lov om Barnehager 2005). Det offentlige innen barnehagesektoren gjør en formidabel jobb og utgjør en viktig samfunnsmessig ressurs. Det er på grunnlag av disse ressursene og med basis i barnehagenes posisjon i samfunnet jeg ønsker å utvikle NærNoden.

Ved å etablere en virksomhet i tilknytning til barnehagene vil en kunne jobbe der barna og familiene er i tillegg til at en kan gjøre seg nytte av de ressursene barnehagene

allerede har. Herunder finner vi bygningsmasse, kompetanse, systemer og personell – for ikke å glemme barna og familiene deres.

Gjennom en slik virksomhet vil en kunne nå ut til et omfattende og bredt spekter av befolkningen med aktiviteter og tiltak som har forebygging som mål. Sentrale samarbeidspartnere for NærNode er offentlig virksomheter som har forebyggende arbeid ovenfor barn og unge som sitt arbeids- og fagfelt. Herunder etater og institusjoner som oppvekstsektoren, barneverntjenesten, sosialkontor, helsestasjon, politi, psykisk-pedagogisk tjeneste (PPT), barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og Bufetat (Barne-, ungdoms- og familieetaten). Universitetet i Agder og politisk parti i ledende posisjoner er også viktige aktører i forhold til å få kompetanse om muligheter i en virksomhet som NærNoden.

Min ide er ikke bare å bygge en Barnehage og NærNode (prototype), men også å arbeide for å utvikle et konsept for innføring av en slik tekning i fremtidens etablering og drift av barnehager.

3.2 NærNodens idegrunnlag

Ved etablering av en NærNode ser jeg for meg at det foreligger noen grunntanker og retningslinjer i forhold til form og innhold, men at hver enkel virksomhet blir bygd opp rundt de muligheter, ressurser og ideer som initiativtager i hvert enkelt tilfelle har.

Følgende grunntanker mener jeg kan være blant de retningsgivende ved etableringen:

Betydningen av nettverk og avlastning

Sosiale utfordringer kan oppstå før en person er født ved at utfordringene ofte ligger i barnets familie og oppvekstmiljø (Olsen m. fl. 2009). En viktig støtte for familier er å tenke utvidelse av nettverk, økt kompetanse om barns behov og det å leve med barn. I tillegg er det viktig å ha tilgang på hjelp og avlastning i hverdagslivet når ting er vanskelig.

Betydningen av tradisjoner og kultur

Barn trenger å bli kjent med vår kulturarv og tradisjoner. Gjennom denne lærdommen blir de kjent med de verdier og normer som gjelder i samfunnet (Horrigmo og Nylehn 2004). Gjennom dette mener jeg at innholdet i NærNode skal bygge på aktiviteter der en søker å lære om, og ta vare på, tradisjoner og kultur. Gjennom et slikt arbeid i

barnehagen vil en også kunne bli bedre kjent med andre tradisjoner og kulturer representert av innvandrere.

Betydningen av relasjoner mellom generasjoner

Kontakt og samvær mellom generasjoner er verdifullt. Både ung og gammel vil kunne glede seg over og ha lærdom og nytte av kontakt med personer som representerer en annen generasjon. Spesielt fremstår besteforeldregenerasjonen som en viktig ressurs for småbarn (og vice versa) (Hagestad 2006). Det vil være sentralt å legge til rette for slik kontakt og relasjonsbygging.

Trippel Bottom Line (People, Profit, Planet)

Dette er et prinsipp der miljø og natur settes som like viktige virksomhetsmål som overskudd (Slaper 2011). I vårt samfunn, der miljø og helse er sentrale fokusområder, er dette mål som er viktige for samfunnets utvikling samtidig som det vil gi utbytte i forhold til NærNodens målsetninger og drift.

Tverrfaglig samarbeid på barnas arena

Fokus på tverrfaglig og tverretatlig samarbeid og at dette foregår der barn og familier befinner seg er nyttig. Et slikt fokus fremkommer også i offentlig føringer (St.meld. 47 (2008-2009)). På denne måten kan personell som representerer hjelpeapparatet gjøre seg synlig i det miljøet der småbarnsfamilier befinner seg (ibid). På denne måten kan profesjonelle og legfolk samarbeide om de behov og utfordringer som finnes i samfunnet. Tiltak og tilbud kan også bli mer målrettet i forhold til behov og ønsker som folk måtte ha.

Gjensidig nytte og gjenbruk

Jeg mener det er et viktig prinsipp at en tenker gjensidig nytte når en bygger barnehagen. Det vil si at en skal tenke alternativt bruk av tjenester og utstyr. Et eksempel på dette er at barnehagens lokaler også skal kunne brukes til aktiviteter i NærNoden, sånn som kurs og foredrag på kveldstid. Et annet eksempel er der det kan opprettes en virksomhet på stedet som i tillegg til ”vanlige” kunder får ekstrainntekter ved å være leverandør til barnehagen. Et eksempel på dette kan være et gartneri eller et hundehotell. I tillegg mener jeg det er viktig å tenke systemer for gjenbruk. Dette både i forhold til

Barnehagens og NærNodens virksomhet og i forhold til familiene som går i barnehagen. Dette med tanke på økonomi og miljø samt virksomhetens holdninger og verdier.

Veien blir til mens en går

Hver NærNode vil ha sin egen form og utvikling som er særpreget av de lokale forhold. Det er etter min oppfatning viktig å gi rom for at muligheter og ressurser som dukker opp underveis vil være med på å utforme det endelige resultatet. På denne måten kan en nyttiggjøre seg kompetanse, engasjement og ønsker som ligger i miljøet.

Med disse grunntankene som fundament for ide-utviklingen vil jeg beskrive et eksempel på en Barnehage og NærNodes bygningsmasse og fysiske miljø slik jeg kan se den for meg.

3.3 NærNodens utforming

I utgangspunktet tenker jeg at det er en vanlig barnehage som bygges. Bygg og innhold følger de krav som foreligger for barnehager. Som nevnt tidligere, er det nettopp kvaliteten og kompetansen i barnehagene som er utgangspunktet og grunnlaget for NærNodens innhold og virksomhet.

Ved bygging av barnehagebygget må en tenke på innholdet av tjenester og tilbud i NærNoden. Et hovedpoeng er at bygget tilrettelegges for døgnåpen virksomhet. Dette ved at det legges opp til muligheter for kveldsaktiviteter og overnatting. I tillegg må området rundt barnehagen være romslig for at det skal være plass til aktiviteter knyttet til NærNode. Det at noen bor i området vil være positiv og nødvendig for driften. Dette blant annet med tanke på pass og stell av dyr. I tillegg vil dette gi et mer levende område.

Spisehuset

En viktig del av NærNoden er Spisehuset. Dette er et eget bygg som en kan si er hjertet i NærNode. Spisehuset er planlagt lagt utenfor barnehagen, men allikevel i nær tilknytning. Dette bygget mener jeg ikke er en del av den ordinære barnehagevirksomheten, men tilhører NærNodens virksomhet. På den annen side er fellesbruken av bygget er sentral. Dette har jeg tenkt skjer blant annet ved at barna i barnehagen spiser sine måltider i Spisehuset samt at aktiviteter for barnehagen kan foregå der. Her tenker jeg blant annet på barns deltagelse i matlaging og baking.

Barnehagen og Spisehuset er to sentrale bygg i den virksomheten jeg kaller Barnehage og NærNode. I barnehagebygget er det en vanlig barnehage, Spisehuset er driftsbygningen til NærNoden.

Livet og aktivitetene rundt NærNoden

For å gi liv, aktivitet og grunnlag for virksomhet er det viktig at det etableres andre tilbud rundt NærNoden. Dette kan være aktiviteter eller virksomheter som er initiert og drevet av NærNoden, eller virksomheter som etableres og drives av andre – med eller uten NærNodens hjelp. Jeg ser for meg at betingelsen for all aktivitet er at den er relevant for Barnehagen og av interesse for NærNodens målsetning og virksomhet. Totalen skal utgjøre et velfundert miljø for hverdagshjelp og utvikling for barn og familier.

Nedenfor vil jeg komme tilbake til konkrete eksempler på aktiviteter som kan foregå i NærNoden, men først vil jeg beskrive virksomhetens målsetning.

3.4 Allment og individuelt forebyggende arbeid

Jeg har tidligere forklart at NærNodens målsetning er å drive tidlig allmennforebyggende arbeid ovenfor barn og unge. Hovedtyngden av tiltak vil ha som mål å styrke ”vanlige” familier ved å tilby nyttige tilbud både av praktisk (melk og brød) og faglig (seminar og kurs) karakter. Jeg mener også det skal være en individuelt oppmerksomhet i tilfeller hvor barn og familier har behov for dette. En målsetning vil etter min mening være at foreldre som opplever utfordringer selv kan be om hjelp og veiledning fra aktuelle instanser.

3.5 Fokus også utover mot andre deler av samfunnet

Jeg ser for meg at NærNoden har søkelyset på forebyggende arbeid innad mot egne brukere, men også utad mot samfunnet ellers. Gjennom en slik utadrettet virksomhet vil en kunne oppnå ringvirkninger som vil ha betydning også for forhold utenfor den konkrete barnehagen.

3.6 Hypoteser om hva som kan være virkningsfullt

Hvilke tiltak og aktiviteter som er mest hensiktsmessig å satse på for å nå målet om forebygging mot sosiale problemer, vil være gjenstand for videre forskning og kompetanseutvikling. Dette arbeidet ønsker jeg å begynne på i min masterstudie ved å

be om innspill på dette fra offentlige etater som har tidlig forebygging som sitt fagfelt og arbeidsområde.

Jeg ønsker å bygge en prototype på denne type virksomhet (Barnehage og NærNode) og bruke denne som grunnlag for videre utvikling av ideen. Gjennom å prøve ut ting i praksis vil en lettere kunne finne frem til hva som fungerer og hva som ikke fungerer. Jeg ser for meg at en del av arbeidet i NærNoden dreier seg om å videreutvikle metoder for myndiggjøring (empowerment), tidlig intervensjon og allmennforebyggende tiltak. Jeg mener at dersom en kunne klare å få folk til å se sin rolle som ressursperson for andre, vil dette kunne ha stor betydning for dette arbeidet profesjonelle ønsker å gjøre i samfunnet. Blant annet mener jeg at dersom en kan minske avstanden mellom profesjonell og legfolk - og dermed oppnå at vanlig folk i større grad tar ansvar for og samarbeider med, de ressursene som finnes i det offentlige hjelpeapparatet, vil en kunne oppnå en vesentlig økning i effekten av hjelpetiltakene.

Selv om mange spørsmål står åpne ønsker jeg å presentere noen hypoteser som kan fungere forebyggende. Disse hypotesene kan være utgangspunkt for videre forskning og analyser i forhold til NærNodens innhold og utforming.

Hypoteser:

Nettverksbygging

- det å se og oppleve andre familier med barn i samme alder som egne, vil være viktig for å øke kompetansen i familier om hvordan en kan leve med barn. Dette gjelder både i forhold til kommunikasjonen mellom barn og foreldre, hva de får lov til og ikke osv. Tilsvarende mener jeg det er viktig å bygge relasjoner til fagfolk og profesjonelle som jobber for og med barn.

Kompetanseutvikling

- ved å gi foreldre kompetanse på tema som er viktige for barns liv og tilværelse kan en øke foreldrenes evne til å gi barna gode oppvekstvilkår. Dette oppnås blant annet gjennom kurs og foredrag om forhold i barn og familiers hverdagsliv, men også det å se og omgås andre familier. Slik kompetanseutvikling er viktig også for de profesjonelle som vil ha utbytte av å lære av hverandre og av foreldre og barn.

Hjelpeapparatets synlighet

- ved å få muligheten til å se personell fra det offentlige hjelpeapparatet (barnevern, politi, PPT osv.) vil avstanden til å ta kontakt ved behov, eller være åpen for hjelp og støtte, kunne reduseres. Tilsvarende vil det være viktig for de profesjonelle å bli kjent med de menneskene de jobber med. Denne effekten kan oppnås ved å tilrettelegge for felles aktiviteter. Herunder kan nevnes seminar/kurs og uformelle møter i Spisehuset.

Avlastning og barnepass

- forskning viser at en av de viktigste støttefunksjoner en kan gi småbarnsfamilier som sliter er avlastning og muligheter til barnepass (Olsen m fl 2009).

Tiltak mot fattigdom

- Barns opplevelse av å være fattig kan by på store utfordringer (Stolanowski og Gustavsen Tvetene 2005). Ved å tilrettelegge for bytting og gjenbruk av klær og utstyr vil en kunne motvirke opplevelse av fattigdom hos mindre ressurssterke familier. Gjennom ordninger for bytting og gjenbruk kan en tilrettelegge for at alle får tilgang på eksempelvis utstyr som ski, sykler, skøyter og klær for å nevne noe. Et slikt tiltak underbygger også virksomhetens ideal og verdivalg ved å redusere mengden av ting en kaster. I stedetfor kan en sørge for at noen kan nyttiggjøre seg det andre har ”vokst fra”. I dagens forbrukssamfunn er det vel neppe noe en ikke kan få tak i fra folks avlagte hauger med ting de ønsker å kvitte seg med. Et annet tiltak mot fattigdom er at vanskeligstilte familier gjennom støtte fra det offentlige hjelpeapparatet kan få mulighet til å spise middag, delta på kurs og seminar eller delta på barneaktiviteter.

Barns utvikling av sosiale relasjoner

- Det å utvikle gode relasjon til jevngamle venner og andre voksne har betydning for et barns utvikling. Herunder kan en se for seg nytten av å tilrettelegge for kontakt og relasjonsbygging til besteforeldregenerasjonen. Slike relasjoner og samspill kan være nyttig ikke bare for barnet men også for den eldre (Hagestad 2006).

Kontakt med dyr og natur

- Nærhet til dyr og naturen vil kunne gi barn og voksne positivt utbytte.

I neste underkapittel vil jeg komme med forslag til konkrete aktiviteter en kan igangsette i NærNoden for å stimulere til å oppfylle de ovennevnte hypoteser.

4 NærNodens innhold og aktiviteter

Forslag til innholdet av aktiviteter i NærNoden bygger på tanker om at ovennevnte hypoteser har forebyggende effekt. På den måte er de, sammen med formålet og idégrunnlaget utgangspunktet for forslag til innhold og aktiviteter i NærNoden.

Middag og dagligvarer i Spisehuset

I Spisehuset ser jeg for meg at en kan få kjøpt sunn og næringsrik middagsmat. Dersom en ikke ønsker å spise i Spisehuset kan en ta maten med seg hjem. På denne måten kan en familie få muligheten til å ha et rolig måltid sammen på de dagene da innkjøp og middagslaging ville medført en hektisk ettermiddag. I tillegg ser jeg for meg at det i Spisehuset skal være mulig å kjøpe de vanligste dagligvarene som brød og melk. Brød gjerne fra Spisehusets eget bakeri. I tillegg kan det være salg av andre produkter som blir produsert i NærNoden. Eksempler på dette kan være grønnsaker, honning, frukt, syltetøy, kjøtt osv. Spisehuset skal være et samlingssted der foreldre, barn og fagfolk kan møtes. En arena for nettverks- og relasjonsbygging.

Ukentlig fagseminar

For å øke kompetansen hos fagfolk og foreldre ser jeg for meg at det ukentlig arrangeres fagseminar med relevant tema i forhold til det å leve med barn. Tema og foredragsholdere ser jeg for meg kommer fra de forskjellige etater (barneverntjenesten, politi, helsestasjon, PPT osv.) samt foreldre og andre med kompetanse på forskjellige felt. Eksempler på aktuelle tema: Barn og grensesetting - Vold i nære relasjoner – Barns utvikling – Samtaler med barn – Kringling mellom søsken – Betydningen av barns rett til medbestemmelse – Barnevernets fokus og oppgaver – Taushetsplikt og opplysningsplikt i skole og barnehagen – Livet som minoritet i Norge osv.

Aktiviteter for barn

Det vil være sentralt at det tilbys aktiviteter for barn i den perioden seminaret pågår. Andre aktiviteter for barn i forskjellige aldre er også en sentral del av NærNodens virksomhet.

Døgnåpent

Dagens arbeidsliv er preget av fleksible arbeidstider der åtte til fire jobb ikke er det vanlige for mange familier. Tilbudet om barnepass på kvelds- og nattestid er for at

barnehagen også skal tilpasse seg disse familienes behov for godt og trygt barnetilsyn. Det kan også være andre behov som medfører at foreldre kan ha behov for barnepass på kvelds- og nattestid. En døgnåpen barnehage kan også være et tilbud via hjelpeapparatet til utsatte barn og familier (beredskapshjem). Et slikt tilbud har vist seg å være provoserende for mange. Etter deres oppfatning skal ikke denne muligheten finnes for foreldre. Derimot må en ta hensyn til at ikke alle barn og foreldre har et bedre alternativ.

Lokale varianter

Mulighetene for aktiviteter og tilbud i NærNoden vil kunne utvikles i forhold til hvilke lokale forhold og ressurser som finnes. Et eksempel er utleie av stallplass som både vil gi området nærhet til dyr og en sannsynlig lønnsom virksomhet til glede for liten og stor.

Nærhet til naturen

Flere og flere barnehager er opptatt av å gi barna opplevelser ute i naturen. Dette er positivt for barnas utvikling (St.meld. 27 (1999-2000)). Virksomheter som involverer dyr vil også være interessante ettersom dyr er et viktig tilskudd til et naturlig miljø. Eksempler på dette kan være oppdrett av hund eller produksjon av gris. Det kan også være at NærNoden selv kan drive en viss grad av landbruk og matproduksjon (til eget bruk og til salg i Spisehuset).

Tilbud til eldre søsken

Andre forslag til aktiviteter for barn/ungdom kan være turklubb, klatreskole, fotball osv. Også for de mindre barna kan en finne gode aktiviteter eller bare mulighet for utforskning og lek.

Mulighetene for aktiviteter er mange. Motivasjonen i forhold til hvilke aktiviteter som opprettes er tenkt styrt av NærNodens bakenforliggende målsetning om å ha en styrkende og forebyggende effekt på barna og deres familier.

5 Ankepunkt og motforestillinger

Underveis i min utarbeidelse av dette prosjektskrivet har jeg forelagt tanker, ideer og prosjektbeskrivelser for venner, bekjente og interesserte lyttere. I denne prosessen har jeg fått både positive og negative tilbakemeldinger. I dette kapittelet ønsker jeg å legge frem hovedelementene i skepsisen til prosjektet.

Barnas tid med familien

Innvendingene mot at barnehagen har åpent utover barnehagetid handler ofte om totaltiden barn må tilbringe i barnehagen og om det ikke er best for barnet å komme hjem i trygge gode omgivelser sammen med mor og far (Brandth m fl. 2005).

Å finne roen og freden hjemme i samvær med nærmeste familie har verdi over det en døgnåpen NærNode kan tilby. Det er heller ikke dette alternativet NærNoden ønsker å konkurrere med. I familier der mulighetene for fredelige ettermiddager ligger til rette, har ikke NærNoden noen funksjon utover eventuelt å selge hverdagsprodukter til hjemmebruk.

Riktignok opplever en del familier at rolige og hyggelige ettermiddager ikke er et mulig alternativ. Den ettermiddagen, mange av oss i perioder har stiftet bekjentskap med, består av stress og kaos som oppleves negativt både for liten og stor. I travle småbarnsfamiliers liv må det ofte handles, lages mat og ryddes før et middagsmåltid står på bordet. I den grad middagen i det hele tatt kommer på bordet.

I dagens samfunn opplever også mange familier at mor eller far er alene med ansvaret for barn. Mange kan kjenne på at det blir mye som skal ordnes og tas ansvar for av en enslig forelder. Det er ikke alltid like hyggelig å være alene voksen om matlaging, rydding, spising og legging. I slike tilfeller kan NærNoden tilby gode løsninger som forenkler hverdagen. Noen av målsetningen i NærNoden er å tilby hjelp og støtte i hverdagen i de tilfeller hvor det er behov for det.

Familiens domene og ansvar

En annen innvendig mot en barnehage som har utvidet åpningstid er at dette vil være en virksomhet som går inn på familiens domene og ansvarsområde. Ifølge de argumenter som fremkommer har ikke offentlig virksomhet noen akseptabel funksjon blant vanlige folk på ettermiddagene. Jeg har mottatt synspunkter som sier at familier som har valgt å få barn må kunne klare å sørge for et forsvarlig og godt familieliv. Dersom dette ikke fungerer i samfunnet er det samfunnet en må endre på. Det fremkommer også synspunkter om at en døgnåpen barnehage ikke tar tilstrekkelig hensyn til barnas behov (Barneombudet 2011).

I dagens samfunn mener jeg både barn og foreldre har nytte og gode av NærNodens virksomhet. Etter min mening fungerer ikke samfunnet lenger på en slik måte at en (barn og foreldre) finner sine trygge og gode nettverk utenfor inngangsdøren. Ting var annerledes før da det var vanligere med større familieenheter og mer nettverk i lokalsamfunnet. På den annen side er dette endret for mange. I vår tid og i vårt land opplever mange mindre familieenheter, at mengden av oppgaver og utfordringer som legges på den enkelte er større samt at jobbsituasjoner og forventninger fra arbeidsgivere krever økt evne til fleksibilitet (Ellingsæter 2009; Sørensen 2011). Etter min mening er det behov for å finne løsninger der småbarnsfamilier kan finne mulighet til samhold og støtte utover det som finnes i et forsvunnet familieliv, et naboskap som ikke lenger samles utenfor stuevindue og en foreldregenerasjon som har flyttet til varmere strøk.

Statens overformynderi og kontrollvirksomhet

I følge noen innvendinger oppleves offentlig deltagelse og innblanding i familiers privatanliggende som statlig ønske om å kontrollere og styre vanlig folk. "Nils", en barndomsbekjent, som etter noen års bråkete fortid nå er en veletablert advokat, ga en tydelig tilbakemelding på min ivrige fremlegging av NærNode-prosjektet. Hans første (og raske) reaksjon er at:

"..dette opplegget er vel og bra for landets rusmisbrukere og deres barn, men jeg kommer aldri til å ha mitt barn i en slik barnehage. Jeg ønsket ikke barnevernet lurende rundt i min bakgård på jakt etter ..Gud vet hva..".

Han lurte også på hvilket diktatur dette skulle bli hvis barnevernet skulle eie og kontrollere 5000 barnehageplasser. Nils ga en tydelig og lett forståelig tilbakemelding. Og gjennom dette kan jeg bedre forstå den skepsisen jeg øyner bak lukkede lepper og rynkede øyebryn. Skepsis og motforestillinger som finnes i både ufaglærtes og faglærtes blikk (dog i diverse varianter). Michael Lipsky omtaler denne avstanden mellom byråkratiet og folk i sin bok *Street level bureaucracy* (2010).

Jeg ser skepsisen, men jeg er ikke enig. Usikkerheten, trusselen og faren for hva profesjonelle kan gjøre er reel, men den skyldes etter min mening ikke at en kommer hverandre for nær. Etter min oppfatning er det avstanden mellom folk og fagfolk som er farlig. I en verden der avstanden er stor er risikoen større for at tiltak og iverksettelse

skal være basert på antagelser mer enn fakta. Fagfolk som jobber for barn og familiers beste trenger nærhet til, og hjelp fra, folk for at den kompetansen de besitter og hjelpen de har å tilby kan komme til nytte for de som trenger det mest. Kanskje de også kan hjelpe noen som ikke visste at de kunne be om hjelp og støtte i utfordrende livssituasjoner.

Skepsisen er der, men jeg tror den kan overvinnes fordi jeg mener den bygger på ubegrunnet usikkerhet og tidligere tiders feilgrep. Kanskje vi skal se at feilgrep skjer igjen. På den annen side er jeg rimelig sikker på at årsaken til en eventuell feilhandling fra myndighetenes side normalt ikke vil skyldes at saken var for godt opplyst.

Motstand mot endring

Både profesjonelle og brukere opplever motstand mot endring. Men endringer er nødvendig for at en skal klare å forandre ting, og komme nærmere de løsninger en mener er bedre.

”Det stilles høye krav til endringskompetanse, effektivitet og fleksibilitet på de fleste områder i dagens samfunn. Individets evne til å tilpasse seg og initiere endring er en forutsetning i arbeidslivet.” (Saksvik m fl, side 341)

Jacobsen (1998) viser til forskjellige momenter som han mener ligger til grunn for at det er vanskelig å klare og få til endringer i en institusjon. Blant annet viser han til folks frykt for det som er ukjent, at den symbolske orden, maktforhold og sosiale miljøer endres, tap av identitet hos ansatte og at bedriftens eksterne grupper krever stabilitet.

Blant folk jeg har spurt kommer også elementer som manglende kapasitet i organisasjonen samt manglende vilje hos ledelsen, frem som momenter i forhold til at det er vanskelig å få til endringer.

Jeg mener at de ovenstående motforestillingerne representerer noen av prosjektets største utfordring. Derfor mener jeg det er viktig, ved etableringen av virksomheten, at en søker å finne løsninger som er akseptert for deretter å få en

myk inngang til endringer. Hvordan en presenterer løsningen og selv forholder seg til den, vil etter min mening ha betydning i forhold til hvordan de tas imot.

Av forhold som jeg forventer blant de tyngste å få innført er at de offentlige etater skal se muligheten for å bytte kontorsted for den del av arbeidet som gjelder tidlig forebygging fra "eget kontor" til "ute kontor". Tilsvarende ved at noe av arbeidstiden forskyves fra dagtid til ettermiddagstid.

Jeg mener også det vil oppstå en utfordring i forhold til å få aksept blant brukere på barnevernets deltagelse ved barnehagens arena. Gjennom samtaler med folk opplever jeg at barnevernets nærhet og deltagelse ofte sees på mer som en trussel enn som en ressurs. På dette punktet mener jeg en har viktig holdningsendrende arbeid å fokusere på. Det er viktig å få folk til å se og tro på at et barnevern som er nærmere folk gir god uttelling i form av at en kan få nytte av barnevernets kompetanse og mulighet i forhold til å hjelpe "vanlige" (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet - Barneloven 1993).

6 Sammenheng

Ovenfor har jeg redegjort for ideen om NærNode i tilknytning til barnehagene. Jeg har beskrevet forskjellige grunnprinsipper som jeg mener er viktige å fokusere på i utformingen av virksomheten. Videre har jeg beskrevet virksomhetens fysiske oppbygging samt introdusert begrepet Spisehus som et sentral element i NærNodens virksomhet. Videre har jeg redegjort for virksomhetens målsetning og fokus samt kommet med ideer og forslag til innhold og aktiviteter.

Sammenfattet kan aktiviteten i NærNoden beskrives som tverrfaglig samarbeid om tidlig forebygging ovenfor barn og deres familier. Virksomheten foregår i forlengelsen av barnehagen, der målgruppen daglig er til stede. Innhold og aktiviteter i NærNoden tar sikte på å tilby støtte og hverdagshjelp til småbarnsfamilier.

7 Prosjektets status og fremdriftsplan

Som nevnt tidligere holder jeg på med et masterstudie hvor jeg vil be om offentlige aktørers tilbakemelding på dette prosjektet. Gjennom masterstudie er planen å få kunnskap og tilbakemeldinger til studien som vil være med å utforme de videre planer for NærNoden.

Samtidig som jeg jobber med min masteroppgave vil jeg begynne å søke etter hjelp, støtte og veiledning i forhold til etablering av virksomheten. Denne prosjektbeskrivelsen er også et ledd i denne aktiviteten. I tillegg til å søke etter investor ønsker jeg å søke om offentlige tilskudd til videre prosjektutvikling.

Jeg takker for at dere har tatt dere tid til å lese denne prosjektbeskrivelsen og sette dere inn i de ideer og tanker jeg har for tidlig forebyggende arbeide i tilknytning til barnehagene. Jeg gleder meg til å få deres tilbakemelding på prosjektet og deres innstilling i forhold til videre arbeid.

*A person with a new idea
is a crank until the idea succeeds.*

Mark Twain

Litteraturliste

- Aanderaa, Berit og Morten Halvorsen (2002): *Barnehage i en forandret verden*. Otta: Kommuneforlaget.
- Baustad, Anne-Grethe (2012): *Using the Infant/Toddler Environment Rating Scale for examining the quality of care for infants and toddlers in Norwegian day care centers*. Nordisk Barnehageforskning 2012 Vol 5 nr. 2, side 1- 21
- Barneombudet (2011): *Skepsis til døgnåpne barnehager*. Lastet ned fra internett 12.4.2012:
http://www.barneombudet.no/temasider/skole_og_b/skole_og_b/arkiv/skeptisk_t/
- Borg, Elin, IH Kristiansen og E Backe-Hansen (2008): *Kvalitet og innhold i norske barnehager. En kunnskapsoversikt*. Rapport 6/08. NOVA.
- Brandth, Berit, B. Bungum og E. Kvande (red) (2006): *Valgfrihetens tid. Omsorgspolitik for barn møter det fleksible arbeidslivet*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Bronfenbrenner, Urie (1979): *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Bunkholt, Vigdis (2000): *Utviklingspsykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ellingsæter, Anne Lise (2009): *Vår tids moderne tider*. Oslo: Universitetsforlaget.
- *FNs konvensjon om barns rettigheter(2003)*. Barne- og Familiedepartementet (2003).
- For 2006-03-01 nr 266: *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.
- Hagestad, Gunhild O. (2006): *Besteforeldre og barns oppvekstvilkår: Et tregenerasjonsperspektiv*. NOVA. Lastet ned fra internett 13.2.2012:
<http://www.nova.no/id/217.0>
- Horrigmo, Kirsten Johansen og Børre Nylehn (2004): *Samfunnsfaglig perspektiver på barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jacobsen, Dag Ingvar (1998) *Motstand mot forandring, eller: 10 gode grunner til at du ikke klarer å endre en organisasjon*. Magma – Econas tidsskrift for økonomi og ledelse. Lastet ned fra internett 20.4.2012:
<http://www.magma.no/motstand-mot-forandring-eller-10-gode-grunner-til-at-du-ikke-klar-aa-endre-en-organisasjon>

- Jespersen, Cathrine (2006): *Socialt utsatte barn i dagtilbud*. Kjøbenhavn: Socialforskningsinstituttet.
- Killen, Kari (2007): *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kitterød, Ragni Hege og Kristin Horn Bringedal (2012): *De fleste små barn går I barnehage. Tilsynsordninger for ett- og toåringer*. Statistisk sentralbyrå 2012.
- Kvello, Øyvind (red.) (2009): *Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lipsky, Michael (2010): *Street-level bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation.
- *Lov om barnehager* (2005)
- *Lov om barneverntjenester* (1993)
- Meld. st. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap. Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov*.
- NOU 2010: 7 *Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet*.
- NOU 2010: 8 *Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn*.
- NOU 2012: 1 *Til barnas beste*.
- Næs, Turid Indrebø (1995): *Kvalitet i barnehagen – et barneperspektiv*. Oslo: SIFO.
- Olsen, Torunn S., Nina Jentoft og Hanne Cecilie Jensen (2009): *”Et liv jeg ikke valgte” Om unge uføre på Agder: Fou-rapport nr. 9/2009*. Kristiansand: Universitetet i Agder og Agderforskning.
- *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2006) Kunnskapsdepartementet. Oslo: Akademia.
- *Regional plan for Kristiansandsregionen 2011-2050*. Kristiansand: Areal- og Transportplansamarbeidet.
- Saksvik, Ingvild Berg og Hilde Hetland (2008): *Instrumentet ”Motstand mot endring”*. Artikkel i Tidskrift for Norsk Psykologforening, Vol 45, nummer 3. Lastet ned fra internett 20.4.2012 : http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=42660&a=2
- Seeberg, Marie Loise (2010): *Siste skanse. En undersøkelse om 3-5 åringer som ikke går i barnehage*. Rapport 7/2010. NOVA.

- Slaper, Timothy F., Tanya J. Hall (2011): *The Triple Bottom Line: What is it and how does it work?*: I Indian Business Review, Spring 2011, Volum 86, No. 1. Indiana: Indiana University Kelley School of Business
- St. meld. nr. 16 (2006-2007): ... og ingen stor igjen. Tidlig innsats for livslang læring.
- St. meld. nr. 27 (1999-2000): *Barnehage til beste for barn og familier*.
- St. meld. nr. 41 (2008-2009): *Kvalitet i barnehagen*.
- St. meld. nr. 47 (2008-2009): *Samhandlingsreformen. Rett behandling – på rett sted – til rett tid*.
- Statistisk sentralbyrå (2012): *9 av 10 barn i barnehage*. Lastet ned fra internett 20.3.2012: <http://www.ssb.no/vis/emner/04/02/10/barnehager/main.html>
- Stolanowski, Per-Arne og Karin Gustavsen Tvetene (2005): ”Har vi råd, mamma? Om inntektssikring og fattigdom.” Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Sørensen, Fredrik (2011): Vil ha døgnåpen barnehage. Lastet ned fra internett 12.4.2012: <http://www.barnehage.no/no/Nyheter/2011/Mars/Vil-ha-dognapne-barnehager/>

•
Borg, E., Kristiansen, I., & Backe-Hansen, E. (2008). *Kvalitet og innhold i norske barnehager. En kunnskapsoversikt*. Retrieved from St. meld. nr. 27 (1999-2000). *Barnehage til beste for barn og familier*.

•

Anett Benham
Gamle Strømmevei 55
4638 Kristiansand

Til:

Kristiansand 28.8.12

FORESPØRSEL OM INTERVJU TIL MASTEROPPGAVE

Tema: Muligheter og utfordringer ved en "Familiepark" med fokus på den forebyggende aktiviteten.

Jeg ønsker med dette å be om å foreta intervju til min masterstudie der jeg skriver om muligheter og utfordringer i et prosjekt som jeg ønsker å utvikle og som jeg har kalt NærNode. NærNoden er tenkt bygd opp i nær tilknytning til barnehagene.

En del av aktiviteten i NærNoden er tenkt å være et tverrsektorielt samarbeid om tidlig intervensjon/forebygging.

I min masteroppgave ønsker jeg å undersøke hva offentlig etatene mener om denne ideen. Jeg ønsker også forslag og innspill til metoder i det forebyggende arbeidet som etaten mener det er viktig å legge vekt på.

Jeg er opprinnelig utdannet revisor og har inntil jeg begynte nye studier ved Universitetet i Agder (Master i Velferdsarbeid), arbeidet som gründer, daglig og faglig leder i Institutt for Bedriftssikring as, autorisert regnskapsforetak. Jeg driver også Snikkedalen Familiebarnehage som jeg etablerte for 15 år siden.

Vedlagt finner du/dere en prosjektbeskrivelse av NærNoden. Jeg håper du/dere har anledning til å se på denne før intervjuet. Kapittel 1 og 2 gir en innføring i prosjektet. I kapitlene 3 og 4 gir overskriftene et bilde av temaene i NærNodens innhold. Kapittel 5 inneholder noen ankepunkt og motforestillinger mot NærNoden. Jeg kommer til å foreta intervju i forskjellige etater/institusjoner som driver forebyggende virksomhet rettet mot

førskolebarn. I tillegg ønsker jeg å intervju personell ved Universitetet i Agder samt personell i politisk programkomité.

Jeg ber om ett (eller to) kvalitative intervju med en estimert lengde på 1 time. Alle data fra intervjuet vil bli anonymisert, behandlet konfidensielt og destruert innen utgangen av 2017. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S. Dersom det aksepteres av dere ønsker jeg bruke lydopptaker i intervjuet.

I tillegg til prosjektbeskrivelsen av ”NærNoden” vil dere finne en intervjuguide og en samtykkeerklæring vedlagt. Intervjuguiden er kort og åpen fordi jeg ønsker en ubunden samtale rundt temaene. Samtykkeerklæringen er obligatorisk og jeg trenger denne omsider signert dersom dere er villig til å delta i studien. Krav om samtykkeerklæringen følger av regelverk fra personvernombudet for forskning (http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/informasjon.html).

Jeg kan kontaktes på telefon 404 00 666 eller mail anett@noatun.no. Jeg vil også selv følge opp denne henvendelsen for eventuell avtale om intervju. Min veileder ved Universitetet i Agder er Anne Ryen, førsteamanuensis. Hun kan kontaktes på telefon 38 14 15 33 eller på mail anne.ryen@uia.no dersom dere ønsker det.

Jeg håper på positiv respons fra dere og vil på forhånd takke for velvillighet i forhold til deltagelse i studien og for en snarlig tilbakemelding på min henvendelse.

Med vennlig hilsen

Anett Benham

Mastergradstudent i Velferdsarbeid

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap.

Vedlegg:

1. Prosjektbeskrivelse ”NærNode – Nytt nærmiljø ved barnehagene”
2. Samtykkeerklæring
3. Intervjuguide

Intervjuguide

Jeg ser for meg at intervjuet har tre hovedtema:

1. Beskrivelse av etatens forebyggende arbeid ovenfor førskolebarn pr dags dato.
2. Tilbakemelding på prosjektbeskrivelsen av NærNode.
3. På hvilken måte ser dere for dere at deres etat kan være involvert i arbeidet og samarbeid i NærNode?

Kristiansand August 2012

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om masterstudien til Anett Benham som handler om metoder for tidlig forebyggende blant førskolebarn.

Jeg samtykker med dette i å delta i intervju .

Dato

.....

Etat

.....

Signatur

.....

Telefonnummer

.....

E-post

.....

